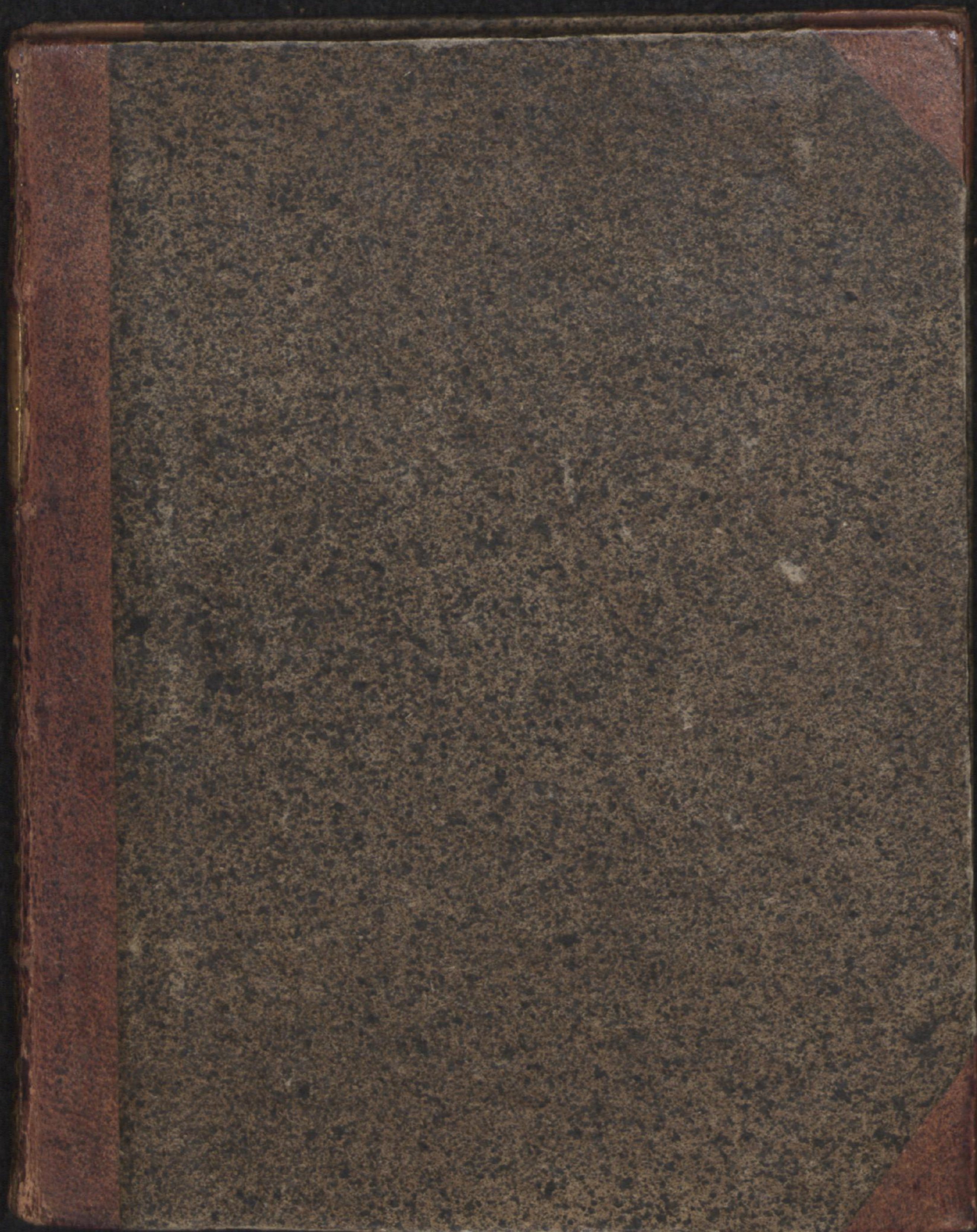
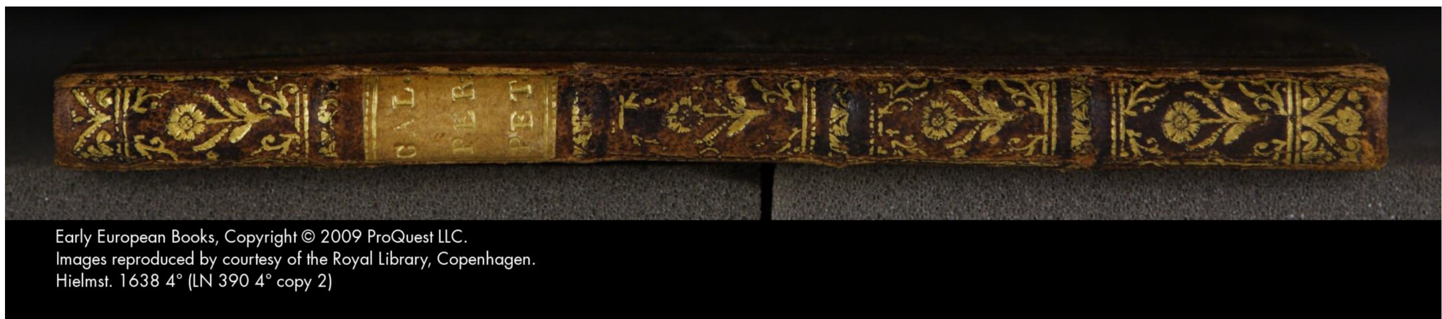

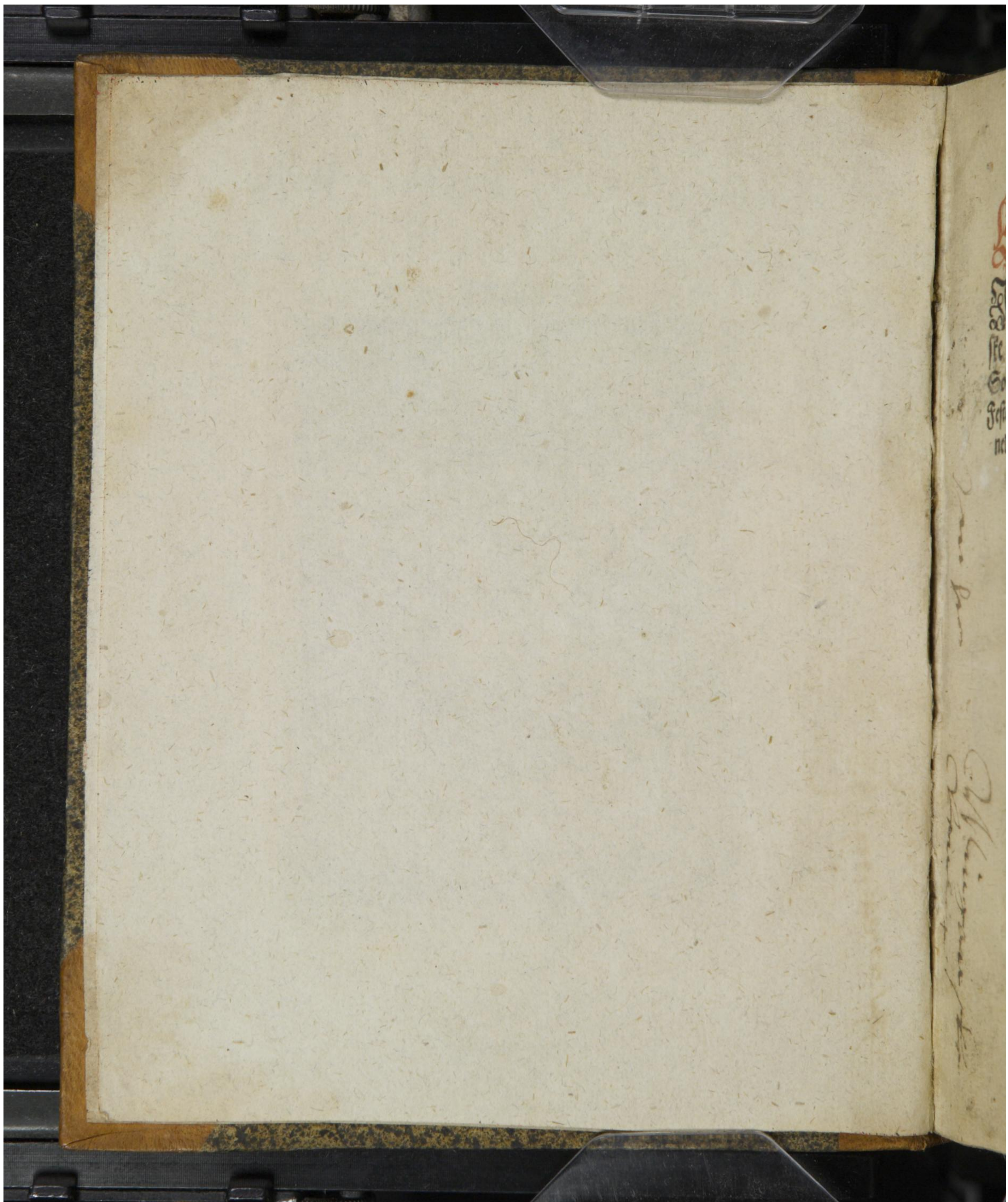

DA BOX

Et
Calendarium perpetuum

Eller en ewig Almanach:

Indeholdendis Aars tallid / de Rommerske naffne paa Maanidz dagerne / som kallis Kalendæ / Sondags Bogstaffuer / Gyldentallet / Cisio Ianus / om de vrørlige Fester oc hellige dage det ganske Aar om kring / Solens opgang oc nedgang / dagens oc Nattens lengd / vdi huer Maanet. Oc Solens indgang i de tolff himmelske tegener. Med en forklaring oc Aandelige vdtydning paa en huer Maanedz Naffn / Oc huad vy serdelis haffue aff samme Maaneders naffne ad Lære.

Andstellet oc rettet effter den Poli eleuation oc høghed som er offuer Oslo i Norrig.

Aff

Claus Berrig
Cannick i Oslo.

Ad Zoilum.

INuide mordaci, quid Zoile, dente lacessis?
Scripta, cauillandi non datur ansa tibi.
Te tua delectant, mea me, sua quemque iuuanto,
Parcito iam scriptis, Zoile, quæso meis.

Prentet i Rostock aff Steffan Mølmand.

ANNO D. M. XCII.

Her hos er insat/ for vdi/ en forklaring/ effter Epistelen/om dette *Calendarij* rette forstand oc brug/ huorledis mand skal forstaa disse fem Columner som Manidz dagerne/ *Kalendæ*/ Søndags bogstaffuerner/ med Gyldentallit/ oc *Cisio Ianus* / ere i tegnede disligiste oc huorledis mand skal finde Solens Circkel/ Søndags Bogstaffuen/ Gylden tallit/ oc de Nørlige Fester det ganske Aar omkring. Oc effter dette *Calendarium* findis nogle *Prognostica* om veirliger det ganske aar om kring. Med et Register om Søndagene oc helligdage/ om huilcke *Euangelia* som skal forhandlis paa dennem etc.

Erlig oc welbyrdig Mand Axel Gylden-stiern til Lyngbygaard Kong: Matts Raad/ hans Naadis tro Mand/ Norgis Rigis Statholler/ Oc høffuidz mand paa Aggershus/ Naade oc fred formedelst Jesum Christum vor eniste Megler e oc Frelsere.

Unstige Herre Statholler / Eders Velbyrdighed / vden min vnderuisninger nocksom vitterligt / ad mand altid vdi den Christen Kircke haffuer hafft behoff / dislıgiste vdi Politien en Aarlige Calendario / Effter huilcken mand kunde sig rette vdi Gudz thienniste med Christelige Ceremonier / Sammeledis oc med Politiske handal oc vandel. Thi huad vlempe der vilde komme / baade i Geißlige oc Verdzlige bestillinger / huis mand icke haffde saadanne Bøger / giffuer forfarenhed vel til kende / Ad mand skulle slaa feil effter Aarens lob/ vede inthet om Festerne/ Oc saa snart begynde Paasken vdi Februario som vdi Martio eller Aprili. Aff saadanne Aarsager haffuer saadanne Calender bøger icke alleniste vorit meget affholden vdi de første try Monachier / som var vdi de Assiriers/ Persers/ oc Græckers / Men oc vdi denne fierde Monarchia vdi huilcken vy nu leffue. Oc effterdi ad saadanne Calender bøger maa oc skal brugis saa got som aff den gemene mand/ ad de der aff kunde dis bedre vede Aarssens lob/oc sig der effter rette. Da haffuer ieg schreffuid en varendis oc euige Calendarium / som de vdi den/ sted/ vdi huilcken de dog lesse meget de kunde haffue lidet gaffn aff / ville lesse denne lille Calendarij Bog / huilcken er rettet effter voris Poli eleuation/ oc høyhed her i Oslo. Thi den visser en huer først/ Aars tallid/ siden det Rommerske tal som kallis Nomenclatura / for det tredie Sontags Bogstaffuerne / for det fierde Gylden tallit/ som visser oss de rørlige fester/ med de vers wy kaller Cisio Ianus. Item huad mand haffuer vdi en huer Maanid ad mercke

med Solens opgang oc nedergang/ oc huor lang dag oc nat er det ganske Aar omkring her hos oss. Saa visser hun os saa huad huer Maanid heder / oc huorfor saadanne naffn som de haffue ere dennem giffue / oc huad vy haffue aff en huers Maanidz naffn oc bemaling ad lere / baade til Siels oc legoms forbedring. Saa kand oc denne Calendarium til saadanne forschreffne støcker / stedze oc altid brugis emedens verden staar.

Her til haffuer mig beueget / det Christus befaller hos Iohannem i det 6. Cap. sigendis: Colligite fragmenta, ne quid pereat. Det er / Opsancker de offuer bliffue leffninger / ad der intit spillis / huilcken sentens icke alleniste skal forstaes om det Mad / med huilcken Christus bespisede de 5000. Menniske / ad de skulle der aff opsancke leffningerne nu de vaare mette ad intet skulle spillis: Men det skal oc forstaaes om den Andelige mad Gudz ord / som hand icke bespiser 5000. alleniste med/men mange vtalige tussind den dag i dag er/ Ad vy aff dette mad skulle intit lade spillis / Men det opsancke i vor kurffue/ det er/ i vor hierter / fornufft oc forstand/til den mennige mandz beste oc gaffn / ad saadant mad icke spillis / eller bliffuer borte / huilcked dog visselige skede hues mand ville lade det ligge skiult oc for borget / oc icke lade det komme til liusit/ad de vlerde/simplices oc enfoldige folck kunde der aff haffue nøtte oc gaffn. Thi vy maa alt med den tro Suend forbedre de pendige Gud haffuer antuordet oss / nu med mundelige / oc nu med schrifftelige vnderwisning. Paa det at Gudz naffn kand rigelige boe ibland oss / oc vy saa / dag fraa dag/ indtil den siste dag kommer / vy skulle skillis her fraa / kunde forbedris baade paa legomen oc Siel. Oc en huer foreldre i saa maade opsancke denne mad ad giffue oc meddele/ Ja ad bespise sine børn til det euige liff/ effter den befalling som den hellige Moses viser oss vdi sin fempte bogs 32. Cap. der hand saa siger / Legger alle ord paa eders hierte / som ieg vidner i dag for eder / oc biuder eders børn / ad de beuare oc giøre alt det her sigis i denne laug / Thi det er icke et for geffuis ord til eder / Men det er ders liff / oc ved sa mme ord skulle i forlenge eders liff / i det land/som

i dra-

i drage til offuer Jordan / ad besidde. Oc paa det / denne Gudz
tieneris Mosis befallinge kunde saa meget dis bedre aff saadanne for-
eldre vdrettis oc fuldkommis : haffuer ieg andelige en huer Maanid
vdlgad effter den naade Gud almegtigiste mig der til giffuid haffuer / ad
en huer oc saa her aff / kand forfare oc forstaa / saadanne naffn icke
ad vere Maanederne paa kom̃e aff nogen slumpe lycke eller hendelsse /
Mem aff den almegtigiste Gudz euige forsiun / ad de skulle altid oc
stedtze paaminde oss / ad betencke Gudz store oc vsigelige velgiernin-
ger / hand beuiser oss vdi en huer Maanid det ganske Aar gennem.
Ad wy der for skulle vere hannem lydige oc tacknemmelige oc rette oss
effter hans bud oc ord : Men hues wy det icke ville / da skulle de vere
et Vidnisbyrd / ad denne hans vilge haffuer vorit oss baade munde-
lige oc schrifftelige giffuid nocksom tilkende / oc wy dog haffuer slaget
det i veer oc vind / Ja aldelis foragtet. Oc paa det intet skulle blef-
fue forglemt / haffuer ieg oc saa her hos giffuid tilkende / huorledis ad di
gamle haffuer aff mallid huor Maanid for sig / effter den gierning
som skede i dennem / Ad folck des beder kunde her aff lere ad giøre det
gode / oc sky det onde. Sammeledis oc antegnit huad en huer skal lere
aff en saadan malling Gud til ære / oc sig sielff til salighed. Huil-
cken min arbed / oc gode forseet ieg forhaaber / oc visselige troer ad in-
gen skal for talle eller baguaske / Men mere til gode oc tacke annam-
me for den gierning / som kand komme Gud til ære / oc Menisken
for huis skyld dette arbed er kommit til liusset / med Gudz hielp til vn-
deruisning oc forbedring. Dette lelle arbed / gunstige her Statholle-
re ville ieg helst eder dedicere oc tilschriffue / baade fordi ad mig nock-
som vitterligt er i elsker oc handheffuer Gudz ord den saliggiørendis
lerdom / vdi huilcken ieg haffuer fornmumit at i eder stedze med les-
ninger exercerer oc øffuer / Naar E. V. ellers for stor daglige bestel-
linger icke der fraa bliffuer forhindret / Siden oc fordi ad ieg haffuer
formerckt oc forfared ad i er min gode gunstige herre oc ven / som mig
vel aff hiertit vnner / Oc ville der for gierne / baade i saadanne / oc
andre maader effter min ringe magt oc formue beuise E. V. min

Idmyge

ydmyge tacknemmelighed igen. Bedendis derfor / gunstige her Stadhollere / Ad i ville lade denne min ringe tacknemmeligheds tieniste / vere eder behagelig / Oc tage hende i en god meening / lige som min oc her vdi haffuer vorit god. Den Alsommegtigiste Gud / stedze oc altid / regere oc styrcke E. V. med sin Helligaandz naade / sit allerhelligiste naffn til ære / oc menige mand til gode / Oc eder med E. V. kiere oc elskelige Frue / Frue Karine Gyldenstiernis stedze fraa alt ont beuare Amen. Schreffuit i Oslo S. Oluffs dag den 29. Iulij Anno 1592.

E. V.

Villige tienere

Claus Berrig
Cannick i Oslo.

Til den Christien Læssere.

DEtte arbed tog ieg for/
At ville her med tiene/
Huer i sin Stat oc Vilckor
Beder ingen vil meene/
Det at vere giort her med/
At ieg vil her antegne/
Min store skarpsindighed/
Som intet er at regne.
Men fordi at det er vist/
Som Schrifften monne Lære/
Alle skal den Herre Christ/
Med Mund oc Hender ære/
Der til med oc neste sin/ Matth. 2.
Rige oc fattig baade
Med gierning / forstand oc sind/
Thiene i alle maade.

Huilcket

Huilcket har beueget mig
Dette at fore tage
Som er erligt nock for sig
Huo ville her paa klage?
Huorfor beder ieg nu her
O Christen Læser kiere /
Tag til tacke / som det mere. Det mindre med det mere
Jeg tror vist om du det giør
Skal det icke fortryde /
Men fange et saadant Rør
Som til Maalit kand skyde /
Oc ramme paa dagen Nest
Huer Maanid oc dislige
Søndags Bogstaff / Hellig fest
Oc huort Solen vil vige
Dagen oc med sin langhed
Natten i samme maade /
Naar Solen gaar op oc ned /
Kand denne bog vel raade.
Lærer hun disligist dig
Huer Maanidz naffn at kende /
Oc hui huer har naffn for sig
Som er til dig optende /
Et lius i huer Maanidz tid
Som du skalt flittig agte /
Oc i ganske alders tid
Skal flutelig betragte /
Som er det Hellig Gudz ord /
Huilcket Lærer oss alle
At Gud har det send paa iord
At det skal oss befalle
Til lerdom / visdom / forstand
Til trøst oc Haab formere /

At der aff den Menig Mand
Gudz godhed altid Lære/.
Huilcket er optegnet heer
J denne Bog den lille
Huo det les / Hand strax det seer
Ey andet skul hand ville.
Lærer hun ac sammeled
De fire Aarssens tider/
Solens gang/ oc rette sted
Gaar bort / oc til oss skrider
Baade Vaar / Sommer / oc høst/
Vinter/oc det kand kende
Huad giør got oc skader først
Kand see i baade hende.
Her til lærer hun oc saa
Om vederligt at kende
Naar du tørck oc Regn skal faa
Oc veerit vil sig vende.
Saa ieg nu forhaaber her
Dette arbed saa ringe
Skal derfor baad her oc der
Met frucht blant mangen springe
Huor til giffue Gud sin and/
Baade fattig oc Rige/
At her aff / den menig Mand
Fraa synd til Gud kand vige
Med aluorlig Pœnitens
Angre sin synd oc brøde/
At vngaa Lowens sentens
Frelsis fraa euig døde.

Huor-

Huorledis en huer som icke meget haffuerfiuid sig i latinen/ skal forsta dette Calendarium/ som staar altid først for Maanedernis beschriffuelsse och Vdleggelsse.

DV haffuer her fem *Columnas* eller Lenner at agte.

Den første hører til Maanedernis tal.

Den anden hører hen til det Rommerske tal som kallis *Nomenclaturæ*.

Den tredie hører hen til Søndags Bogstaffuerne.

Den fierde høre hen til Gylden tallet.

Den femte til ad finde de vrørlige fester som staar antegnet ned effter Lennien paa vers/ och kallis *Cisio Ianus*.

Den første er til ad du kand vede huor mange dage der er vdi huer Maanid / oc naar du begynder Maneden / du da kand och vede naar hun er vde / och er Titelen paa hende *Dies Mensis* eller Maanidz dagerne.

Den anden er for dennem som lerde ere ad antegne deris datum vdi breffue oc bøger/ och kallis *Nomenclatura. Kalendæ*/ som er saa meget / som et Naffn eller neffnelsse / thi de Rommere brugte dette tal som staar i denne lenne / huor først staar schreffuid med røt Calendæ / ad naffn giffue dagene for folcked/ naar deris høgtidz oc Merckens dage skulle angaa. Och holt de her med en saadan skick / ad den nederste *Pontifex* som var en geistlige tienere/ skulle altid tage vare paa naar Nyet begyntis / och det strax giffue den øuerste høffding *Pontifici* det tilkende / och naar hand fick ad vede / lod hand strax folcked / som vare da paa aggerne kalle tilsamen til offuer / och vnderuiste dennem huad som der skulle forhandlis i den Maanet/ Och huor mange dage der var fraa den dag de bleffue kallid tilsamen / och indtil den dag ad de skulle holle deris Marcked paa / huorfor da kallede de denne første dag i Maaneden Calendas / som heder en kallelsse / fordi de da bleffue kallid tilhobe / och haffde de fraa denne

dag

dag Calendæ / til den dag ſom deris marcket ſkulle ſtaa paa VII. dage / och er en vgge.

Man den VII. dag effter denne Calendæ kallede de *Nonas* / ſom bemercker Marckedz dagen / thi de gamle haffuer det ſaa vdlagd *Nonæ* / lige ſom *Nundinæ* det er Marcket / fordi ad deris Marcket ſtod paa denne dag.

Fraa denne dag *Nonas* och vdi VII. dage omkring holt de deris Marcket indtil den 7. dag / da ſkilledis de fraa huer andre / och kallede ſaa denne dag *Idus* / det er en adſkillelſſe eller fraaſkilleſſe / och holt deris Marcket iiij gange om Aarit / ſom var *Martio*, *Majo*, *Iunio* och *Octobri*. Saa mand her aff kand nu lettelige vede / huorfor den førſte dag kallis Calendæ / thi da bleffe de kallid tilſamen.

Den anden *None* / fordi ad de da holt da deris Marcket.

Den tredie *Idus* / fordi ad de da drog fraa Marckz igen / och var det 14. dage alſamen / Baad i fraa det de vare tilſagte / droge til Marcket / holt Marcket / och drog hiem igen fraa deris Marcket. Men deſſe andre 14. dage ſom følger effter den ſiſte Marckens dag *Idus* / kallede de Calendas igen / fordi ad de ſkulle paaminde dennem / ad drage hiem / tage nu anden gierning vare i diſſe 14. dage indtil / ad de bleffue kallid / til et andet Marcket igen.

Denne tredie *Columna* eller lenne viſer dig Søndags Bogſtaffuerne / och er hendis Tittel Sontags Bogſtaffuer / Men huorledis du ſkalt finde huert Aars Sondags Bogſtaff / vil ieg hervnder lere vdi denne Taffle.

1	B	AG	F	E	D	CB	A	1
2	G	F	ED	C	B	A	GF	2
3	E	D	C	BA	G	F	E	3
4	DC	B	A	G	FE	D	C	4

Begynt paa dette Aar 1592. da er Sondags Bogſtaff tuende. B. A. och er Skudaar / och ſkaldu bruge den førſte Bogſtaff ſom er B. for Søndags Bogſtaff indtil *Sanctæ Matthiæ* dag ſom ſker den 25. *Februarij* / men den anden Bogſtaff A. ſkal du bruge

ſide.

ſiden til Nyt Aars dag/lige ſom du i dette Aar haff-
uer B A. ſaa haffuer du det andet Aar G. det tredie
F. det fierde E. det femte. D C / och ſaa telle indtil
du kommer til enden ſom er C huor fraa du ſkal
ſtrax ſøge hen til den øuerſte lenne huor B ſtaar och
telle ſaa altid om kring emeden Verden ſtaar.

Men hues det ſaa ſkede ad Søndags Bogſtaff-
uen gick dig i glemme huad hun var det forgangen
Aar / Da vil ieg dig her lære huorledis du dog kand
finde den igen tille huilcken Aar du vilt/ men her til
haffuer du behoff ad du ſkalt vide Solens Circkel/
ſom heder *Cyclus Solaris* / huilcken Circkel er affdelit i
28. parter/ ſom denne førſte lenne i denne Taffle
hues Titel er Solens Circkel dig viſſer / thi vdi 28.
Aars tid kommer alle forandringer oc omſkifftelſſer
ſom indfalde om Aarit / til deris rette begyndelſſe
igen Exempel.

Tag huad Aar du vilt lad vere det Aar 1592. oc
leg 9. der til (thi ad Chriſtus var fød vdi det nien-
de Solens Circkels Aar) ſaa fanger du dette tal
1601. huilcket du ſkalt affdelle med Solens Circkel
alſamen 28. ſom icke er høger / ſaa fanger du 5. off-
uer / ſom paa dette Aar 1592. er Solens Circkels
tal. Saa kand du giøre med alle Aaar emedens
verden ſtaar. Men bliffuer der intet offuer / da
ſkal du for beholle for Solens Circkel.

Nu ſkal du her aff lere ad finde Søndags Bog-
ſtaff i denne Taffle.

Naar du nu haffuer fundet huad Solens Cir-
ckel er paa det Aar ſom du vilt vede Søndags Bog-
ſtaff til eller paa dette Aar 1592. ſom vy haffde hues
Solens Circkel var 5. Diſſe 5. ſøger ieg op vdi
denne Taffle huor 5. ſtaar / ſom er hos. B A. Och
finder ſaa dette Aar ad vere Skud Aar. Men hen-

Solens Circkel	Søn: Bogſtaff førſte	Søndags Bog. andē
1	G	F
2	E	
3	D	
4	C	
5	B	A
6	G	
7	F	
8	E	
9	D	C
10	B	
11	A	
12	G	
13	F	E
14	D	
15	C	
16	B	
17	A	G
18	F	
19	E	
20	D	
21	C	B
22	A	
23	G	
24	F	
25	E	D
26	C	
27	B	
28	A	

 dis

dis Bogstaffne ad vere tuende A. B. B. skalt du bruge til S. Matthis dag / Men A. skalt du bruge til Nyt Aars dag / som for sigis.

Denne fierde *Columna* eller lenne er Gylden tallit / som kallis *Aureus numerus* / huilcket der bleff paafundet aff den hellige *Bernardo* / at mand der aff kunde finde ny oc neie / Men nu brugis dette Gylden tal der til / ad mand kand finde de rørlige Fester och högtider / som er Paaske fest / Pingzfest / och nogre andre / Fordi ad disse falle icke altid ind paa samme dage i Maanederne. Saa vil ieg nu fordi lere dig / huor du skalt finde Gylden tallit til huert Aar / vdi denne effther folgendis Taffle.

1	18	19	1	2	3	4	5	6	7	8
2	9	10	11	12	13	14	15	16	17	

Vdi saa maade begynd at telle paa dette Aar 1592. hues gylden tall er 16. som staar i denne anden lenne / hos dette siste tal. Til det andet 17. det tredie begynt først paa lennen paa 18. och forfølle det saa altid til enden / och naar du da kommer til enden igen 17. Saa begynd atter paa den første Lenne igen emedens verden staar.

At finde Paasken.

Naar du haffuer nu opfundet Gylden tallz paa dette Aar 1592 som er 16. Jtem du haffuer och opfundet Søndags Bogstaffuen saa opled dette Aars 1592. gylden tal 16. i denne Taffle / huor du kand finde dem / enten der offuen som *Martius* staar schreffuit / Eller nede til som Aprilis staar schreffuit / och efferdi du finder det Gylden tal 16. øffuerste / saa søg nu ned effter lennen / at du kand finde dette Aars Søndags Bogstaff som er A. Och lige fraa dette A. til den venstre side staar Maanidz talled / det samme tal som staar i samme lenne / er Paaske dag / eller Paaske kommer paa samme dag i Maaneden.

Eexem-

Exempel.

Jeg vil gierne vede huad dag i Maneden Paaske skal komme paa i dette Aar 1593. Nu begynder ieg ad telle vdi den Taffle som mand finder Gyldentallet/ vdi huilcken staar her for med tuende lenner/ paa den første eller fremiste er antegnit 18. och sidst paa er 17. fraa dette Aar 1592. fraa 16. i den nederste Taffle och finder saa 17. der huos huilcke ere gylden tallet paa dette Aar 1593. Disse 17. søges ieg op i denne Taffle huor vy kand / och effterdi ieg finder dennem i denne lenne/ (hues Tittel er Gylden talled) ebland gylden tallet som *Aprilis* er hos schreffuit / och dette Aars 1593. Søndags Bogstaff er G. da søger ieg ned effter lenne fraa Gyldentallet 17. oc lige til G. Søndags Bogstaffuen i denne 2 lenne / hos huilcken tag paa denne venstre side i den første lenne/ som Titelen heder Maanidz dagene/ finder ieg 15./ saa falder Paaske ind i dette Aar 1593 paa den 15. dag *Aprilis*.

Et andet Exempel.

Anno 1594. finder ieg Gyldentallit aff Tafflen at vere i dette Aar 18. Med disse 18. søger ieg nu til denne Taffle til den 3. lenne / Gylden tallet staar vdi / oc opsøger dette tal / da finder ieg det offuen til i samme 3. lenne / och lige der ned fraa til F som er dette Aars Søndags Bogstaff / hos huilcken ieg finder 31. i den 1. lenne / ved den venstraa hand. Disse 31. er den paa huilcken Paaske kommer vdi dette Aar 1594. Dette kand du giøre med alle aar/ naar du vest huad Søndags Bogstaff och Gylden tallet er paa det Aar / du vilt vede naar Paasken skal komme.

Her hoss vil ieg och saa i denne efter følgendis

Maanidz dagene.	Søn: Bo	Gylden tallet.	
21	C	16	MARTIVS.
22	D	5	
23	E		
24	F	13	
25	G	2	
26	A		
27	B	10	
28	C		
29	D	18	
30	E	7	
31	F		
1	G	15	APRILIS.
2	A	4	
3	B		
4	C	12	
5	D	1	
6	E		
7	F	9	
8	G		
9	A	17	
10	B	6	
11	C		
12	D	14	
13	E	3	
14	F		
15	G	11	
16	A		
17	B	19	
18	C	8	
19	D		
20	E		
21	F		
22	G		

Taffle wiſſe dig ad finde huor langt det er huer Aar emellum Jul och Faſtelaſſn.

Vilt du vede huor lang det er emellum Jul oc Faſtelaſſn / da opſøg eller nederſte i denne Taffle / ſom de Røde ſiuff Søndags Bogſtaffue ſtaar antegnet / och tag vel vare paa den Søndags Bogſtaff ſom faller paa det Aar du vilt vide huor lang det er emellum Jul oc Faſtelaffuen. Oc gack lige op til du finder det Gylden tal ſom faller paa ſamme Aar / ſaa finder du ſtrax et tal ved den høgre hand lige fraa Gylden tallet. Dette tal ſiger dig huor mange vgger der er emellum Jul och Faſtelaſſn.

Exempel.

Anno 1592. er Søndags Bogſtaff B. A. ſom ieg finder her neden i denne Taffle. Item Gylden er 16. ſom ieg finder i denne første lenne blant Gylden tallet. Nu gaar ieg lige fraa A. Søndags Bogſtaffuen / och til de 16. der finder ieg et tal ved den høgre hand ſom er 6. det lerer mig ad der er 6. vgger emellum Jul och Faſtelaffuen i dette Aar 1592.

Men effterdi du finder 1. vnder B. ſaa lerer dette 1. at der er 6. vgger oc 1. dag emellum Jul och Faſtelaſſn. Lige ſaa ſkalt du dømme om de andre Søndags Bogſtaffue ſom hos ſtaa.

Gylden tallet							
1	8	8	8	8	7	7	7
2	6	6	6	6	6	6	6
3	9	9	9	9	9	8	8
4	8	7	7	7	7	7	7
5	6	6	6	6	5	5	5
6	9	9	8	8	8	8	8
7	7	7	7	7	7	6	6
8	10	10	10	9	9	9	9
9	8	8	8	8	8	8	7
10	6	6	6	6	6	6	6
11	9	9	9	9	9	9	9
12	8	8	8	7	7	7	7
13	6	6	6	6	6	5	5
14	9	9	9	9	8	8	8
15	7	7	7	7	7	7	7
16	6	6	6	5	5	5	5
17	9	8	8	8	8	8	8
18	7	7	7	7	6	6	6
19	10	10	9	9	9	9	9
	A	B	C	D	E	F	G
	0	1	2	3	4	5	6

Søndags Bogſtaff oc offuer lobs dage.

Denne femte och ſidſte lenne eller *Columna* Viſſer dig de vrørlige Feſter ſom kommer alle Aaar lige paa en dag. Som Ny Aars dag

dag kommer altid den første *Ianuarij*. Item S. Pouils dag altid den *25. Ianuarij*. Lige saa er med de andre vrørlige Fester/ huilcke sigis vrørlige fordi ad de røris icke fraa en dag oc til en anden noget Aar som du forfare aff din *Cisio Ianus* i denne femte lenne altid staar antegnet.

Solhuerff.

Haffuer du thuo gange om Aaret/ den *15. Iunij* paa *Viti* dag oc den anden den *13. Decembris* paa *Luciæ* dag.

Dag och nat lige lange.

Sker thuo gange om Aarit/ den første er den *12. Martij* paa *S. Gregorij* dag. Den anden er den *15. Septemb.* paa S Lamberz dag.

Der er Fire tider du maa lade dine Aarer paa.

Den første er den *5. Februarij. S. Blasij* dag.
Den anden er den *1. Maij* paa Philippi et Jacobi dag.
Den tredie er den *24. Augusti* Bertholomei dag.
Den fiirde er den *11. Nouembris* paa S. Mortens dag.
Den høger arm lad om Vaaren och Sommeren.
Den venstre arm lad slaa om Høsten och Vinteren.

Om Aarelадende.

Du skal vide at der er fire slags Mennisker til som ere *Sanguinei, Col. Phlegm. Melanc.* oc naar en huer aff disse skulle lade sig slaa blod.

Sanguinei det er vngefolck som ere varme fuctige skulle lade sig effter Nyet/ naar Maanen er i ♉ ♍ ♑ det er i Tiuren/ Jomfruen/ och Steinbocken/ vndertagit halsen/ Skulleren/ Ryggen/ Lendere/ Nyren.

Cholerici det ere de som ere komme til mandelig alder och ere varme och tore/ skulle slaars blod effter det første quarter naar Maanen i vdi ♋ ♏ ♓ det er i Krabben/ Scorpionen oc Fisken/ vndertaget Bryster/ Mandzlemmen/ (Fodderne.

Phlegmatici det ere de som ere gamle/ kaalde och fuctige/ skulle ladis effter fyllid/ naar maanen er i ♈ ♐ det er i Vederen oc Skytten vndertaget hoffuedet och hofften.

Melanchol. det ere de som ere Medalderige varme oc kalde/ skulle ladis effter siste quarter naar Maanen er i ♎ ♒ det er vdi Vecten oc Vādmanden/ vndertaget Erbsballerne oc skinebene. Men mand skal icke lade disse effter følgende.

Gamle folck som ere — 60 eller
Vnge folck som er kon — 14. Aar/ Icke

skalt

skal du heller lade nogen blod naar Maanen er vdi ♌ och ♊ det er i Løffuen och Tuilligen thi hues du det giør / Da kommer du dennem i skade/ och fører dennem disse kranckheder paa/ som ere/ Lammelsse / Skeluendis hender / Aamechtighed / eller en brad och hastig død.

Huor ledis du skalt kende blodet følger nu her effter.

Skommer blodet / da bemercker det Brystuerck. Er blodet blaat/ Da bemercker den en siug Milt. Er blodet grønt/ da bemercker det Hiertet. Er blodet gult / da bemercker det Leffueren. Er blodet haart och sort / da bemercker det Melancholiam/ Melancholische fuchtighed/ oc du haffuer hafft det Blod forlenge før end du haffuer ladet det vdløbe. Er blodet røt och haffuer en suart ring / da bemercker det hoffuid verck.

Er blodet haart och sort och haffuer en rød ring/ da bemercker det *Paralysin* / Det er / popelsie eller bort nemmelsse. Er det sort/ och haffuer meget vand offuen paa sig / skalt du da vogte dig for Kaalesiuge. Er blodet offuen och meget vand vnder / da bemercker det Vattersot. Er blodet smock røt och haffuer lidet vand offuer paa sig / da bemercker det sundhed.

Ad sette Kopper.

Aff Kopping bliffuer mand icke saa siug som aff Aareladende thi det sancker kon blodet vd som er emellum hud och kiød/ Men Aareladen søger indtil hiertet och hen til alle lemmer paa Menniſken/ etc.

Effter fuldmaane vdi det siste quatir skal koppe settis/ mand skal icke sette kopper naar Maanen er i ♉ Tiuren.

Om Bad.

Naar Maanen er i Vederen/ Løffuen oc Skytten/ skal mand icke bade thi de ere hede tegene. Du skalt vogte dig ad du dricker icke kalt øl i Badstuffue thi det skader Lungen och leuffueren.

Janu-

Ianuarius **Glugmaanid.**

Maanids dagene.	Nomenclaturæ.	Søndags Bogstaff.	Gylden tallet.	Dee verslige Fester.
1	Cal:	A		Ci
2	4	b	8	si
3	3	c	16	o
4	Prid.	d		la
5	non.	e	5	nus
6	8	f	13	E.
7	7	g	2	Ca.
8	6	A		si
9	5	b	10	bi
10	4	c		ven
11	3	d	18	di
12	Prid.	e		cat
13	Idus	f	7	Oc
14	19	g	15	Fe
15	18	A		li
16	17	b	4	Mar
17	16	c	12	an
18	15	d	1	Pri
19	14	e		sca
20	13	f	9	Fab
21	12	g		Ag
22	11	A	17	Vin
23	10	b	6	cen
24	9	c		ti
25	8	d	14	Pau
26	7	e	3	lus
27	6	f		no
28	5	g		bi
29	4	A		le
30	3	b	19	lu
31	Prid	c	8	men

Nyt Aars dag.

☉ Solen op til 8. 47. m. Neder til 3. oc 13. m.

Dagen 6. timer lang/ 26. m. Natten 17 (tim. 34. min

Hellig tre Kongers dag.

☉ Solen gaar ind i Vandmanden/ ydi et varmt oc vaadagtig regen/ oc er et got regen.

☉ Solen op halffgaaen 9. ned halffgaaen 4.

Dagen 7. timer. Natten 17. timer.

Marcelli. Slaa icke dine Aare paa denne dag. Ei vdi denne Maanid er ond aareladende.

Vaske icke dit hoffuid. Oc gack icke vde meget om natten. Holt dig varm.

Skin Solen paa S. Vincentij dag/ da bliffuer god tid paa Vin det aar.

S. Pouils dag Skin Solen paa S. Pouils dag/ da bliffuer det et fruchtsomelig aar. Er det meget blaasende veir/ da bemercker det krig. Er der snee eller regen/ bemercker det et dyrt Aar.

Anno 1559. Nyt Aars dag døde hogbarne oc stormegtigiste Første/ Konning Christian/ den 3. aff det naffn/ hans alder var 56. Aar.

Anno 1223. er den Stad Naruen oc Vesenborg bygd/ aff Kongen i Danmarck Voldemar/ den 11. aff de naffn.

Er Himmelen megit rød paa Nyt Aarsdag/ da bemercker dett stor Krig.
Hører mand megen Torden i denne Maanid/ da bemercker det stor veder/ oc storm/ oc it got Korn aar/ som Leopoldus striffuer.

DEnne Maanid IANVARIVS sigis aff Iano / som war meget aff holden i gamledage/dj folck halte hannem for en Gud/som skulle forkynde dennem/huad som skeed var / Oc huad der skulle skee. Huorfor da affmalede de hannem med tuende ansigter/ett fremmen/oc et bag till.

Men vy Christne holle denne Maanid icke for nogen Gud/ men hellers for en löcksalige tid/ som oc hendis naffn giffuer til-kende Glugmonid/thz er Glugmaanid/ Thi den skall paaminde oss att vdi denne Maanid endis det onde gamle aar/ oc nu begyn-dis et nyt aar. Oc at voris löcke er nu opuognet/effterdj at Chri-stus Jesus Gudz Søn er nu kommet at frelse oc forløsse oss arme Menniske fraa alt ontt/ oss offuerhenger for synden skyld / Oc skencke/ ia i gengiffue oss det euige liff oc salighed / som oc En-glene Jule natt lader de arme Hiurder forstaae sigendis/ Fröcter icke dj vy forkynde eder et glad budskab / Vdj dag er eder fød en frelsermand. Lige som de ville saa sige. Den forloffuede Gudz Søn/ som Patriarckene/Propheterne/ ia mange tusinde hellige menniske haffue foruentet / att ville see oc fick hannem/ dog icke att see/hand er nu kommen/oc ligger der i Bethlehem i en krub-be/J oc alle som nu ville annamme hannem/ haffue en stor löcke frem for de vdj det gamle Tastamente/ Saa j ved hannem be-komme alt det i vdj Adam haffue mist / som er Retferdighed/ Gud fadhers venskab / syndz forladelse / det euig liff oc salig-hed/ etc.

Her aff haffue Christne try ting at lere.

Först att effterdj vdj denne Maanid endis det gamle aar/ oc nu begyndis et nyt aar / da skulle vy oc lade vore gamle gier-ninger ende sig/ oc med dette ny aar begynde ny gierninger/dj der for er Christus kommit hid til oss/ at hand skulle borttage vo-re gamle gierninger/som oc Joh: lerer sigendis / Der for haffuer Christus obenbared sig / att hand skulle til intet giöre Dieffue-lens gerninger. Huad er nu Dieffuelens gierning andet/ end s[...]

den for hues skyld Christus er kommen. Saadenne gamle gierninger/ som er fortuilelse om Gud / att mand haffuer icke hafft saa fast en tro til hannem som mand skulle / at mand haffuer for agted prædicken hans ord/ at mand haffuer misbruged herrens naffn/ Mand haffuer verid vlydige emod øffrighed oc herskab/ Mand haffuer hadet oc forfuld sin neste. Mand haffuer øffuid sig vdj mord oc mandslet/vdj horerie oc druckenskab/vdi Aager oc gerighed/oc andre saadenne dieffuelens gierninger / skulle vy nu vdj dette ny aar aff staae/ Oc med dette ny aar begynde ny gierninger/som er att Elske Gud retteligen for alting aff voris ganske hierte/att ingen ting i himmelen eller paa iorden bliffuer oss kerer end hand er/att vy forfremmer hans naffn/beuiser oss lydig i alting baade emod Gud oc menisken. Vy hielper voris fattige vedtørendes neste/oc inthet giøre emod noget som forbiudis oss i Gudz hellige X. bud/ Men leffue nu vdj hellighed oc Retferdighed all voris liffsdage/ dett er at betencke ret huorfor vy slipper et gammelt aar/ oc begynder et nyt aar/etc.

For det andet/ Ligeruis som de gamle holt denne Ianum for att hand skulle forkynde dennem huad som skeed var / oc huad som der skulle skee. Saa skulle vy Christne lade denne Maanid paaminde oss huad som skeed er/ dett er / huad synder oc grossue laster vy/haffue bedreffuit i det gamle forganget aar/oc saa paaminde oss huad nu skal skee oc vederfaris oss for saadanne gierninger/dette er storligen for nøden behoff / att vy der aff kand lere voris synd / kende Gud faders vrede emod synden / dieffuelens grumhz/ helffuedis pine oc dødsens bitterhed / oc saa retteligen giøre en anuorlige pænitentz at vy kunde vndgaa all den straff som vore synder truer oss mz /som er døden oc formaledidelse til euig tid / Exod: 20.

Vdj dette ny skulle vy agte try ting om det ellers skal gaae oss vel baade vdj dette oc det tilkomendis liff.

Først huad forganget er/
For det andet/ huad Neruerendis er/
For det tredie/ huad tilkomendis er.

Vile

Ville vy nu see huad forganget er. Da maa vy see huilcken stor herlighed vy for synden skyld er bleffuet aff med / som er med den oprindelig Retferdighed/ en fuldkomen forstand oc vidskab/ alle gode tingisters deelagtelse / Saa vy aff naturen ere vretferdige/ Vide lidet got vdj vor salighedꝭ sag / ere arme oc elendige. Oc dette haffue vy alsamens for synden skyld / Ler derfor at sky oc fly synden / paa det / om Gud haffuer en taget dig til naade/ haffuer opliust din forstand/haffuer meddelid dig sin velsignelser/at hand icke skal tage det fraa dig igen / som hand giorde ved voris første fader Adam/oc siden forskude dig til euig død oc fordømmelse.

Dernest ville vy see til det forganget / da maa vy see groffue store / oc slemme synder at vere bedreffue aff oss i dette gamle forganget Aar / Baade med Gudz Ordz foragtelse / med blodige æder oc banden / med / drockenskab / horerie/ mord/ mandslet/ Tiuffuerie / besuigelse / had affuind / vlydighed / hoffmodighet oc gerighed. For det siste ville vy see til det forganget / Da maa vy see huor slemmelig voris ongdoms tid er bortloben med for fengelighed / oc skendelig haffue forsømit oss i de tingister / som Gudz ære er anrørendis oc voris egen salighed kunde forfremmis aff.

Ville vy nu see huad Neruerendis er / Da maa vy see/ et saare stacket oc kort leffnit / Saa at mange før end de komme saa vit/ at de Lere at kende Gud ret/ da røckis de bort aff verden/ Oc om de end leffuer deris rette alder vd da er det dog saare stacket / som den hellige Job beuiser.

Dernest ville vy see til det Neruerendis / Da maa vy see at det er saare vanskeligt at menisken kand bleffue salige / Effterdj at menisken icke ville lade deris gamle gierninger ende sig med det gamle Aar / men bleffue varagtige vdj dennem / at icke Gudz laug som er forskreckelig for alle vgudelige. Icke Gudz vrede som er en forterendis ild / oc ingen kand taalle / Icke den euige død oc fordømmelse / som aldrig kommer ende paa / Ja icke galle/steile Suerd/ ild eller anden legomlige plage kand forskrecke

ſtrecke dem fraa ſamme gamle gierninger / huor med de opuecke den euige Gud / ſom dog icke gierne ville at noget meniſke ſkulle fortabis / Men at den ſkal giøre pœnitens oc leffue / at ſlaae til med alle legomlige plager / Och paa det ſidſte med døden oc ſlaae dem ned i helffuedis affgrund til euige tid.

For det ſidſte ville vy ſee til det Neruerendis / Da maae vy ſee Naadzens tid ſtaar os nu red oben / for Ad ville vy ad lyde Gud / da kunde vy bliffue ſalige oc vndgaae alt ont / Men hues vy for agte denne Naadens tid / da er det intet andet / end vy med alle Sodomiter och alle verdzens vgudelige bleffue euige fordømde.

Ville vy nu ſee til det tilkomendis / Da maa vy ſee at døden for vore ſynder henger os offuer / huilcken intet meniſke ſom er fød aff Quinde kand vndgaae. Derneſt ville vy ſee til det Tilkomendis / Da maa vy ſee at helffuede ſtaar nu oben / gaber flux bier oc foruenter alle dennem ſom icke ville med det gamle Aar ende deris gamle ſyndige gierninger. Oc er ſandelige / ingen vſelere ting til / end at Meniſken ſom er ſkabt et Gudz billede / ſkal med ſine ſynder giøre ſig Dieffuelens bellide lig / Ja det meniſcke ſom er ſkabt til Gudz rige / ſkal ſaa ſlemelige med ſin ſeckerhed oc tryhed føre ſig ſielff til helffuede Dieffuelens rige / huor inthet andet er end pine / plage / graad oc tengniſten.

For det ſidſte ville vy ſee til det tilkomendis / Da maa vy ſee Gudz vrede henger os offuer / vden det er ſaa wy med det gamle Aar lader vore gamle ſyndige gierninger ende ſig / Oc vy med dette ny begynde et nyt leffnit / med hellighed oc retferdighed. Saa ſkulle vy alt lere at ſee tilbage / neruerendis / oc frem at vy kunde lere at giøre got oc forlade ont / Saa at hues vy fornemme at vy haffue ſyndet oc giort / det ſom er vederſtygeligt emod Gud vdj det gamle Aaar / med huilcke vy haffue opueckt hannem til vrede / de at ſlaae oſſ med krig / orluff Peſtelentze oc dyrtid. Da ſkulle vy lade ſaadant fare med det gamle Aar / oc ſee til med dette ny Aar huorledis vy kunde nu bleffue ny meniſker. Det ſigis et nyt Aar fordj her groer nu ny gres och korn op aff

 iorden

iorden voris Materie doff/ huilcken vy ere tagne/ oc til huilcken vy skulle bliffue igen / gen giffuer ny grøde aff sig / Saa skulle vy oc giffue ny fructer / ny gierning fraa oss / som komme offuerens med Gudz hellige X. Bud. At dette nyt Aar icke skal en anden tag bere vidnisbyrd om oss/ at vy ere paaminde om et nyt leffnit/ oc vy dog icke haffue skødet det.

Derfor beder ieg nu den Euige HERre och Gud / at hand ville ved sin kiere Søn Jesum Christum opliuse vore steinhierter oc voris mørcke forstand med sin helligand/ at vy kunde rettelige lere at kende hannem/ Elske och dørcke hannem/ paakalle och høre hannem / Och denne Verdzens forfengelighed hade / sky oc fly/ at det icke skal foruende vore hierter fraa hannem/ Men at vy saa omgaaes med desse timelige oc forgengelige tingister / at vy icke skulle forkaste de Euige oc gode tingester/ Men altid haffue hannem for øgne / Oc saa med hans hielp indgaa dette ny Aar med flere gode gierninger / oc ferre synder hannem til loff oc ære/ os sielff til salighed/ Oc vor fattige neste til glede oc et got exempel

Amen.

Februa-

Februarius   Blidemaanid.

Leopoldus siger at hues det Tordner vdi denne Maanid / da skulle det betyde en stord død / ørne / oc Hoffmeduerck.

Maanidz dagetal:	Nomenclaturæ.	Søndags Bogstaff.	Gyldentallet.	Hevørlige Fester.
1	Cal:	d		Bri
2	4	e	16	Pur
3	3	f	5	Bla
4	Prid.	g	13	sus
5	Non.			ag
6	8	b	2	dor
7	7	c	10	fe
8	6	d		bru
9	5	e	18	Ap
10	4	f		Scho
11	3	g	7	la-
12	Prid.			-sti-
13	Idus	b	15	ca
14	16	c	4	va
15	15	d		lent
16	14	e		lu
17	13	f		li
18	12	g		con
19	11		9	iun
20	10	b	17	ge
21	9	c		tunc
22	8	d	6	Pe-
23	7	e	14	trũ
24	6	f		Mat
25	5	g	3	thi
26	4		11	am
27	3	b	19	in
28	Prid:	c		de.

Kyndelmisse. Mariæ Renselsis dag. Solen op til 7. oc 40. m. Neder til 4. oc 20. min.

Blasij. Er god Aareladende paa denne dag.

Dagen 8. tim. 40. m. Natten 15. tim. 20. m.

☉ Solen gaar ind i Fisken vdi det kald oc vede fuld tegen / oc er et middelmaadigt tegen.

Vdi denne Maanid er god ad vandre / oc ad purgere sig.

Anno 1670 den 9 febr döde Kong Friderich den 3 som Regierede paa det 22 Aar og var den Souveran Herre 10 Aar. begrafuet den 3 Maj: Hans Majestät Succederet Christianus Quintus: Vivat Rex. jo vivat!

Solen op til 6. oc 15. m. neder til 5. oc 9. m.

Dagen 10. tim. 18. m. Natten 13. tim. 42. m.

S. Petersdag.

S. Matthiæ dag. Naar det er Skud Aar / bliffuer der thuo Søndags Bogstaffuer / Den første Bogstaff skal du bruge til S. Matthiæ dag / den anden effter.

Anno 1513. den 20. Feb: døde Konning Hans som var Danmarckis / Norgis oc Suerriges Konge.

Anno 1546. døde Doctor Morten Luther.

DEnne Maanid ſigis aff *Februo* / Det er Jeg renſer / Di vdj
denne Maanid paa den anden dag ſkede renſelſens offer.
Oc affmalede de gamle denne Maanid / vdj en Mandz lignelſſe
ſom ſad ved en ſtor ild oc varmede ſig.

Her aff haffue vy try ting at lere.

Førſt ſkulle vy lere at dette naffn eller ord Renſelſe/er icke til
forgiffuis giffuit denne Maanid: Men at den ſkal paaminde oſſ
om voris Naturis ſkrøbelighed / at vy ſtedtze oc altid beſmitter
oſſ med groffue ſynder oc laſter / aff huilcke vy bliffue vrene før
Gud almegtiſte / oc derfor ſkulle nu lage til at renſe oſſ aff ſaa-
danne ſynder / at vy vdj denne Blide tid (ſom oc denne Maanid
kallis Blidemaanid) i huilcken Gud er oſſ megit gunſtig / oc blid
for ſin Søns ſkild ſom er fød til verden aff den rene Jomfru Ma-
ria/Effter huilcken hun i denne Maanid paa den anden dag gick
i Kircke at giffue der med til kende at hun ſkulle vere Gudz Bud
ſ.12 vndergiffuen/Oc at deñe Søn/ ſom hun haffuer fød til verden v-
den Mandz beblandelſe/er en ſand euige Gud/oc et ſand Natur-
lige meniſke/ſom for vor ſkyld haffuer vnder giffuit ſig laugē / at
iæ 1. renſe oc førløſſe oſſ fraa laugens formaledidelſe/ ſkulle nu reenſe
oc toff oſſ aff vore ſynder/Som oc den hellige Prophet raader oc
formaner oſſ til ſigēdis Vaſker/renſer eder tager eders onde gier-
ninger fraa mit anſigt lerer at giøre got(ſiger herrē.) Dette vdē
vy giøre da ere vy meget wederſtyggelige for Gud / oc kunde in-
thet komme i talle med hannem / Ja hand gidder icke ſeet oſſ for
ſine øgne/wden vy wdrenſer vore ſyndige gierninger aff oſſ/Saa
at hiertit er reint aff onde affecter / oc attraa oc legomit reint aff
groffue ſlemme oc forferdelige ſynder oc laſter. Saa ſkal nu
denne Maanid paaminde oſſ / at vy ſkulle wdrenſe aff oſſ al
Gudz foragtelſe/ ſlemme æder och bander / had affuind Mord
Mandſled / Gerighed / Hoffmodighet / Drockenſkab / Fraaſe-
rie/Horerie oc ſkerleffuit / oc alle andre ſaadanne ſynder/Oc igen
offer Gud renſelſens Offer / ſom er et reint hierte med reinē tan-
cker

cker oc affecter/ it reint legome med reine oc hellige gierninger/ Ja it ganske reint hellige oc vbesmittid leffnit al voris liffs tid.

For det andet skulle vy lere / at ligeruis som denne mand haffuer forsørget sig med ild oc warme/at hand icke skal forderffuis oc tuingis aff denne kuld / som gierne vil vancke i denne Maanid / Saa skulle vy oc forsørge os i denne tid med den rette ild/ som er Gudz Ord / vdi huilcken den helligand er krafftig at optende den rette ild/ oc varme i vore hierter/ som er en sand Gudz frøgtighed emod Gud i medgang oc modgang. Tolmodighed vnder det hellige kaars/Oc en brendendis kierlighed emod Gud oc alle Menniske / See en saaden helligands ild hielper at icke den store frost/ det er icke hine slemme groffue synd oc laster som komme vore hierter til at fryse skelffue oc befre for Gud/hine store forargelse/ kunde icke skade oss i nogre maade al den stund vy bliffue hart ved samme Gudz ord/ Oc bruge det til en rette snor al vor gierninger / Ob en løgte vdi al vor handel oc vandel / At vy intet slaar paa eller giøre / vden det kommer offuer ens med samme Gudz Ord. Saa ere vy vel forvaret / oc kledde emod den kolle vinter / det er/ emod Gudz vrede oc emod Gudz vredis straff / Saa vy finde en naadig Gud / oc en Barmhiertige Fader emod ossaltid. For det tredie Effterdi Solen ingaar i Fisken / for aarsager hun gierne regen i denne Maanid / i de lande som varme ere/ at optøe huad den kolde frost haffuer tilsamens bundet. Huor aff vy skulle lere / ad denne Maanid paaminder oss/ vy vdi lige maade skulle lade voris hierter regne / det er giøre pænitentz/ grede oc fortryde vy aff vor barndomstid/ haffue stedze syndet emod Gud / oc nu rette oc bedre oss emod hannem med et nyt leffnit/ oc hues vy thet giøre/ Da optøe vy igen her med huad den kaale frost haffuer tilhobe bundet. Det er vy her med formilder Gudz vrede emod oss/ som vore synder haffuer knøt offuer sig/ oc affuerger al den straff som Gud haffde i sinde at ville plage oss med/Som vy maa see i dennem i Niniue/ at før end de giorde pænitens/haffde Gud i sinde/ at ville haffue ødelagd dennem. Men strax de effter Jonæ aduarsel giorde

pœnitens/tog Gud sin vrede fraa dennem/oc spared dennẽ siden i mange Aar. Det samẽ vil oc Gud giøre emod dig oc mig/hues vy hiellers ville kon grede oc fortryde/vy haffue syndet emod Gud/ oc affslaa siden samme synder/Oc icke giøre dennem mere med frie huff oc vilge. Thi hand er den Gud/som hand sielff siger/ igennem Prophetens mund. Der icke vil nogen synderis død/Men hand skal offuer giffue sin synd/Oc syden leffue med hannem til euig tid/etc.

Huor til giffue oss/Gud fader sin naade/ved samme sin kiere søn vor herre Jesum Christum/at vy kunde aff- slaa thet onde/Oc altid giøre det som Gud er kiert/hannem til loff/oss til salighedz/oc vor fattige Neste til trøst oc hu- sualelse/Amen.

Martius

Leopoldus siger/ Torner det vdi denne Maanid/ da bemercker det stor storm oc vuedder. Er god korn aar/ oc vs samdrectighed iblant folck.

Maanidz dagen.	Nomenclaturæ	Sondags Bogstaff.	Gylden tallit.	De ypperlige Fester.	
1	Cal:	d		Mar	Solen op til 6.24. m. Neder til 5.36. m.
2	6	e	8	ti	Dagen 11. tim. 12. m. Natten 12. ti. 48. m.
3	5	f	16	us	
4	4	g	15	of	
5	3	A		fi	Vdi denne Maanid er god
6	Prid:	b	13	ci	ad slaa sine Aaren.
7	non:	c	2	o	
8	8	d		de	
9	7	e		co	
10	6	f	10	ra	
11	5	g	18	tur	⊙ Solen gaar ind vdi Vederen vdi et varmt oc tørt
12	4	A		Gre	tegen/ oc er et got tegen.
13	3	b		go	Æquinoctium vernale.
14	Prid:	c	7	ri	
15	Idus	d	15	a	
16	17		4	no	
17	16	e	12	Ger	
18	15	f		trud	Solen op til 5. 33. m. neder til 7. 27. m.
19	14	g	1	Al	Dagen 12. tim. m. 54. Natten 11. tim. 6. m.
20	13	A	9	ba	Hvad træer som bliffuer hugget effter vor Fru
21	12	b		be	dag bliffuer icke kroget.
22	11	c	17	ne	
23	10	d	6	iun	
24	9	e		cta	Annunciatio Mariæ. Vor Frue Bebudelse dag.
25	8	f	14	do	
26	7	g	3	mi	Paaskedag. Er got ad vene Born aff.
27	6	A		na	
28	5	b	11	ge	Hvad træ mand hugger vdi den siste vge i
29	4	c		ni	denne Maanid/ bliffuer altid ret oc slaar sig
30	3	d	19	tri	icke kroget.
31	Prid:	e f	8	ce	

Anno 1534. Bleff Hertug Christian aff Holsten vduold til Dannemarckis Konge.

DEnne Maanid sigis aff Marte / som er en aff de siuff Platter oc sigis en Kriegs Gud / Oc aff malede de gamle hannem lige som en Vingaardz mand / som med sin kniff aff skar de onde rodne Quister aff Vintræerne.

Her aff haffue vy thuo ting at lere.

Først skulle vy lere aff Marte denne Krigß Gud / Ad ligeruis som en krigßmand maa altid vere redeboden til at slaa emod sin fiende / ad hand icke skal gióre hannem skade. Ja end altid fuluel tage vare paa hannem / ad hand skal icke vferuarendis offuer falde hannem / oc dræbe hannem. Saa skulle vy vdi lige maade vere fortenckte / ad vy haffue mange fiende / som er Synden / Døden / Dieffuelen oc verden / Vdi med huilcke vy stedze oc altid saa lenge vy leffue vdi denne syndige verden / mue oc skulle oc altid kampe oc krie / ad de icke skulle gióre oss skade. Oc vden vy staa dennem emod / Da haffuer de oss slet aldelis bortte baade med legome oc Siel / vdi euig død oc fordømelse. Thi skulle vy emod staa synden vdi saa maade at vy intet giør eller tencke / noget som er emod Gudz hellige x. Bud huercken emod den første taffle / vdi huilcken Gud vdkreffuer vy skulle elske hannem aff ganske hierte / ganske Siel / oc aff ganske krafft. Eller emod den anden Taffle / vdi huilcken hand befaller / vy skulle elske vor Neste lige som oss sielff / See naar vy det gióre / saa stride vy ret emod synden ad den icke kand skade oss.

Emod Døden skulle vy saa kampe oc stride / ad naar hun vil forskrecke oss med sin grumme anseelse (som hun visselig er grum oc bitter paa ad gaae) Da skulle vy holle voris rette verge / Gudz Ord / for oss / huilcken affuiser Døden / ad hun tør intet begynde ad ville forskrecke oss med sin grum hed. Thi hun er en gang opslugen oc ihielslagen aff Christi død / oss til en seiruinding hues vy ellers tro forlade oss der paa / Ad endog vy skulle vndergaar denne timelig død / Saa er den dog kon en indgang til himmerige oc det euige liff / Thi ligeruis som Christus / Gudz Søn effter

hand

hand vor bleffuit Meniske / kunde icke indgaae til sin herlighed før end denne timelige Død hadde hafft fat paa hannem / Saa kunde vy icke heller komme til den herlighed / Christus med sin død haffuer bered oss / vden det sker formedel denne timelige død / som Christus sielff siger : Sandelig siger ieg eder / at huo som tror paa mig / om hand end dør da skal hand dog leffue.

Emod Dieffuelen skulle vy stride / som den hellige *Petrus* lerer oss / sigendis : Voger oc beder thi eders modstandere Dieffuelen hand soffuer icke / Men løber om kring som en brøllende løffue / Oc søger effter huem hand kand opsluge / hannem skulle vy emodstaa med offueruogenhed / saa ad vy icke bliffue secker oc trygge i voris synder / lige som Dieffuelen var icke til men vy tror fuldkomelige / ad det er sandhed *Petrus* siger / hand søger effter alle Aarsage hand kand forføre oss fraa Gud. Dissligiste oc med Bønen som er det rette suerd vy kunde dræbe Dieffuelen med / di vden Bønen / var alle bøsse / skud oc pile / Ja alle voben oc verge emod hannem da kunde thi dog icke røcke hannem aff en sted / Men Bønen kand aldelis fordriffue hannem / huorfor raader Christus oss ad vy skulle bede / saa skulle vy bekomme seiruinding: hand haffuer oc lerd oss huorledis vy skulle bede / som din Fader vor vduiser / Fader vor som est i himmelen / helligt vorde dit naffn. Jtem leed oss icke i fristelsse / men frels oss fraa ont.

Emod verden skulle vy i saa maade stride / at vy speger vore legome aff verdslige løst oc begering / vy icke begerer huad verden holler kiert oc søet / som oc den hellige Johannes raader oss sigendis : i kiere brødre Elsker icke verden / icke heller det som er i verden / Naar som nogen Elsker verden / da er icke faderns kierlighed vdi hannem. Thi alt det som er vdi verden / Er kiødsens løst / Er øyens løst / Oc et hoffartigt leffnit / som icke er aff faderen / men aff verden / Oc verden forgaar med hendis løst. Her emod skulle vy saa stride / Ad naar vy see andre leffue vdi drockenskab oc froserie / vdi hoffmodighed oc æregerighed / vdi horerie oc skiørleffnit / Eller vdi andre forargelige exemple / med huilcke Gud fortørnis / da skulle vy foringen deel saadent samtøcke

tøcke oc effter følge / Men bede den almegtigiste Gud hand icke vil lade oss falle i fristelse vdi Dieffuelens snare / Men naadeligen frie oss fraa saadanne onde forargelser / ad vy kunde leffue effter hans vilge / Oc icke effter verdens vilge. Vden vy dette giøre da er befrøgtendis / ad det vil oc saa hende oss som hender den krißmand der agter icke dertom sin fiende / kaster sit verge fraa sig / edder dricker oc soffuer / oc hans fiende kommer oc dræber hannem i hans seckerhed oc tryghed. Det heder alt / Voger / Voger altid / Oc beder vden affladesse / Thi huo som vaager hand seer / Oc huo som beder hand faar.

For det andet / Ligeruis som de gamle affmalede denne Maanid vdi en Vingaardz mandz lignelsse / som gick med sin hacke oc kniff ad rense oc bortage fraa Vintræit det hende kunde vere skadeligt. Saa skulle wy och lere / ad effter følge denne Mand / vdi hans forsigtighed och flittige Embede / Thi ligeruis som en Vingaardz Mand maa och skal altid haffue gran vaaretegc paa Vintræerne / ad de kunde voxe oc bere frucht / Oc derfor maa hand haffue sin hacke ad hacke neller oc onder røder fraa Vintræerne / Ja oc maa med sin kniff aff skere de rodne oc fule græne / ad de icke skulle forderffue det ganske Vintræ. Ja maa oc tage de græne som henge ned paa iorden / oc binde dennem op fraa iorden / ad de icke skulle raadne oc fortreffuis. Saa skulle vy oc haffue gran varetege paa vore legome / at the kunde voxe i Gudz frøgt / och bere frucht vdi Tolmodighed saa at vy hacke fraa vore hierter onde affecters oc tanckers / røder ad de skulle icke vdbryde i gierning oc giøre vore arme legome oc sielle skade. Vy skulle oc med denne Vingaardz mand opbinde vore Vintræis græne / det er vore hierters tancker / som henge meget paa de iorderigske tingister fraa iorden / ad de icke rodner / thi ligeruis som den græn der lenge ligger paa iorden / raadner oc forderffuer det ganske træ / Saa giør lige vore tancker / ad naar vy slaar dem formeget til verden oc verdens forfengelighz / da forderffuis de i saa maade ad vy ad tencke mere paa verden end paa Gud / huor med vy synde emod

det

det første Bud / vy skulle icke haffue fremēde guder / Oc der med forkaster baade legome oc Sielle. Derfor skulle vy effterfølge denne Vingaardzmand/ ad vy vdi lige maa de med hannem haffue flittige vaaretegn paa vore Vintræ/det er paa vore legome/ ad rense neller oc andre onde røder fraa dennem/det er onde hiertens affecter / oc slemme oc onde gerninger eller da fange de fremgang saa ad vy kunde huercken thiene Gud eller vor neste.

Huorfor beder ieg den almegtigiste Gud hand ville forbarme
sig offuer oss/ obne vore hierter huff oc sind / oc sende oss
den helligand der ind/som oss kand vnderuise oc retlære
vdi alle vore gierninger / ad vy intet andet tencke
eller giøre / end det som Gud kand vere til
ære / oss sielff til salighed oc vor
Neste til gaffn oc gode/
Amen.

Aprilis

Leopoldus siger/ Tordner det vdi denne Maanid/ da bemercker det et god oc lystigt Aar.

Solen op til 5. 1. m. neder til 6. 59. m.
Dagen 13. tim. 58. m. Natten 10. tim. 2. m.

Maanids dagene.	Nomenclaturæ.	Søndags Bogstaff.	Gylden tallit.	De vrørlige Fester.
1	Cal:	g	16	A
2	4	A		pril
3	3	b	5	in
4	Prid:	c		Am
5	non:	d	13	bro
6	8	e	2	sij
7	7	f		se-
8	6	g	10	stis
9	5	A		o
10	4	b	18	uat
11	3	c	7	at
12	Prid:	d	15	que
13	Idus	e	4	Ti
14	18	f		bur
15	17	g	12	ti
16	16	A		&
17	15	b	1	va
18	14	c		ler
19	13	d	9	San
20	12	e	17	cti
21	11	f		que
22	10	g	6	Ge
23	9	A	14	or
24	8	b		gi
25	7	c	3	Mar
26	6	d		ci
27	5	e	11	que
28	4	f	9	vi
29	3	g	8	ta
30	Prid:	A		lis.

Vdi denne Maanid er god Aarelade/ oc lade sig purgere.

☉ Solen gaar ind vdi Tiuren/ vdi et kold oc tiurt tegen/ oc er et ont tegen.

Tiburtij dag. Som kallis oc Tage Tisdag første Sommers dag.

Solen op til 4. 15. m. Neder til 7. 45. m.
Dagen 15. tim. 30. m. Natten 8. tim. 30. m.

Anno 1577. den 14. Aprilis bleff Hertug Christian den IIII. aff det naffn fød paa Frederichs Borrig.
Anno 1588. den 4. Aprilis om afftenen/ døde høybaarne oc stormegtigste Konning Frederick den anden aff det naffn vdi Anderskouff.

DEnne Maanid sigis lige som Aprilis det er opladelig / Thi vdi denne Maanid oplader iorder sig Gressit begynder at gro/ Vrterne / Blomstris oc Træerne bladis. Oc affmalede de gamle denne Maanid i en Mandz lignelse / som hadde tilhobe samled megen gres oc blomster i sin fassn.

Her aff haffue vy try ting ad lere.

Først haffue wy ad lere aff Jorden / som i denne Maanid er sin skabermand hørig oc lydig for/ ad oplade sig til ad giffue Gres och Blomster fraa sig / Gud til ære / och alle Creaturer til gaffn och vnderholding/ Ad wy nu tage Exempel aff Jorden voris rette Moder / aff huilcken vy ere skapte / Oc til huilcken vy skulle och bliffue igen / at vy vdi lige maade / siger ieg / ere Gud voris oc alle Creaturers skabermand hørige / oc lydige for vdi alle de tingester hand kreffuer/ oc vil at vy skulle giøre/ thi at efftererdi saadanne Creature / som ere vfornufftige / Ja oc vmellende kunde vere Gud lydige for / oc bekende hannem med sin lydighed ad vere en sand Gud / deris rette Herre oc skabermand oc ingen anden som de skulle dørcke oc tienne / Da vor det oss en euige skam oc forhaanelsse baade for Gud oc alle hellige Menniske / oss siger ieg / som Gud haffue skabt effter sit eget Billide/ vist / kloge / fornufftige / med fuld vidskab oc meelendis / Om vy lade de vfornufftige Creaturer ver visere end vy ere eller skulle vere. Ja det sker dog alligeuel ibland mange vgudelige / Ad en vfornuffcige Koe / oxe / hest / oc hund ere meget klogere end de ere/ som oc daglige forfarenhed giffuer tilkende / Ad en koe en Oxe / hest eller hund vide huor de skulle finde deris hosbonde oc herre / En oxe/ en hest ved huor deris krubbe er / de skulle haffue deris føde aff. Men den Vgudelige kender icke sin rette Gud oc herre / vdi det hand haffuer taget sit hierte fraa Gud/ oc henger det allene paa verden til hoffmodighed / til gerighed / ad rage oc oc skrabe tilhobe med ret oc vret godz penning oc anden Bugsens fulle / forsømmer den tid hand skulle haffue sin Siels føde paa/ glemmer ad bede Gud om naade / agter lidet eller slet intet om

kiercken eller prædickestolen / som Gudz ord sielens føde frem-
beris aff / agter lidet om sin arme Neste / lader hannem hungre/
tørste/ frysse oc lide stor nød. In summa haffuer slet aldelis
forglemt den hannem haffuer skabt/ giffuit Liff oc Aand. Oc
med sin Søns haarde Død oc pine haffuer igenløse fraa ewige
Død oc fordømmelse/ til ad skulle thienne hannem i hellighed oc
Retferdighed al sin liffs dage. En hund ved iblant alle Men-
nisker ad kende sin herre huor hand er/ ved at tiene hannem oc ve-
re hannem lydig / Men den vgudelig / Naar hand fanger sam-
let sig gods oc rigdom / kender hand icke sin herre oc Gud/ som
hand skulle dørcke oc tienne/ huilcket den hellige Esai høgeligen
klager / oc beder ad Himmel oc Jord/ oc alle Creaturer/ oc alle
Gudfrøgtige skulle giffue agt her paa/Sigendis: Hører i himle/
oc du Jord giff vel agt paa / Thi herren taller / Jeg haffuer op-
fød børn oc ophøiet dennem / Men de ere faldne fraa mig oc
haffuer for agtet mig / En oxe kender sin herre / Oc en Asen sins
herris krubbe / Men Israel kender mig icke / Och mit folck for-
staar det icke.

Skamme maa vy oss/ som Gud haffuer beuist saa mange tusin-
de vtalige velgierninger / ad vy skulle lade Gud klage saa haarde-
ligen paa voris vlydatighed emod hannem / som hand icke klager
paa nogen vfornufftige Creaturis vlydagdighz. De vfornufftige
erer lydagtige oc bliffue hos Gud : Men de fornufftige ere vlyd-
agtige oc bortuigede fraa Gud. huorfor er det icke ad vndre / ad vy
haffue dyrtid / vy haffue vtimelige veirligt/ vy haffue krig oc or-
leg/ Pestelens oc braddødt/ som de vgudelige klager paa/ effterdi
ad vy ere Gud vlydige for / oc agter lidet om hans Bud oc beffal-
ling / om huilcket vy kunde lese i Dommernes bøgeres tredie Ca-
pittel / huor herren saa taller / sigendis: Effterdi dette folck
haffuer offuertred mit Bud / som ieg gaff deris fædre / oc ville icke
hører min røst / Saa vil ieg icke her effter foriage Hedningene
fraa dennem. Oc som hand taller ydi samme bogs andet Capit-
tel: Effterdi ad de haffue forlat mig deris fædris Gud/ som vd-
ledde dem aff Aegypti land oc thiener fremmede guder / Da skal
min hand vere emod dennem / oc ieg skal giffue dennem i deris
fienders

fienders hender / saa at vy maa vel sige med den vgudelig konge *Adombezech* / der fick lige som hand forthientte / sigendis: Lige som ieg haffuer giort / saa haffuer oc Gud betallid mig.

For det andet / skulle vy lere aff Gudz store velgierning / hand beuiser med iorden i det hun oplader sig / er fruchtsomelig / oc fører oss baade korn oc kierne / til voris oc Creaturenis vnderholding / Ad vy derfor ere Gud tacknemlig / hørig oc vnderdanige vdi alting. Thi huort ville vy arme Menniske hen / hues vy icke bekomme kornit oc gresset aff Jorden / huad skulle vy da æde? huad skulle vy drycke? huor med skulle vy føde oss / oc vore børn? huor med skulle vy opholle voris Liff / om vy icke finge kornit aff iorden? oc Creaturenis / oxe / koe / heste / Faar oc andre deris føder / hues vy icke finge gresset aff iorden? Huor vdi maa vy see huilcken naadig oc barmhiertig Gud vy haffue / ad hand icke for voris vtacknemelighed / strax tager sin velsignelser fraa oss / som hand hadde vel got ret til / men lader oss det beholle det ene Aar effter det andet / huilcket hand icke giør for anden sag skyld / end hand vil vy skulle omuende oss til hannem / giøre pænitentz / oc rette oss i det / vy haffue forseet oss vdi mod hans Bud / som hand sielff beuiser hos *Ezechielem 33.* Saa sand som ieg er en leffuendis Gud / Vil ieg ingen synderis Død / men hand skal sig omuende oc leffue.

Men effterdi vy icke agte saadan Gudz velgierning / hand beuiser oss med Jordsens grøde / Da gaar det ilde til for oss sielff. Ad Jorden for vore vtacknemelighedz skyld / er icke ner saa fruchtsomelige som hun haffuer verit i voris forfædris tid / Ad huor mand nu saaer byg / der fanger mand kon haffre igen / huor mand saaer nu en hel tønne / der fanger mand neppe en skeppe igen / oc stendum slet intet / Saa det er alt som herren sielff siger hos Mosen Deut. 28. Er det saa du icke hører din herris Gudz røst / oc est hannem hørig oc lydig / Da skal Jorden vere forbandet for din skyld / din fæis frucht skal vere forbandet / Din agger oc Eng skal vere forbandet / Ad gaar du vd eller ind / da skal du vere forbandet / Saa ad vy for vor vtacknemelighed

 emod

emod Gud i det vy icke bekende herrens velgierninger (men miß bruger dennem til hans Spot oc vanære / med drockenſkab oc froſerie / lige ſom ad ſaadanne Gudz gaffuer grode kon aff en ſlumpelöcke aff iorden) Fange intet andet igen end Dyre oc vfruchtſomelige Aaringer / der til med al vlöcke / baade til land oc vand / Saa ad mangen klager ſig / Gud naade mig / Jeg ved icke i ſted huad ieg ſkal ſlaa paa / Ad bruger ieg mig til land / da haffuer ieg ingen löcke / Bruger ieg mig til Vandz / da haffuer ieg icke heller / Jeg kand icke Vede hui det nu er en ſaa onden tid.

O kiere ven ſielff giör du det / efftherdi du icke elſker din herre oc Gud ſom du ſkulle / effter den Förſte Taffle / ſaa inderlige aff det ganſke hierte / Oc din neſte ſom dig ſielff / hues du ville holle deſſe tuende Taffler / da ſkulle du vere velſigned ehur du vaſt / oc det ſkulle vel löckis for dig huad du ſlaa paa / Naar du allene fandiſt kon tacknemelig emod Gud oc din fattige neſte.

Er dz ſaa du hörer din herris Gudz röſt / oc heller huad ſom ſtaar ſchriffuit i de x. Bud / Da ſkal du vere velſignet enten du gaar vd eller ind / Din agger oc eng ſkal vere velſignet / din liffſens frucht / oc din fæis frucht ſkal vere velſignet. Förgte fordi Gud / ſaa fanger du hannem til vens / Oc naar du haffuer hannem til vens / Saa maa alle Creaturer / himmel oc Jord / veir oc vand / oc the hellige Engle med alle menniſke thiene dig / enten du eſt vde eller inde / bortte eller hiemme.

For det tredie ſkulle vy lere aff denne Mand ſom opſancker Blomſter oc vellugtendis Vrter vdi denne Maanid / den ſtund de ere at bekomme / Ad wy lige ſaa ere omhyggelige ad opſancke vellugtendis vrter oc blomſter / den ſtund vy kunde dennem bekomme. Det er vy ſkulle tilhobe ſancke aff Gudz Ord tröſtlige *sen en zer* den ſtund vy haffue denne blide Sommers tid / Vdi huilcken Gud lader prædicke ſit hellige ord for oſſ / aff huilcket vy nu kunde bekomme de rette vrter och legedom / med huilcke vy oc kunde lege baade legome oc Sielle / oc er en ret *præſeruatiuum* emod alle Dieffuelens forgifftigheder. Det haffuer ſig med Gudz Ord lige ſom med Blomſterne paa Træerne / oc vrterne

paa

paa marcken / ad huo som icke tager dennem aff træerne oc iorden om Sommeren/ hand kand intet fange dem naar den haarde Vinter kommer med frost / snee oc kuld / Saa er lige med Gudz Ord at huo som icke vdi denne naadige oc blide sommers tid/ vdi huilcken vy offuerflødigen haffue Gudz Ord / opsancker noget aff en prædicken / oc nodet aff en anden / Oc det gemmer / Oc i sit hierte stedze foruarer/ Men forsømer sig oc i den stet tager anden syssel for / hand kand icke bekomme / det naar Vinteren kommer. Det er / Naar Gud bliffuer vred paa oss for vor vtacknemelighz skyld/tager sit Ord fraa oss/ och i den sted giffuer oss igen fabler oc drømmer / som vy tilforne haffue hafft / huor aff vy arme Menniske kunde hente liden trøst emod Gudz vrede / emod hans vredis straff / Emod Synden oc Døden/ Men maa vdi voris synders banghed / Oc i voris hierters blindhed treffle vdi veiret / med den mørcke Pauedom / effter den rette vey oc liuset/ oc dog icke kunde den finde / Men løbe vden veyen / snuble oc med alle vgudelige som icke aff ordet kiende Gud ret,/falle offuerende ned i helffuedis affgrundis affgrund.

Huorfor / min gode Christen / icke for agte Gudz ord / den stund du kand fange det at høre / skulle du end løbe tiuffue mille effter det. Tag dig ingen anden syssel for/ den stund Gudz Ord forhandlis oc prædickis i kircken/ lad icke høstru eller børn/ icke kleder eller føde / icke godz eller pending/ icke mackt eller velde / Icke karskhed eller sundhed / Icke sorrig eller glede/ Icke nogen ting paa denne syndige iord / vere dig Aarsage til ad du forsømmer prædicken Gudz Ord / Icke kand der heller nogen ting paa iorden Aarsage dig / om du est icke vdi kircken / naar du skulle vere / der vden disse try effter folgendendis ting.

Den Første er / Om Gud haffuer lagd dig paa sotte seng da estu nock Aarsaget/ Thi du est i Gudz bestelling.

Den anden/Om du est i din øffrighedz bestelling til at vdrette hans vilge Thi du bør at vere øffrighed lydig for.

Den tredie / Om du est paa din retferdige reyse vddragen effter din Næring oc Biering/ oc ville gierne høre prædicken/

 oc kand

oc kand icke komme til kiercke der ſom Gudz ord prædickis. Oc vden diſſe trende Aarſager kand du inthet forſuare dig eller din forſommelſe for Gud. Samle du nu fordi denne dyrebar Clenodie i det hiertis ſkrin / ſom icke mul kand fortere eller ruſt opede / men bliffuer euindelige Oc huo det haffuer i ſit hierte / hand haffuer det euige Liff i ſig / ſom Paulus Rom. 1. ſiger / at det er en krafft alle dennem til ſalighed ſom tro. Ther for ſiger oc Chriſtus ſielff: Salige ere de ſom høre Gudz ord oc foruare det. Item hand ſiger hos Mattheum i det 7. Capittel / Det Menniſke ſom hører Gudz ord / oc giør der effther / hand lignis ved en viis oc forſtandig Mand / der bygget ſit hus paa en faſt klippe / ad naar der kommer regen / ſtorm oc vuæder / oc ſlaat ind paa ſamme hus / da kand det intet ſkade hende / thi hun haffuer en faſt klippe til grunduold. Men den ſom forſømmer kiercken / Eller om hand en ſkønt kommer der / giffuer dog liden agt paa prædicken / ad giøre effter ordet ſom Gud biuder / hand lignis ved en daarlig mand / ſiger Chriſtus i ſamme Capittel / ſom haffuer bygget ſit hus paa ſand eller Iis / oc haffuer lagd en ond grunduold vnder ſit hus / ad naar der kommer regn / ſtorm oc vueder / oc ſlaar flug ind paa ſamme hus / flyr ſanden i veiret / Oc Iſen ſmeltis bort / oc huſit falder ned oc giør ſtor ſkade.

Der ſtaar en dyrbar Regel oc vnderuiſning hos Mattheum i det 6. Cap. huoledis et meniſke ſkal leffue / oc alle ſine dage vander her paa Jorden / ad hand icke ſkal forgribe ſig i ſin beſtelling emod Gud / ad huo denne Regel vi lere oc altid giøre der effter / hand kand inthet andet end maa io viſt ſigis et Gudz barn ſom er ſin kiere himelſke fader lydige / oc hęder denne Regel ſaa.

Adſpører førſt Gudz rige / oc hans Retferdighed / Saa ſkal eder alting tilleggis. Det er huad enten du eſt hiemme eller borte / vde eller inde. Da ſkal du intet tage dig noget for at giøre før end / du faar giort din bøn til Gud / oc der ſom du kand komme til kiercke at høre Gudz Ord / tha ſkal du oc det giøre vden al forſømmelſe / Oc naar du ſaa haffuer thient din Gud / ſaa ſkal hand vel ſiden giffue dig huad du haffuer behoff til din Bugs føde. Exempel ſee vy daglig i mange fattige folck / ſom dog ere Gudfrygtige / at naar de gaa til kiercke / haffue de icke det de kunde ede / men naar de kome aff kiercke / faa de Gudz gaffuer oc bliffue mette / ſaa ad Gud vil ingen lade forfare ſom thiene hannem trolig. Ad vy oc dette kunde giøre / da vnde oc giffue oſſ Gud fader ſin naade der til / ved ſin kiere ſøn Jeſum Chriſtum vor Herre / Amen.

Maius | Maymaanid.

Tordner det vdi denne Maanid/da siger Leopoldus at det bemerer hunger oc dyr tid.

Maanidz dagene.	Nomenclaturæ.	Sondags Bogstaff.	Gylden tallet.	De Prørlige Fester.
1	Cal:	b		Phi-
2	6	c		lip
3	5	d		crux
4	4	e		Flor
5	3	f		Got
6	Prid.	g		lo-
7	non:	A		han
8	8	b		La
9	7	c		tin
10	6	d		Epi
11	5	e		Ne
12	4	f		Ser
13	3	g		&
14	Prid:	A		Soph
15	dus	b		Ma
16	17	c		mus
17	16	d		in
18	15	e		hac
19	14	f		fe
20	13	g		ri
21	12	A		e
22	11	b		te
23	10	c		net
24	9	d		Vr
25	8	e		ba
26	7	f		num
27	6	g		in
28	5	A		pe
29	4	b		de
30	3	c		Cris
31	Prid:	d		pan

Philippi Jacobi/ som ellers sigis S. Volborrig dag.

Paa denne dag er god Aareladende.

Solen op til 3. 50. m. neder til 8. 10. m.

Dagen 16. tim. 20. m. Natten 7. tim. 40. m.

Denne Maanid forbinder hed Spise. Her maa du lade slaa din leffuer Aare/oc drick Malurter Vin eller Malurter Vand.

S. Haluardz dag.

☉ Solen gaar ind i Tuillingen vdi et varmt oc vaadsagtig regen/ oc er et god regen.

Solen op til 3. 13. m. neder til 8. 47. m.

Dagen 17. tim. 34. m. Natten 6. tim. 26. m.

S. Vrbanus. Regner det paa denne dag/da bliffuer der skade paa Vin/ men skin Solen/bliffuer det da god tid paa Vin.

Pindzdags regen er icke god/ Blomer Egen i enden paa denne Maanid da bliffuer god Olden dette aar.

Anno 1591. den 25. Maij drog Hertug Christian den 4 fraa Kiøbenhaffn/oc kom hid til Oslo den 21. Maij hues hylling stod her den 8. Junij/ oc drog ther fraa Aggerhus den 21. Junij/oc kom til Kiøbenhaffn den

DEnne Maanid sigis aff Maja Mercurij moder / eller aff Majoribus / eller den sigis Madius aff veske/ Thi vdi denne Maanid oplader Vandstiernene sig som ere Plejades oc Hyades/ oc giffue megen regn fraa sig til ad veske fulde giøre Trærne oc Vrterne paa marcken ad de kunde gro oc giøre frucht. Oc er denne Maanid den eller lostegste tid om Aared/ Thi paa denne tid siunge fulene / dyrene springe oc alle Creatuer frygde oc glede sig offuer Gudz store velgierninger hand haffuer beuist / Icke dem allene/ Men oss oc saa / vdi det hand lader Jorden frembere oss Løff oc greß til deris oc voris ophold/ Oc her vdi beuiser sig emod alle en naadige Gud oc barmhiertige Fader.

De gamle affmalede denne Maanid vdi en Mandz legnelse som reed med en fuel vdi handen.

Her aff haffue vy Fem ting ad Lere.

Først skulle vy lere aff dett naffn / som denne Maanid haffuer bekommet aff Maioribus / det er Forfedre / ad paaminder oss / vy skolle betencke voris forfædris leffnit huordan den haffuer vorit som er hellig oc retfertig. Som mand kand see vdi Abraham, Isaac, Iacob, Noe, oc alle andre Gudzfrøgtige/huilcke der haffue lagd alsom største vind paa ad de icke skulle fortørne deris Gud oc herre/men ad de kunde forfremme hans naffns ære i bland alle Menniske / føre et erligt oc Christelig leffnit/ oc intet giøre som kunde vere emed hans Bud Enden emod den første eller anden Taffle i Gudz Loff huilckid vy i lige maade skulle efftersfølge oc giøre.

For det andet / lige som denne Maanid haffuer sit naffn aff veske / efftersdi hun sigit Madius / til ad komme trærne til ad groe/ med sin veske / oc vrterne / ad de kunde giøre frucht / Saa skulle vy lere aff denne Maanid/ad haffue den rette veske i oss som er en sand aluorlige pænitens/ad vy grede oc vede voret hiertens øgne for den euige Gud vy vdi mange tusende maade haffue fortørnit med vore groffue synder oc laster/ ad vy kunde komme til ad gro / det er at giøre got / Thi ligeruis som trærne eller vrterne

med greſſet paa marcken kunde intet gro vden de formedelſe re-
gen bekom̄e/veſke til ſig ſaa kunde vy icke heller grore/ det er icke
lenge leffue for Gud/ eller giøre noget got. Vden vy bekomme
en ſand anger i vore hierter / Saa at vy angrer / greder oc fortry-
der vore miſgierninger / oc med vor graad affuaſker (ſom oc
Maria giorde vnder bordet der hun med ſin graad vaſket Chriſti
føder) den gamle Adams ſyndz ſmitte der ſidder i oſſ och daglige
egger oſſ til ad ſynde emod Gud / ad den ſkal icke forhindre oſſ
ad giøre frucht / det er ad Elſke Gud och vor Neſte.

For det tredie / ſkulle vy lere aff Creaturene ad ligeruis ſom
de begynde ad frygde och glede ſig offuer Gudz ſtore velgiernin-
ger hand beuiſer oſſ / oc dem i det hand lader den herlige oc kla-
re Soel ſkine offuer oſſ/hand lader Jorden frembere oſſ ſin frucht
oc grøde / hand lader Creaturene formere ſig / hand giffuer oſſ
timelig veirligt / karſkhed och ſundhed / Fred och rolighed / med
mange tuſinde vſigelige velgierninger ſom icke nogen Meniſke
kand forkynde / Saa ſkulle vy med de ſamme vmelende Creatu-
rer aff ſaadanne Gudz velgierninger opueckis oc foraarſagis til
ad giøre got/ oc lade det ſom ont er for Gud oc med dennem lef-
fue priſe oc ære den euige Gud for hans velgierninger/ hand oſſ
beuiſer i ſin kiere Søn Jeſu Chriſto vor herre/ oc vden vy det giø-
re/ Da maa vy ſkamme oſſ baade for Gud oc alle hellige Engle/
Ja alle hellige Meniſke / ad vmelende Creaturer / ſom vy giffue
ringe om/ ja end och den døde Jord/ſom vy foragte oc treder vn-
der vore fødder / ſkulle kunde vede och giøre det ſom vet vy for-
nufftige Creaturer icke vede oc icke heller giøre. Kunde ſaadan-
ne vmelende Creaturer loffue Gud ſom haffuer ſkabt dem och nu
opholder dem / huor meget mer ſkulle vy det giøre ? Mand ſeer
ad en fuel naar hun opuogner om morgenen/ ſtrax begynder hun
ad ſiunge oc priſe Gud for den liuſe dag / Oc naar hun er met/
flyer hun opunder himelen ſiunger / giør ſig glad ad Gud haffuer
beſpiſet hende / Hun oc bliffuer ved den Ordning oc ſkick / Gud
haffuer ſkabt hende til oc icke viger der fraa / hun lader ſig nøge
med den løcke Gud haffuer giffuet hende / men et Meniſke naar

 det

det opuogner kommer neppe i huff ad giøre sin bøn til Gud / ad tacke hannem for den gode nat/ ad Gud haffuer sparet hannem til den liuse dag / oc bede hannem om en got dag / et Menniske Enten den er met eller fastendis giffuer Gud en føie ære for hans gaffuer oc laan Et Meniske vil icke bliffue ved den Ordning och skick som hun er skabt til / som er til Gudz ære / men viger der fraa och giører Gud / al vanære med sit syndige oc onde leffnet / Ad huad Gud vil haffue frem / vil Mennisken haffue tilbage / Et Menniske lader sig icke heller nøge med sin løcke / men vil alt sielff forskaffe sig en anden løcke / huor aff mand faller i Gudz vrede och bliffuer straffet baade paa legomme oc Sielle / som vy haffue exemple vdi Israelis børn i ørcken / Der Gud gaff dem vnderholding nock med det himmelske *Manna*/ kunde de icke ladi sig der med nøge/ men beder Mosen ad hand skal forskaffe dem anden mad thi ad de vemmedis offuer dette *Manna*/ Moses giffuer Herren det tilkende/ huor aff hand fortørendis oc gaff dem Vackeler et ede/ Emedens de kunde ede / oc der de begynde at ede aff desse Vackeler / døde der mange tusinde med samme Vackler i munden / Saa ad den tid de ville icke lade sig nøge med den mad Gud gaff dennem och bleffue leffuendis/ da gaff Gud dem et andet mad som de begerede och bleffue Døde/ Dette skulle vy lere aff sulene vmelende Creaturer/ ad prise Gud for sin velgierninger ad bliffue i den stad oc vilcFor Gud haffuer set oss i oc ad lade oss nøge med samme løcke Gud haffuer giffuit oss / Enthen oss tøckis hun er ond eller god.

Aff Jorden skulle vy oc lere ad ligeruis som hun er Gud lydagtig for/ nu ad frembere gresset nu fruchten paa Trærne/och kornit aff Aggeren / oc er taalmodig ehuad som helst de bere paa hende / Saa skulle vy och vere Gud lydagtige for ad giøre de fruchter som hand biuder oss vy skulle giøre/som er ad Elske Gud for alting sky synden och elske vor Neste/som oss sielff/ Och siden hued Gud vil paa legge oss her i verden / skulle vy bere taalmodeligen/oc vdi alting beuise oss meget visere end som Creaturene oc

Jor-

Jorden/ Efftherdi Gud haffuer skabt oss visere och klogere / end andre vmelende Creaturer.

For det Fierde skulle vy lere aff denne ridendis Mand / ad ligeruis som de der rider/ holler icke stille paa en sted/ men skynder sig did som hand skal vere/ det vy ere icke hiemme i denne verden/ men allene ere i et fremmit Land / huor fraa vy skulle vandre oc daglige lade oss til som fremmede Pellegrimme ad giffue oss paa veye til voris rette hiem / som er til himmerigis rige / huorfor skulle vy icke formeget staa vore hierter paa denne verden/ efftherdi vy skulle engang fraa hende vdi saadanne maade som vy ere komne til hende / som er nøgne / huilcket den hellige Job beuiser sigendis/ Nøgen er ieg kommet aff Moders liff / oc Nøgen skal ieg her fraa igen: Men mere betencke den store glede och herlighed som Gudz Søn haffuer bered alle dennem som tro paa hannem / giøre effter hans vilge och leffue forsigtelige vdi denne onde verden/ saa at the icke fortørn Gud med vilge / icke heller forarge nogen med vilge / enten med Ord eller gierninger.

For det Femte Ligeruis som denne ridendis Mand obenbarlige fører en ful vdi hander/ huort hen hand rider ad Gudz velgierning (som oss haffuer giffuit Creaturerne til ophold) kand obenbaris for alle folck/ saa skulle vy oc stedse enthen vy gaae eller ride / vy staae eller sidde / vy ere vde eller inde. Bekende Gudz velgierninger som vy for hans Søns skyld daglige med en meget rund hand bekome / huorfor hannem vere euige tack oc loff fraa nu och til euig tid/

Amen.

Tordner det vdi denne Maanid/ da siger Leopoldus/ bliffuer det et got Aar med korn oc grøde.

Iunius **Skersommer.**

Maanidz dagene.	Nomenclaturæ.	Søndags Bogstaff.	Gylden tallit.	De vrørlig Fester.
1	Cal:	e		Nic
2	4	f	13	mar
3	3	g		ce
4	Prid:	A	2	le
5	non	b		bo
6	8	c	10	ni
7	7	d		dat
8	6	e	18	Iun
9	5	f	7	Pri
10	4	g	15	mi
11	3	A	4	Ba
12	Prid	b		Ci
13	Idus	c	12	ri
14	18	d		ni
15	17	e	1	Vi
16	16	f	9	te
17	15	g		que
18	14	A	17	Mar
19	13	b	6	Pro
20	12	c		thus
21	11	d	14	al
22	10	e		San
23	9	f	3	cti
24	8	g		Io
25	7	A	11	han
26	6	b	19	lo
27	5	c	8	Dor
28	4	d	16	le
29	3	e		Pe
30	Prid:	f	5	Pau

Solen op til 2.59. m. neder til 9.1. m.
Dagen 18. tim. 2. m. Natten 5. tim. 58. m.

☉ Solen gaar ind vdi Krabben vdi et vodagtigt oc kold tegen /oc er et Middelmaadigt tegn.

Solstitium æstiuale. den lengste dag.

Solen op til 2.57. m. neder til 9.3. m.
Dagen 18. tim. 6. m. Natten 5. tim. 54. m.

Sancte Hans Baptistæ dag.

Anno 1479. Bleff Kiøbenhaffns Vniuersitet først stigtet. Añ. 1539. bleff det forbedret.

Anno 1548. Bleff Koning Frederick den anden vdkorrit i Oslo til Konge/offuerverendis her Axel Brade/ her Knud Rud/ her Gaute Galle/ her Peder Skram/ Antonius Bryske/ Claus Daa/ etc.

DEnne Maanid *Iunius* sigis aff *Iunioribus* det er / aff de onge och det for denne sags skyld / thi effter ad *Romulus* haffde delit det Rommiske folck vdi tuende parter / som var / ad hand forordnit de gamle folck / som icke kunde for allerdom bere vaben oc verge / oc drage i krig / at de skulle vere hoffuidet for de andre / som vddroge / at giffue dennem gode raad oc anslag: Men de onge folck at skulle bruge vaben och verge / oc mandelige at stride for de gamle / der med dennem / oc sig / at beskerme: da kalled hand denne Maanid / dette onge folck til ære *Iunium*. Vdi denne Maanid endis Vaaren / oc begyndis Sommeren: Oc affmalede de gamle denne Maanid i en mandz lignelse med en lee i handen / at skulle lege sig til at slaa gres op.

Thi vdi denne Maanid huor varme land ere / der bliffuer gressit moent til at opslaaes.

Her aff haffue vy thuo ting at lere.

Først skal en huer øffrighedz person lære aff *Romulo*, at ligeruis som hand haffde om huff huorledis hand kunde hielpe sine fattige gamle vndersaatte / dennem beskerme / at icke dennem i deris allerdom skulle vederfaris noget ont. Item huorledis hand kunde holle fred / oc enighed eblant den menige mand. Oc derfor aff delit folcket i tuende partter / de gamle som vore visse och forstendige / dennem giorde hand til hoffuidet for de onge / at det kunde gaa ordenlig oc lideligt til / och de onge / som icke endnu / for ongdoms brøst kunde noget med gode raad och anslag vdrette / dennem bød oc befol hand / at de skulle bruge vaben oc verge / oc i saa maade / ære oc beskerme de gamle til at fordriffue hues fiende som dennem ville offuerfalde. Saa / siger ieg / skal en huer øffrighedz person lære aff *Romulo*, huad hans Embid och kalt vdkreffuer / som er / at hand skal haffue om hüff for sit land oc Rige / oc sine fattige vndersaate / och komme de gamle och fattige til hielp / oc bistand baade paa Siel oc legome / paa sielens vegne / at

Gudz ord kand prædickis reint och klaret / lige som det er beschreffuit i det gamle och Ny Testamente / oc tencke at hand er den alsommegtigistis / oc allerhøgestis Keyseris Stathallere her paa Jorden / at hand skal holle hans Rige ved magt / och hans breffue / som hand haffuer vdsend offuer sit Rige / vdi huilcke hand giffuer sin vilge tilkende / och huorledis hans Rigis vndersaatte kunde bliffue euindelige salige / at de icke forkommis / eller i nogen maade forkrencke.

Dette Rige kallis den Christen kiercke / oc desse breffue kallis Gudz ord / Lowen och Euangelium / Vdi Lowen visser hand huad alle hans vndersaatte skulle giøre baade Øffrigheden och vndersaatten. Vdi Euangelio visser hand huorledis vy kunde komme i himmerigs Rige / och bliffue euindelige salige / som icke sker ved vor fortienniste / Men alleniste formedels hans allerkeristes oc eniste Søns forthienistis skyld / som er formedels den Død och pine hand lidde paa kaarsans galle / for alle Menniske synders skyld. Disse breffue haffuer hand Antuordet øffrigheden i handen / och befalled at de skulle altid læsis vor hans vndersaatte / och see vel til / at huercken disse breffue for krenckede / eller nogen skulle fordriste sig til / at vndrøcke dennem / Oc paa det / dette saa vdi alle maade kunde hollis oc efterkommis / haffuer hand giffuid øffrigheden en stor magt i handen / haffuer antuordet hannem Suerdet / der med at beskerme sit Rige sine vndersaatte / och sine breffue. Dette hører til en øffrighedz bestelling saa at vere offuer vogen / Icke forsomme dette / med det fuldkomne / Saa frampt hand en anden dag icke skal høre / Jeg skal kreffue deris blod / deris skade oc vløcke / Ja euige fordommelse aff dine hender. Item Giør Regenskab / thi du maat nu icke lenger regere / efterdi du forsømmer huad som hører til din øffrighedz bestelling.

Disligist som *Romulus* arbedet flux paa at thet kunde gaa ordentlig och skickelige til / och hollis god fred offuer sine vndersaatte / at de kunde leffue endregtige oc fredsommelige. Saa skal oc en øffrighedz person forskaffe / at der kand hollis got Politie oc

fred

fred i Gudz Rige/ der er i den Christen kiercke. Først i saa maade/ at hand forordner gode lærer i kiercken/ som kand forfremme Gudz ord/ Læsse den høiestis øffrighedz breffue/ forkynde hans vilge/ at Gudz Rige kand opbyggis och Dieffuelens nederbrydis. Och paa thet at saadanne personer kand dis bedre studere i Gudz Ord / Læse hans breffue vel igennem / at de kunde dis bedre forkynde folckit hans vilge/ oc sige dennem huad hand er for en konge/ oc huorledis de kunde engang komme til hannem at boe euindelige/ och der foruinde al deris nød/ da maa de alt haffue en erlig vnderholding / beholle Kierckens Rente / som er giffuid aff Christne Meniske til Guds ordis ophold / och den Christen Kierckis forfremmelse/ och icke til werdzlige bestellige/ som dog mange saae det gierne/at de kunde fange alt det Geislige Goetz vnder sig/ at holle deris velløst oppe der met/ oc lade Gudz ordz Thienere (til huilcke dog Kierckens godz er giffue) lide armod/ hunger och tørst / vden de ville tage Bulløxen och plogen i haanden/ slæbe oc arbede for føden. Men kand her med Gudz Rige forfremmis? Monne her aff en Prædicanter haffue stor vilge til at thiene i Kiercken? oc om hand end skømt haffde wilge der til/ monne hand da kunde føde sig ther aff? Eller huorledis kand denne Prædicanter were forfaren vdi Gudz ord / aff huilcket hand skal tage sine prædicken / naar hand skal om wggen gaae med Bolløxen / med plogen / med lieen / eller med anden verdzlig bestelling i handen? Det er den hellige schrifft de skulle studere wdi/ och icke i Bulløxen eller plogen / Och skulle de der wdi fliteligen studere/ da maa de alt haffue maden och wnderholdingen/ at de icke formedels hunger/ eller nød och trang for det de skulle hielpe sig med paa legomens vegne/ skulle kaste bogen och tage til fiske krogen. Huad vil der da effterfølge / end/ at Kiercke tieniste en bliffuer øde/ Gudz ord forkrenckis/ oc Menniskens salighed forderffuis. Oc kunde de lettelig her aff forfare/ (som ville gierne tage fraa Gud det Gud vil sielff haffue til sin ære/ och forfremme deris timmelige oc forgengelige verdzlig ære med/ oc kunde dog icke sielff stige op i Prædicke stollen forfremme Gudz

me Gudz ære och hans vilge) huad de wdretter her med / som er inthet andet/ end at de fortørner Gud / berøffuer hannem sin ære fraa/ Om kul kaster kircke ehienisten/ foriager Gudz ord och de høguerdige Sacramenter / giffue Aarsage til mytterie: omstyrter Gudz Rige/och opbygger Dieffuelsens Rige. Och offuer al dette giffuer Gud / den högeste oc allermechtigiste øffrighed Aarsage til / at tage sine gaffuer fraa dennem/ som hand dennem her med forlend haffuer / effterdi at de ville gribe hannem for ner och bort tage det Geislige Mad/Geislige Rentter/(med huilcke hand vil opholle dennem/som skulle thiene i kiercкerne/ at de icke skulle forsömme at studere flittelige i Gudz ord/ icke heller bidde fingerne for ner) sig sielffue til gode / sig sielffue til en Priuatz nøtte/oc her med forkrencke den almindelig brugs nøtte och gaffn / som der kommer aff Gudz ord/ huor det bliffuer opholle/ och formedels sine rette Media bliffue forfremmet. For det andet kand der hollis fred och enighed i bland Gudz folck naar en øffrighedz person heller Laug och Red ved magt / som skeer Naar at de som offuerbryder Gudz breffue hans hellige Bud/det er som foragte den første Taffle / at de bespotter Gud/ Bortrøcker det hans ære kand forfremmis/ aff Misbruker hans hellige och dyrebar naffn/ och foragter kiercke thiennisten / disligist oc den andern Taffle/at de bliffue genstridige oc vlydige emod deris øffrighed och herskab / biddis och sliddis Indbördis/ øffuer sig i adskillige synder oc laster / horeri / tiufferie och andre saadanne synder som Gudz laug forbiuder / Bliffue straffede/ huilcket gierne skeer naar en øffrighed er forsömelig i thet som hører til hans Embed och kalt / lader huer mand raade sig selff/ giøre huad hand vil.

For det andet da skal alle Mennisker lere aff denne Maanidz forandring/at ligeruis som i denne Maanid endis Vaaren och begyndis Sommeren / saa haffuer nu den kalle oc brusende vaar/ det er den onde vrange oc fordømmelige Pauens lærdom / Gud vere euige tack / endit sig / huilcken som foruisde Menisken fraa Gud til Døde knubbe / fraa himmerige til helffuede, och fraa lif-

fuid

fuid til Døden. Item fraa den euige tryfoldighed til mange os
adskillige Patroner/huilcke der kunde dog icke trøste Menniskẽ
i deris banghed / emod Gud faders vrede / i huor høgt de staar
schreffue i Pauens bog / Ja huad skulle de arme døde syndere
hielpe andre / som dog kunde icke hielpe sig sielffue emod Gudz
faders vrede / Men maatte paakalle och bruge her til Gudz fa-
ders euige Søn vor herre Jesu Christo / hand er den som forliger
oss med sin kiere himmelske fader och forhuerffuer oss det euige
liff. Ligeruis som vdi winteren ligger meget skiult som mand
icke kand see / førend den warme Sommer kommer : Saa laae
der skiult vnder denne mørcke och fordømmelige Pauens lerdom
den høge trefoldighed / Gud faders Søn aff himmelen med sin
hellige och dyrebar fortieniste / som er hans hellige død och pine
oc i den sted frembaarid meniskens gode gierning / Men nu/
Gud vere euige Loff / er kommit den deilige och warme Som-
mer / det hellige Euangelium / som haffuer bort smeltet den sto-
re snee och Is / Pauens lerdom och decret / och haffuer obenba-
red os denne store forborgen skat som der vnder laae / och viser
oss nu der fraa och hen til Christum Gudz Søn / at ville vy no-
gen tid bliffue salige / da skulle vy tro och forlade oss paa han-
nem / oc lade nu Pauen fare med alle sine helgine / huort hen at
de kunde hielpe hannem. Vy skulle alleniste flyhen til Gudz
Søn vdi voris nød och trang / thi hand er vor frelsermand / och Matt
thi hand det oc saa biuder oc befaler oss hos Mattheum sigen-
dis kommer hid til mig alle som ere beladde med synden / Jeg vil
wederquege eder. Item hos Johannem / saa elskede Gud Joh.
werden at hand gaff sin eniste Søn i døden for hende. Her staar
icke at hand vdsende nogen helgen / Men sin eniste Søn / huor
aff vy kunde see huor skendelige Pauen hadde skiult dette dyre-
ber Skat Gud faders Søn for oss i det maatte icke prædickis om
hannem / Men om helgene / oc Menniskens egen fortieniste/
endog der tallis icke en tødel om vdi schrifften / at vy enthen kun-
de bekomme syndernis forladelsse for helgernis intercession / eller
for nogen voris egen fortieniste / Men om Christo staar der at

alle Propheter bere widnisbyrd om hannem/at alle ſom trò paa hannem /bekomme ſyndernis forladelſſe for hans naffn ſkyld.

See dette haffue vy alſamens fanget at vede vd aff denne warme Sommer det hellige Euangelio / ſom nu haffuer frembaared oſſ herlige vrter / herlige ſententzer aff ſchrifften / om Gud faders venſkab/ſyndz forladelſſe/det euige liff och ſalighed/ huilcke hand vil vy ſkulle nu opſlaa med vor Liee / vor flittighed til at høre det / och ſamle det int vor hierters lade / at naar hin kalde vinter / Sorrig / Armod och friſtelſſer kommer / vy da kunde haffue : forraad huad vi kunde trøſte oſſ med hannem for denne och mange andre ſine velgierninger/ vere euige ære tack oc loff med ſin kiere Søn oc den verdige helligand fraa nu och til euige tid/
AMEN.

Iulius

Tordner det i denne Maanid/ da bliffuer det et got Korn Aar/ Men Eble oc anden frucfange skade.

[illegible]

	Nomenclaturæ	[illegible]	Gylden tallit.	[illegible]
1	Cal.	g		Iul
2	6	A	13	vi
3	5	b		ſit
4	4	c	2	&
5	3	d	10	re
6	Prid.	e		ti
7	non.	f	18	net
8	8	g	7	ſi
9	7	A		bi
10	6	b	15	Ca
11	5	c	4	Ke
12	4	d		til
13	3	e	12	da
14	Prid.	f	1	to
15	Idus	g		re
16	17	A	9	gem
17	16	b	17	Iun
18	15	c		gi
19	14	d	6	to
20	13	e		Mar
21	12	f	14	Prax
22	11	g		Mag
23	10	A	3	Ap
24	9	b	11	Criſ
25	8	c	19	Ia
26	7	d		co
27	6	e	8	ſan
28	5	f	16	ctus
29	4	g		Ol
30	3	A	5	Ab
31	Prid.	b		Ger

Vor frue Berge gangs dag.

Solen op til 4. 10. m. neder til 8. 50. m. Dagen 17. tim. 40. m. Natten 6. tim. 20. m.

Hunde dagene begyndes.

Solen gaar ind Løffuen/ vdi et tiurt oc varmt tegen/ oc er et ont tegen.

Solen op til [illegible]. 44. m. Neder til 8. 16. m. Dagen 16. tim. 32. m. Natten 7. tim. 28. m.

Sancte Oluffs dag.

Anno 1534. Bleff Koning Frederick den II. fød.

Julius/denne Maanid sigis aff Keiser Julio/thi hand var fød vdi denne Maanid/ oc meene somne at hand i denne Maanid begynte sit Regemente/ huorfor bleff den kallid Julius hannem til ære / men tilforne kallede mand hende Quintilem/det er den fempte maanid aff Martio. De gamle affmalede denne Maanid i en Mandz lignelse med en Siegel i handen/at opskere huad korn som saad er / och moent er.

Her aff haffue vy try ting ad lære.

Første aff denne Mand med den Siegel i handen / at vy skulle stedze och altid haffue i forraad saadanne instrumenter oc redskab/som vy kunde opskere oc indhøste det korn som moet er.

Det er vy skulle legge wind paa / at vy kunde haffue retsindige Gudz ordz thienere/ som kunde opskere hues korn vy haffue saaed och nu moet er / det er/ at de med laugsens prædicken kunde straffe retteligen vor onde oc syndige gierninger / dennem vdrensse oc med sin skarpe och huasse laugsens Siegel opskere aff vore hierters agger. Thi ligeruis som man icke kand fange kornit aff aggeren vden mand haffuer en skorp liee eller Siegel/ saa kand mand icke heller faa den giørelige synd / onde syndige gierninger opskaaret aff hiertet och legomit vden mand haffuer hin huasse laugsens Siegel / laugsens skarpe sententz som saa lüder / at forbandet er en huer som icke holler det minste som staar schreffuid i Gudz laug. Ved denne Siegel kand oc forstaaes Menniskens / ørne / at de med dennem skulle opskere och opsancke hues korn och sæd / det er / huad lerdom trøst och formaning Gud haffuer / formedls prædicanterne ladet saae for oss i den Christen kiercke.

For det andet/at ligeruis som det haffuer sig med en saaemand/ at saar hand got korn/da fanger hand got igen : Saa haffuer det sig oc saa med oss/ at saae vy got / det er / giører vy got / som er/ frøgter vy Gud / oc skyer / saa meget som Gud giffuer oss naade til / onde syndige gierninger / da skulle vy indhøste igen got / det

er det

er det euige liff oc salighdz/som skenckis oss/lige som Gudz lydige børn/ aff Gudz blotte naade oc barmhiertighed formedels Troen huilcken vy beuise med vor gode sæd / gode lydagtighed emod Gud. Huorfor dett skal paaminde oss / at vy saae det somg oc er/det er/vy giører altid det som Gud er teckelig oc behagelig saa fanger vy got igen at opskere oc indhøste / som er al timelig oc legomlig benedidelsse aff den alsommegtigiste euige Gud. Men saae vy ont/saa fanger vy ont igen/lige som en bonde der saar ont korn/fanger inthet andet igen end torne och tidzel paa aggeren, det er giører vy got / vy elsker och frøgter Gud/skyer oc flye synden da haffue vy venskab hos Gud / oc som ieg før sagte / bekommer al legommelige benedidelsse aff hannem : Men foragter vy Gud / oc øffuer oss i synden / da fanger vy vdi gen/ hine skarpe torner oc tidsler/ euige død / oc formaledidelse ind at høste/ Fordi aff saaden sæd fanger vy saadent korn/ oc for saadan arbed / fanger vy saadannen løn.

For det tredie / skulle vy lære / ad efterdi mand icke nu hos oss i almindelighed opskerer kornet / och det indhøster lige som de gamle haffde affmalit denne Maanid / de maa enthen de haffue fared vild / eller den maa io vere sag til huor for icke saa sker. Vy skulle vede at de gamle haffue icke fared vild om denne Maanid / thi vdi vor fædris tid skede det vel / och end nu i dag huor warme lande ere men at det icke nu skeer / ere vore synder och onde leffnit en Aarsage der til/ for huilcked Gud rødis til at foruende altingist før oss / saa at naar det skulle vere Sommer/ er det winter/ naar vy skulle haffue Regn/haffuer vy stor tørck. Item naar vy saar meget fanger vy lidet igē/ huad er det andet end en stor straff aff Gud / for vor vlydighed emod hannē? som vy kunde læse hos Esaiam / at herrens vrede och hand er vdstracht offmenniskens onskab. Item vdi det 19. Capittel siger hand/ huorledis floderne skulle bort tørckis / kornit aff aggeren/ oc gressit aff iorden / men besynderligen lerer, Moses os ret / Deuteronomij i det 28. huad Aarsage der er til iordens vfruchtsommelighed / vtimelige veerlig oc al anden vlöcke / som som er fordi at vy synde oc er Gud vlydige for.

Vil du derfor haffue timelig werlig Jordzens frucht sommelighed och at det kand gaae dig vel her paa iorden / da giør got/ sky synden / frøgte Gud/ elske din neste / och skicke dig saa at du kand beholle Troen/ och en god Conscientz / saa tør du icke frøgte for Gudz vrede. Her til giffue oss Gud fader sin naade ved sin kiere Søn vor herre Jesum Christum / Amen.

Augustus — Høstmaanid.

Leopoldus siger ad Tordner det vdi denne Maanid / da / bemercker det vel en lycksalig fremgang / Men vil dog her med følge adskillige kranckhed.

	Nomenclaturæ.	Søndags Bogstaff.	Gylden tallit.	De [illegible] lige Fester.	
1	Cal	c	13	Vin	Solen op til 4. 10. m. neder til 7. 50. m.
2	4	d	2	Step	Dagen 15. tim. 40. m. Natten 8. tim. 20. m.
3	3	e		Prot	
4	Prid	f	10	off	
5	Non	g	18	Sixt	
6	8	A	7	Do	
7	7	b		Cy	
8	6	c	15	ri	
9	5	d		Lau	S. Laurentz dag.
10	4	e	4	Ti	
11	3	f	12	burt	
12	Prid	g		Hip	
13	Idus	A	1	Eus	
14	19	b	9	Vir	☉ Solen gaar ind i Jomfruen vdi et kald oc tørt tegen / oc er et ont tegen.
15	18	c		gi	
16	17	d	17	nis	Hunde dagene endes
17	16	e	6	A	
18	15	f		ga	
19	14	g	14	pi	Solen op til 4. 58. m. Neder til 7. 2. m.
20	13	A		ti	Dagen 14. tim. 4. m. Natten 9. tim. 56. m.
21	12	b	3	Ti	
22	11	c		mo	
23	10	d	11	Bar	S. Bartholomei dag. Lad slaa dine Aare paa denne dag.
24	9	e	19	tho	
25	8	f	8	lo	
26	7	g	16	Ruff	
27	6	A		Aug	
28	5	b	5	Col	
29	4	c		Lau	
30	3	d	13	.Fe	
31	Prid	e		Pau	

Anno 1503: Føddis Koning Christian den III.
Anno 1524. Bleff Koning Frederick kronit.

AVGVSTVS. Høſt maaned

DEnne Maanid Auguſtus ſigis aff Keiſer Auguſto / ſom
blefſ kallid hannem til ære Auguſtus/effter han d i denne
Maanid begynte ſit Regement / men tilforne hede hun Sextilis
det er den ſiette Maanid aff Martio. Vdi denne Maanid
begynde mand at terſke huad ſom tilforne er indhøſtit / huørfor
da affmallid de gamle denne Maanid i en mandz lignelſe med
en plegel paa axellen. Vdi denne Maanid holler alting op at
gro / oc er det en vfruchtſomelig tid naar høe oc korn er vdi hus/
Ja trærne och den gandſke iord med vrterne/ere lige ſom de vare
aldelis døde.

Her aff haffue vy 4. ting ad lere.

Førſt ſkal vy lere aff denne Maanid naffn Sextilis / det er
den ſiette Maanid fraa Martio/ad den ſkal vere oß en paamin-
delſſe om det ſiette tuſſinde Aar / paa huilcken at alting ſtal aff-
lade Menniſken at bruge ſin ſind / Dyrrene paa marcken / Fule-
ne vnder himmelen/ Fiſken vdi haffuid at formere ſig/ Item kor-
nit och greſſet at groe och vexe paa marcken/himmelen at giffue
dug och Regn fraa ſig / Solen ſkal icke med Maanen lenger
ſkine paa himmelen / men alting ſkal ophøre vdi dette ſiett e tu-
ſinde Aar/och verden ſkal nu haffue en ende/och Gud / effter vo-
ris Troes bekendelſſe / ſkal komme til dom / at forhøre huor den
verden haffuer ſkicked ſig ſiden hand foer op til himmels fraa
hende / om hun haffuer hollid ſig erligen vdi hans frauerelſe ſom
hun tilforne haffde loffuid hannem / om hun haffuer høre Gudz
ord flitteligen/ oc ſkicked ſig der effther/och icke med en ret forſet
offuerbrøt hans Mandat / bud oc befalling. Denne Maanid
ſigis oc Sextilis at den ſkal paaminde oſſ om de ſex dage i vggen/
huilcke ſex dage Gud haffuer giffuit oſſ til at tienne oſſ ſielff vdi
med retfertighed / med Gud oc æren / effter huilcke ſex dage ple-
ger at komme den Siuffuende dag / ſom vy kaller vor Søndag/
eller vor huiledag / Saa haffuer det ſig oc med denne verden/
at hun blefſ ſkabt vdi ſex dage / men den ſiuffuende / vor herrens
huiledag eller Sabbatzdag. Huorfor dette naffn Sextilis ſkal nu
lere

lere oc paaminde oss først/som ieg sagte tilforne/ at det siette tu-
sinde Aar er nu i dørren hos os/effter schrifftens liudelsse/huilcket
dig giffuis tilkēde mez Christi Aars tal/thi vy schriffue nu saa fraa
Christi fødzels aar / et tusind fem hundret/halffemssēs tiuffue oc
et / och dette tal faller ind paa dette siette tussinde Aar / men for
Christi fødzel fraa verdens begyndelsse var forløbne firetussinde
aar/leg nu disse fire tusinde aar for Christi fødzel til disse aar/som
ere forløbne fraa Christi fødzel hid ind til/da fāger du saa got som
sex tusind Aar/paa fire hundret oc 9. Aar ner/hues at dette siette
tussinde Aar ellers skal opfillis / men schrifften lerer at for de vd-
ueldis skyld skal dette siette tussind miste nogne Aar /och maa vel
ske / en try eller firehundrid Aar / oc hues det icke skeer / siger
Schrifften / kand der ingen bliffue salige. Ad werden skal for-
gaaes paa dette siette tusinde / vil schrifften her aff besiutte/
at ligeruis som Gud skabte verden i sex dage / oc huilede sig paa
den siuffuende dag / saa skal verden bliffue i sex tussinde Aar stan-
dendis / men strax paa thet siuffuende tusinde skall den haffue
en ende. Oc effterdi at verden er nu saa ond / fuld med Gudz
bespottelsse och vanære / saa ad Gud fanger saa got som ingen
ære aff hende / nødis hand til at forkortte dette / siette tussind
Aar / oc giøre nu ende paa hende for end vy sielff aff wide Oc
forfare huad vy haffue saaed / det er giørd her i verden / oc huad
vy nu i denne siste høst haffuer indhøsted / om vy kund haffue
gaffn der aff eller ey. Item ad tage sine børn / som haffue ve-
rit hannem lydig / til sig/ och ad straffe alle sine fiender som haf-
fuer forfuld hannem / hans børn oc tienere i denne verden / med
euige plage / Ja en vlidelige/ oc alsomstørste forskreckelige plage
i helffuidis Ild.

For det andet skulle vy lere aff denne Mand med den plegel
i handen / at det er Christus Gudz Søn med sine Ris oc plager/
at effterdi vy nu i saa mange Aaar fraa voris barndom / oc hid
indtil haffuer indsamlet oc indhøstit i voris hierters lade / saa
mange grosffue synder oc laster / saat at vore hierters lade ære al-
delis opfylt med dennem/vden dette gamle korn som er indhøstet/

gamle synder bliffue vdtresket / vil hand nu komme først med legommelige plager/mez Pestelentze/krig oc orloff/hunger oc dyrtid/ at tersk oc slaa de groffue synder oc laster aff oss/ med rense voris hierters lade/at der kand indføris nyt korn et nyt och gudfrøgtigt leffnit i dennem/oc vdē vy lader denne hans plegel disse pleger gaa os til hiertet/at vy her aff retter och bedrer oss/ da vil hand visselig komme med Aandelige plager/ Baade at tage sit hellige ord fraa oss / och siden for det giffue oss Pauens lerdom igen / och paa det siste døden och fordømmelssen til euige tid.

For det tredie/ skulle vy lere aff denne Maanid / at effterdi den kallis høstmaanid/paa huilcken der skal indhøstis korn oc grøde aff Jorden/at vy da skulle bede Gud/ hand ville giffue oss et timmelige Vederligt dug oc Regn med Solskin / Jordzens grøde och fruchtsammelighed / oc den benedide oc velsigne (oc her hos betencke at mand fanger det icke aff nogē slumpe løcke/ men aff den almegtigiste Gudz velsignelsse) at vy arme Meniske kunde fange noget got ind at høste/ til vor arme legoms opholt / oc at oppe holle liffuid i voris queg med / och skal Gud her til bevegis at høre vor bøn / da maa vy alt her hos loffue hannem/ at hues hand vil giffue oss grøden paa iorden/ och hielpe oss den vel i husit / at vy icke skulle misbruge denne hans gaffue / men bruge den hannem til ære och vor fattige Jem Christen til gode och trøst. Men huor det gaar til/naar Gud giffuer oss fruchtsomelige Aaringer/giffuer forfarenhed vel tilkende / at de som Gud haffuer giffuid nock enthen seller de det vd paa det dyriste til de nodtørfftige oc fattige / eller de lader aldrig aff at brygge / giøre gille oc gestebud /drycke oc fraasse natten med dagen emedens de haffue et korn igen / indtil at de icke haffue det de kunde enthen selff æde/ eller hielpe den fattige med/eller at kaste i iorden igen naar den tid kommer/ saa at Gud fanger liden tack for sin laan/och den fattige fanger liden hielp. Monne icke Gud haffue Aarsaagen ock til/at giffue dig lidet eller slet inthet et andet Aar? For det fierde skulle vy lere at ligeruis som alting lader aff at gro naar hø oc korn er i huse/saa skal oc alting ophøre paa denne dag naar den rette Treskere kommer/oc denne siste høst er for handen/ad her skal nu icke mere predickis / brugis laug oc Ret/ saaes eller høstes/men skal vere en euig huiledag for alle Gudzfrøgtige menniske/vdi glede oc herlighz mez Christo i himmeriges Rige til euig tid/huilcken vnde oc giffue oss Gud fader ved denne samme sin Søn Jesum Christum vor herre/ Amen.

September　　　　Fiskemaanet.

Tordner det i denne Maanid / da bemercker det et got forn Aar / oc en Mandz død / siger Leopoldus.

Maanedz Dagen:	Nomenclaturæ	Søndags Bogstaff	Gylden tallet.	De vrørlige Fester.	
1	Cal	f	2	E	Solen op til 5. 28. m. neder til 6. 18. m.
2	4	g	10	gi	Dagen 13. tim. 4. m. Natten 10. ti. 56. m.
3	3	A		di	
4	Prid:	b	18	um	
5	non:	c	7	Sep	
6	8	d		ha	
7	7	e	15	bet	
8	6	f	4	Nat:	
9	5	g		Gor	
10	4	A	12	gon	Dag oc Natt lige lange.
11	3	b	1	Pro	☉ Solen gaar ind i Vecten / vdi et varmt oc vaadags tid tegen / oc er got tegen.
12	Prid:	c		ti	
13	Idus.	d	9	que	
14	18	e	17	Crux	
15	17	f		Nic:	
16	16	g	6	Eu:	
17	15	A		Lam	
18	14	b	14	ber	
19	13	c		ti	Solen op til 6. 19. m. neder til 5. 41. m.
20	12	d	3	que	Dagen 11. tim. 22. m. Natten 12. tim. 38. m.
21	11	e	11	Mat	
22	10	f	19	Mau	
23	9	g	8	ri	
24	8	A		ci	
25	7	b	1	us	
26	6	c		&	
27	5	d	5	Da	
28	4	e		mi	
29	3	f	13	Mich	
30	Prid:	g		Hier.	

Anno 1537. Blessue der 7. Euangeliske Superintendenter ordiniret i Kiøbenhaffn.

Anno 605. lod Sabinus Pawe den siste Romerske Bisp och første Pawe forordinere Klocker i Kiercherne.

SEptember sigis fordi den er denne Siuffuende Maanid fraa Martio. Vdi denne Maanid endis Sommeren med høsten / oc her begyndis Vinteren. Oc affmalede de gamle hende i en Mandz lignelse/som gick med en kurff i handen til ad opsancke vdi fruchter Eble oc Vindruer for end den kaalle Vinter skulle offuer falle dennem.

Her aff haffue vy try ting ad lære.

Først skulle vy lere at betencke huad gode vy haffue hafft aff den gode warme Sommer/som er at hun haffuer oss frembaaret gresset / herlige deilige vrter med sine blomster / herlige deilige vindruer oc hin gode korn / haffre / huede / Byg / Ertter / oc Boghuede til huilcked ad Gud nu i høsten haffuer giffuet oss et god timmelig vederligt/ad vy haffue fanget det indhøstet i vor lade / och kunde det nu nyde oc bruge til vor liffuis ophold / for huilcked vy skulle tacke den ewige Gud / oc findis hannem forsaadan sin velgierning lydige aff ganske hierte / at hand i lige maade / et andet Aar / om vy hellers leffue saa lenge / wille vere hos os med sin velsignelsse / oc forhielpe oss det / aff sin naade / til sin rette moenhed / oc vskad i husset / paa det ad naar den kaalde vfrucktsommelig Vinter kommer / vy da kunde haffue voris føde.

For det andet skulle vy lere / ad ved denne varme Sommer forstaaes det hellige Euangelium som tilfører oss saa meget gode Gudz faders venskab / syndz forladelsse / oc her med forskaffer oss gode Aaringer / fructsommelighed om Sommeren/ med korn och grøde / vdi høsten moenhed/ Beuarer det fraa frost oc kuld/ at det bliffuer intet at skade / och dette sker alsamen helst fordi mand haffuer anammid det hellige Euangelium / hører det mz flid/ opsancker aff det / nu i en prædicken / nu i en anden herlige deilige oc trøstelige sentētzer/gode Raad/formaning/oc lerdom/ oc skicker voris ganske liff oc leffnit der effter / det beste Gud giffuer oss naade til. Saa sigis Euangel. en ret varm oc fructsommelig sōmer/som varmer voris kaalde/ forfrosne steinhierter mz sin krafft/giør oss løstige oc glade til at prisse Gud/ vdspreder sig som en ret fruchtsommelig sæd i Menniskens hierter / oc giør mange-

foldige

foldige fructer / Baade til at tienne Gud / elſke hannem / frøcte hannem / oc elſke vor neſte / Sammeledis at lide oc taale huad Gud oſſ paa legger i denne verden / men hues vy icke ville an-namme det hellige Euangelium / høre det och elſke det / da er be-frøgtendis ad her vil bliffue en ond høſt aff / det er vy fanger icke ſtor ſtrøſt i denne verden emod denne kaalde vinter / ſom er emod Gud faders vrede / och adſkillige friſtelſſer och plager ſom følger gierne med Gudz vrede. Thi ad huor det reine / klare / och hellige Euangelium icke er / der er Gudz vrede / der er peſtilentz / krig / Blodſtørtning / Blindhed / ſorrig / genuordighed / Jordens vfruchtſammelighed / dyre Aaringer / hunger och tørſt / oc den euige død oc fordømmelſſe / Vden mand annammer Euangeli-um / det gierne hører / elſker / och retter ſig der effter. Thi li-geruis ſom forfarenhed giffuer tilkende / at om Sommeren naar folck ſeer at Gud lader greſſet ſmock gro / kornet vil haffue ſin frem voxt / och alting paa iorden ſkicker ſig vel til et got Aar / bliffue de vtacknemmelige emod Gud / tencke icke ad det er en Gudz gaffue / men beſinder intet ſaadant / menendis ad det er naturligt / Jorden giffuer det vel fraa ſig enten vy ſørger der for eller ey / Enten vy gaa til kircke / eller vy ere der fraa enten vy bede Gud der om icke / Enten vy leffue vel eller ilde / huor aff Gud for aarſagis til vrede / foruender ſtrax vederliget / Giffuer tørck der vy haffue regn behoff / giffuer kuld der vy haffuer varne behoff / ſaa ad deñe ſmocke grøde / for vor vtacknem̃elighedz ſkyld / begynder ad foruende ſig til vfruchtſom̃eligheds / Jorden bliffu-er haard ſom en ſtein / kornit blegner ſom det ſkulle vere moent oc dog er icke andet end Solheſte / fortørcked och frofroſſet / oſſ til ſkade vløck och ſtor forderffuelſſe. Saa ſiger ieg gaar det och nu til i denne Varme Euangelij liuſis Sommer. Ad effter Menniſken ſee ad Euangelium er offuerflødig / nu i denne Naa-dens tid / hos dennem / ere de ked aff det / forglemmer Gudz vel-gierninger ere vtacknemmelige emod Gud / giffuer lidet agt der paa / ad der er / en ſaadan dyrebar Skat ſam det er / men mee-ner / ad det bliffuer vel hos dem enten de leffue vel eller ilde /

Enten

Enten de høre det eller icke/Enten de ananmme det eller icke/
Enten de bede Gud der om eller icke / huorfor. Gud nødis til
ad tage denne himmelske sæd fraa oss / och lade oss / for vor vly-
dighed skyld / lide den Aandelig hunger paa vor arme Sielle / fa-
re och treffle i mørcked effter den rette vey til liffuid och kunde
den icke finde / men hen føris i mørcked / paa den onde fordøm-
melige vey til den euige død. Enten monne det nu vere beder ad
frøgte Gud / vere tacknemmelige emod hannem / elske och dørcke
hannem / bede oc paa kalle hannem Annamme hans hellige oc sa-
lig giørendis Euangelium / det høre / elske / och skicke vort leffnit /
der effter oc bekomme alt got i denne verden huad vy haffue behoff
paa legom och Siels vegne? Eller foragte Gudz ord / vere Gud
vlydige for vtacknemmelige / leffue i adskillige synder oc laster / och
bekomme igen vtimmelig vederlig / jordzens vfructsommelighed
Gud faders vrede / som ingen Creatur kand lide eller taalle meste
det saligg ørendis Euangelium / oc bliffue euindelige fordømmit.

For det tredie skulle vy nu lere aff denne mand med den korff
ad opsancke vindruer i før end den kalde vinter kommer / at vy
nu i naadzens tid emeden Gud er hos os med sit saliggiørendes
Euangelio / opsancker i vor korff / det er i vor hierter vindruer /
Gudz Euangelij trøstelige sententzer / nu aff en prædicken / nu
aff en anden / før end den store Gudz vredis vinter oc kuld kommer /
faller oss for vore mange och groffue synder skyld / thi synder du
meget och liget retter dig igen / da mattu vist foruente dig /
ehuo som helst du est / eller vere kand / Gud faders vrede med al
timmelige och legommelige plager. Men giør du en aluorlig
pænitens / retter dig emod Gud och skyr alle synder och laster /
da bekommer du Gudz naade med al timmelige och euige go-
de. Vnder huilckid forstaars Jordzens frucht sommelighed til legommit / oc Euangelium til Sielens føde oc paa det siste effter dette liff det euige liff / huilcket vnde och giffue oss Gud fader ved sin kiere Søn, Jesum Christum vor herre / Amen.

Octo-

October **Sædemaanet.**

Tordner det vdi denne Maanet/ da siger Leopoldus/ bliffuer der Nor storm oc wueder / med liden grøde oc frucht.

Solen op til 6. 48. m. neder til 5. 2. m.
Dagen 10. tim. 4. m. Natten 13. ti. 56. m.

Maanedsdagene.	Nomenclaturæ.	Søndags Bogstaff.	Gyldental.	Den torlige Fester.
1	Cal:	A		Re
2	6	b	10	mi
3	5	c	18	ge
4	4	d		Fran
5	3	e	7	cis-
6	Prid.	f	15	ci
7	non.	g		Bir
8	8	A	4	git
9	7	b	12	Di
10	6	c		Ger
11	5	d	1	ad
12	4	e	9	de
13	3	f		que
14	Prid.	g	17	Ca
15	idus	A	6	lixt
16	17	b		Gal
17	16	c	14	li
18	15	d		Lu
19	14	e	3	cas
20	13	f	11	&
21	12	g	19	vnd:
22	11	A		in
23	10	b	8	Se
24	9	c		ue
25	8	d	16	Cri-
26	7	e	5	spi-
27	6	f		ni
28	5	g	13	Si
29	4	A		mo
30	3	b	2	The
31	Prid.	c	10	Qui

☉ Solen gaar ind i Scorpionen vdi et kald oc vaskefuld tegn/ oc er et ont tegen.
Vinter natten.

Solen op til 7. 37. m. neder til 4. 23. m.
Dagen 8. tim. 46. m. Natten 15. tim. 14. m.

Simonis et Judæ.

Anno 1589. Kom Frøiken Anna Koning Fredericks den II. daatter hid til Oslo den 26. Octobris aff Nodbør/ Thi ellers skulle hun haffue verit til. Skotland.

OCTOBER. Sædemaanet

DEnne Maanid sigis October fordi ad det er den ottende Maanid fraa Martio / det er fraa Mars Monnid.

Denne Maanid begyndis gierne varm / oc ender sig gierne med kuld oc frost. Huorfor da affmaled de gamle hende vdi en Orms lignelsse som smigrer och locker med hoffuedet / oc stinger med stierten.

Her aff haffue vy try ting at lere.

Først skulle vy lere / aff denne Maanid bemalling ad de gamle haffue affmalad den i en orms lignelsse giffue de her med tilkende / huorledis ad Dieffuelens natur er / som er denne / ad før hand kommer folck til ad synde / da locker och smigrer hand for dennem / giør synden saa varm / løstig oc sød for dennem / ad de frygder oc gleder sig emod hende / saa de haffue icke roe nat eller dag før end de fanger giort dieffuelens vilge / men naar de haffue den fuldkommit / Stinger hand mz stierten / det er giør dennem synden saa leed oc vederstyggelige / at de gidder icke seet den for øgnene / som de haffue bedreffuit synden med. Item giør synden saa groff oc stor at de aldrig foruenter sig nogen naade hos Gud.

Exempel haffue vi vdi Amon Dauidz Søn huilcken hand giorde saa varm oc begerlig til sin Søster / ad hand brende aff syndens velløstendis ild / saa hand fick ingen roe nat eller dag / før end hand fick sin vilge med hende. Men der hand nu haffde krencket sin søster / giorde Dieffuelen hender saa leed oc grum at hand ender sin velløstis varme med en suar frost oc kuld / det er med en bange oc bedrøffede conscientz / hans søster bleffuer hannem strax saa vederstyggelige for / ad hand gidder icke seet hende lenger hos sig / kommer sin dreng til ad støde hende vd aff dørren: Och selff sidder bange oc skamfuld / oc bekommer en ond løn her for / saa hans broder Absolon et lidet her effter / lader sit folck slaa hannem ihiel.

Exempel er och i Juda och i Cain / huilcke / effter Dieffuelen hadde locket dem til at synde / fører i en bange samuittighs

och

och paa det siste i fortuillelsse om Gudz naade. Saa handler alt Dieffuelen med Mennisken och besynderlig med dennem/som hannem ad liuder/huorfor skal denne Maanid lere oss dieffuelens natur och paaminde oss/ ad vy bede Gud om naade/hand naadeligen vil beuare oss fraa hans fristelser.

For det andet skulle vy lere aff denne Orm/ad ligeruis som en Orm locker och smigrer fore til / och stinger bag til / saa er der mange Menniske som haffue samme natur vdi sig / och ere ret Dieffuelens lemmer och Stalbrøder / Som giffue en gode och søde ord aff en Dieffuels edders hiertte vdi øgnene/ ad de kunde bedrage ham / men naar de haffue hørt en vd och fanget hans mening och forset fraa hannem / saa vede de ad stinge med deris orme stiert paa baggen / Baguasker och fortaller / och med fører sin neste vdi stor skade och vløcke. See dette er ret en Dieffuelske art / natur / oc gierning / huilcken Gud vil straffe/ lige saa paa dennem / som hand giorde paa Dieffuelen / ad forskude dem fraa sit andsicht aff himmelen ned i helffuedis affgrund/ der ad vere med sin stalbroder til euige tid/och med alle falske och forredelige kroppe / vden de vdi tide retter och bedre sig.

For det tredie skulle vy lere icke ad efterfølge denne Maanid i det hun begynde vel oc løgter ilde / at vy icke begynde vel med et Christelige leffnit/ad vere flittig en tid lang ad thiene Gud oc skyr synden och siden lader ilde aff / saa vy giffue oss fraa Gud: Men naar vy haffuer begynt et got Christelige leffnit / skulle vy biffue der ved indtil vor endelig/saa bekomme vy ærens krone med alle helgene/huilcked vnde oss Gud ved sin Søn Jesum Christum vor herre/ Amen.

Nouem-

Tordner det i denne Maanid/ da bliffuer det et got forn Aar/ oc got løcke hos folck

	Nomenclaturæ	Søndags Bogstaff.	Gylden tallet.	Dey ærlige Fester
1	Cal:	d		Om
2	4	e	18	ne
3	3 Prid	f	7	No
4	non	g A		uem
5			15	ber
6	8	b		ha-
7	7	c	4	bet
8	6	d	12	vil
9	5	e	1	The
10	4	f	9	●
11	3 Prid:	g A		Mar
12	Idib.		17	tin
13		b		Bric
14	18	c	6	ci
15	17	d		j
16	16	e	14	que
17	15	f		post
18	14	g A	3	hæc
19	13		11	E
20	12	b	19	li
21	11	c		Præ
22	10	d	8	Ce
23	9	e		Cle:
24	8	f	16	Chry
25	7	g A	5	Ca-
26	6			thar
27	5	b	13	quo
28	4	c	2	que
29	3 Prid:	d	10	Sat:
30		e		And

Alle helges nis dag.   Solen op til 8. 6. m. neder til 3. 54. m. Dagen 7. ti. 48. m. Natten 16. ti. 12. m.

Udi denne Maanid er got ad bade. Det er icke got ad gaa fastendis vd aarlig om morgenen.

S. Mortens dag.

☉ Solen gaar ind i Skytten / i et varmt oc tort tegn/ oc er it got tegen.

Solen op til 8. 46. m. Neder til 3. 14. m. Dagen 6. tim. 28. m. Natten 17. tim. 32. m.

Anno 1589. den 19. Nouembris / kom hogborne Første Kong Jacob hid til Oslo aff Skotland / til Frøicke Anna/ som var tilforne troloffuid med hannem / Oc stod deris Brollup her i Oslo den 23. Nouemb. Och droge de her fraa den 22. Decemb. til Kiøbenhaffn.

DEnne Maanid sigis Nouember fordi ad hun er den Niende Maanid fraa Mars Maanid. Denne Maanid pleger altid ad føre stor frost oc kuld med sig / Huilcken Menniskеn er meget skadelig vden de tage sig vare for hende. Denne Maanid affmalede de gamle i en mandz lignelsse med en Kiep i handen som søgte i skougen paa alle trær ad nedslaa Aggerne til Suin ad gøde med / Thi vdi denne Maanid fædis Suin / ges oc andet quæg huad man vil gøde paa.

Her aff hafue vy try ting ad lere.

Førѕt skulle vy lere ad ved denne Mand som søger effter aggerne ad gøe sine Suin med / forstaaes Dieffuelen / huilcken nu i denne siste verdens tid søger effter alt det hand kand bedrage oc besuige oss med / och dette see vy / almindelig gierne ad skee paa denne Aars tid naar mand haffuer laden fuld / Item Spisse kammeret och kelleren fulde / da giør den største part aff Mennisken intit andet / end slemmer och demmer / dricker och fraasser / fyller och propper sit legomme lige som et andet Suin ad gader streder och rendestein ere lige saa vel deris som en Suins seng / vdi huilcke de ligge oc søle sig / Ja velter sig fra en side til en anden / lige som det maatte vere vdi en Suine læger. Monne icke dette vere et herligt leffnit?

Ligeruis oc som mand setter et Suin ind paa Stien / gierne i denne Maanid / ad gøde / fyller troet for dem fuld op / ad de oc kunde opfyllis / saa giør och nu i denne Maanid gierne (naar de hafue fanget fat paa herrens laan) hine rette ølgecke / fraassere / och dranckere / tager sig intet andet for fraa morgenen och indtil afftenen / Ja end natten med offuer / end fraasse och dricke / Skencker fuld for huer andre / kommer huor andre til ad dricke slet vd / Ja ad det vore end en Maalekande / ad de kunde i saa maade opfylle huer andre / oc bliffue lige som Suin. Dissligist och som at Suin naar det er fuld / kaster sig ned vd med Suine Troet lige som det var død / saa giør oc saa hine dranckere och fraassere / kaster sig ned ved / eller vnder bordet bliffuer der liggendes

gendes som en død knub. Oc som et fuld Suin agter inthet/om
hun end giør sig vren som hun ligger / saa giør icke heller hine
skølhalser/ drancker och ølgecke/ om de end/ med ære sagd / be-
gør sig / Spier / eller i andre maade holler sig vbequemmelige/
ligere en best end et Menniske/ och haffuer Dieffuelen giord den-
ne synd saa söd / och saa almindeligen eblant alle Mennisker / ad
hand med Drockenskab oc fraasserie haffuer indtaget alle Men-
niskers hierter/ ad de huercken heller det for nogen synd ad slem-
me och demme/ stedze oc altid / men holler det for en kortville/
Icke heller for nogen skam oc vanære/ saa skendeligen och vtuch-
teligen ad forholle sig i sin drockenskab / ja meget vmflettelige-
re end et vfornunfftige best. Och er dette en aff de tegen som
skulle skee fordommen i disse siste dage.

For det andet skulle vy lere ad naar et Suin er vel goet / da ple-
ger mand gierne ad dræbe det: Saa giør oc dieffuelen med saa-
danne dranckere oc fraassere/ad naar hand lenge haffuer skencket
fuld for dennem / haffuer vel fædet dennem/ slaar hand dennem
ihiel / Somme i en / oc somme vdi en anden maade / saa de øn-
ckelige paa deris drockenskabs Stie om komme och miste liffuid/
ad hues de haffde hollid sig fraa dieffuelens drøcke Stuffue/maa
vel ske / de haffde icke saa snart mist liffuid / och endog ad som-
me vnder tiden kand vndkomme der fraa med dette timmelige
liff/ dræber hand dennem dog paa det siste i deris Conscientz
med en bange Samuittighed / vdi huilcken hand lader dennem
forstaa / at de ere icke skabte aff Gud til et saadant Suine leff-
nit / men til at øffue sig i det Gud kunde komme til ære / hand
obner da deris hierter / forstand oc øgne / ad de kunde besinde och
see huor skendeligen de haffue fortærit deris ongdom med et saa-
dant ont leffnid/med huilcket de haffuer forglemd al Gudfrøg-
tighed/først ad giøre sin bøn til Gud/huilcket saadanne Sølhals-
sere icke kunde giøre. Thi om afftenen naar de legge sig da soffue
de strax som et Suin/oc om Morgenen naar de opuogne/da bren-
de de saa ad de icke kunde ligge / men springer aff sengen oc söger
ølkanden/oc i saa maade forglemmer morgen bønnen / saa ad Gud

haffuer ingen ære aff dennem huercken om afftenen eller om Morgenen / Naar Dieffuelen haffuer nu dreffuid det saa vit med dennem / Begynder hand da ad prædicke / ydermere for dennem i deris Samuittighed och giffuer dennem dette ind / see huor slemmelige haffuer du offuerbrøt alle Gudz bud / saa at du med denne din Suine leffnid haffuer icke hollet et aff dennem / du haffuer foragted Gud / du haffuer hafft ølkanden kierer end hannem / du haffuer slemmelige misbruget hans naffn / hans død och pine / du haffuer lidet eller inthet vaaret i kiercken / du haffuer veret din øffrighed / dine foreldre / din tugtemestere / din Sielesorger moduillige oc vlydige for / du haffuer hadet / oc skendeligen ja forredelige i drockenskab drebet din neste du haffuer bedreffuid vkyskhedz synd / oc vdi mange maade forarget din neste / saa at du est en ret fordømpter Menniske for Gud / oc til euige tid for bandet / saa her er ingen naade ad foruente hos herren. See naar det kommer saa vit oc lang hort med dig arme drancker / saa er her intet du kand haffue trøst aff / thi du haffuer mere øffuid dig ad løffte oc lette ølkanen / end ad løffte bønen eller handen til Gud / eller løfft dig op aff den warme Suine sæde ad gaa til kircken / høre Gudz ord / oc lere der noget aff / som Gud kunde kome til ære / oc dig til et Christelig leffnid / oc til salighed / her haffuer fædet paa i langtid / fanger med sig til helffuede / en fæd Steg.

For det tredie skulle wy nu lere aff Dieffuelens bedragerie / ad wy vogte os wel for hannem / effter saa som den hellige Petrus raader os / Thi hand soffuer icke nat eller dag / men løber omkring fraa en til en anden / huem hand kand bedrage / Vogte dig derfor for Gudz / oc din egen salighedz skyld / hand kommer wel oc skiuder en ind / See / kom hid her er saa herlige got Tystolsal / kom oc drick dig en rus til / jtem her er smocke quindfolck etc. Her skal du vogte dig oc søge hen til dine budord / oc see her du finder ded der / ad nu maa dricke dig drocken. Bedriffue hor / foragte Gudz ord / Bryde Sabbathen / Slaa din neste ihiel / eller i nogre maade vere vlydige / oc effter du det icke kand finde der / saadant dig ad maa tilstedis / skal du strax fly hen til din fader vor / oc bede aff hiertet. Min kiere himmelske fader før os icke i fristelse / men fri os fraa det onde / som dieffuelen wil os paa føre. Du kand dette wel giøre / thi det er Riget / Magten oc herlighed der fraa euighed til euighed / Amen.

Des

December Christmaanid.

Tordner det i denne Maanit da bemercker det et got Aar / oc fred med Samdrectighed iblant Folck.

Maanitz dagen.	Nomenclaturæ.	Sondags Bogstaff.	Gyldenn tallit.	De ærlige Fester.	
1	Cal	f	18	De-	Solen op til 9. 0. m. neder til 3. 0. m.
2	4	g		cem	Dagen 6. tim. 0. m. Natten 18. ti. 0. m.
3	3	A	7	ber	
4	Prid.	b		Bar	
5	Non.	c	15	ba	Vdi denne Maanit er det farlige
6	8	d	4	Ni-	ad gaa meget vd om natten.
7	7	e	12	co.	
8	6	f	1	Con	Mariæ vndfangelsis dag.
9	5	g		An	
10	4	A	9	&	
11	3	b		al-	
12	Prid.	c	17	ma	☉ Solen gaar ind i Steinbucken i et kald oc vaad
13	Idus	d		Lu-	Sol oc er et ont tegen.
14	19	e	6	ci	hverff.
15	18	f		a	
16	17	g	14	San	
17	16	A	3	ctus	
18	15	b		ab	
19	14	c	11	in	
20	13	d	19	de	Solen op til 9. 2. m. neder til 2. 56. m.
21	12	e	8	Tho	Dagen 5. tim. 52. m. Natten 18. ti. 8. m.
22	11	f		mas	
23	10	g	16	mo	
24	9	A		do	
25	8	b	5	Nat	Iuledag.
26	7	c	13	Step.	
27	6	d		Io.	
28	5	e	2	Pu.	De vskyldige børns dag.
29	4	f	10	Tho	
30	3	g		mæ	
31	Prid.	A	18	Syl.	

Anno 1559. Vant Konning Frederich den II. Dytmerske land.

Anno 414. Bleff Rom oc ganske Italia vundet oc indtaget aff Danske Mend.

DEnne Maanid December er den thiende maanid fraa Mars Maanid. Och er denne Maanid en ende paa høsten / oc en begyndelsse til vinteren / vdi huilcken mand kand en føge anderledes giøre / end beueffne sig emod frost / och kuld / och holle sig inde i Varmen / och er denne den siste Maanid i Aaren / Ja en ende paa det gamle Aar / oc en begyndelse til et nyt Aar. Vdi denne maanid lader mand aff at slagte / Huorfor da affmalede de gamle denne Maanid i en Mandz lignelsse med en øxe i handen / som lette ved op / ad ville nu foruelle oc koge det hand til forne haffde slagtet.

Her aff haffue vy try ding at lere.

Først skulle vy lere ad effterdi denne Maanid er enden paa høsten / oc en begyndelsse til Vinteren / da skal den oc vere en paaende de groffue oc slemme synder vy haffue her til dags indhøstet oc indsamled i vore hierter / at den kalde oc vlidelige Gudz faders vredis Vinter / skal icke begyndis eblant oss / oc hues vy icke nu lader vore onde syndige leffnit med denne høst ende sig / da vil her visselige begyndis en vlidelige Vinter med al vløcke. It. den skal oc paaminde oss ad det er nu snart ad ende mez denne vgudelige verden / som haffuer indhøsted alle de synder oc laster et Menniske kand optencke och haffue alle huser / alle Byer / oc steder / alle landzbyer / alle vinckler oc vraaer fulle oc opfylte med dennem / saa ad baade deris høst och Slagterie haffuer nu en ende / det er / ad der er nu icke flere synder til / eller andre ad de knube bedriffue vden / de som de haffue bedreffuid / och icke kand Dieffuelen nu heller optencke andre synder / med huilcke hand kand slagte Mennisken / saa ad hans slagterie fanger nu en ende / och kommer nu Vinteren i dørren / det er / Gud Faders vrede / med timmelige och euige plager / vden vy fuld vel beueffner oss der emod med Gudz ord / med Bønen / och et nyt leffnit / det er vden vy nu afflader ad synde / det vere sig huad synd det kand vere / som vy finder Gud haffuer forbodet i sine helli-

hellige x Bud / och vy giør det som Gud i somme Bud biuder
och befaller. Da vil hand lade sin vlidelige vredis vinter offu-
erfalle oss / det er / hand vil baade her straffe oss med timmelige
skam och skendzel / med al vløcke / paa iorden / och vore legom-
me / oc hisse med euige død oc fordømmelsse / vden vy nu med
denne høst lader disse vore onde syndige gierninger ende sig / och
nu her effter i det vy haffue forseet oss / retter och bedrer oss igen /
Baade emod Gud och Mennisken.

For det andet skulle vy lere / ad ligeruis som i denne Maanid
lader alting aff ad gro / och nu er indsamled och indhøsted alt
huad mand skal føde sig med / oc folck i denne Maanid holler sig
stille inde ad treske oc fortære huad mand haffuer slagtet oc ind-
samled: Saa skal och nu paa det siste Aar naar Herrens høst
begynder / oc ender sig / och hand fanger indsamled i sin lade aff
sin høst / alting lade aff ad gro / det er / lade aff ad synde och da
skal en huer føde sig aff det hand haffuer slagted och indhøstet /
det er fange løn for sin gierning / ad haffuer hand arbedet: kiø-
det vdi syndige gierninger / da skal hand høste forderffuelssen aff
kiødet / men haffuer hand arbedet vdi aanden / det er med et Chri-
stelige leffnit / da skal hand indhøste det euige liff. Och paa
denne dag skal en huer bekomme lige som hans arbed haffuer ve-
rit til / haffuer hand giørt ont / da skal hand fange ont / døden /
haffuer hand giort got / da skal hand fange got / liffuid.

Dog skal mand her vede ad mand icke bekommer det euige liff
for gierninger skyld / men for Christi død och pinis skyld / och er
en ret skenck och gaffue i Christo / som Paulus lerer / thi liger-
uis som døden er Syndens sold / saa er det euige liff Retferdig- Rom
hedens sold / oc giffuis alle dennem / som vdi denne verdens / be-
uiser deris Christelige oc Tro med et got Christeligt erligt Gud-
frøgtigt leffnid.

Huor wist och sand dette er / giffuer vel den Rige Mand / och
hin fattige Lazari exempel tilkēde om huilcke vy høre om aaret /
den første Sondag effter Trinitatis / oc beschriffuis hoss Lucam
i det 16. Capittel / ad den tid den Rige mand haffde fortient

straff

straff/ da fick hand straff / och var ingen omschiffteIsse/ och det Lazarus haffde leffuit vel / och fört et got Christeligt leffnit med al tolmodighed/ ad hand i saa maade kunde beuisse sin tro/ och sig ad vere Gud lydige for / Fick hand och for denne sin tro/ som hand saa beuisse med et erligt leffnid / det euige Liff / Men den Rige mand den euige død / och var her paa med dennem ingen om skifftelsse. Huilcked mand kand forfare aff det suare Gudfader giffuer den Rige mand / der hand vdi den suare vlidelige helffuedis Ild begerer nogen forleskelsse / allereniste en drobe vand som kunde falle yderste aff Lazari finger / och maatte den icke fange./ Och suarer hand hannem saa / Ja betenck myn Søn ad du annammade dit gode i verden (och giorde ingen til gode igen der aff) men Lazarus annammid det onde / nu skal hand trøstes och du pinis / Och her til med er en suellende dyb emellum oss befest/ad de som ville her fraa til eder/ kunde icke komme/ oc de som ville fraa eder och hid til oss kunde iske heller komme.

For det tredie skulle vy nu lere ad den stund och emedens Gud giffuer oss tid och rum i verden / ad vy da skulle betencke huorledis vy ere arme / och vselle Menniske / Jord/ Muld/ ock aske/ arme skrøbelige/ och dødelige Menniske / der wed sig icke et øyeblick fry for døden / ad wy der for betencke oss fuld vel / før end vy slaa noget paa/ enthen det kand vere med ord eller gierning / om det maa sker / om vy haffue det i vor X. Gudz bud/ om Gud haffuer icke saadant forbodet / Om det kand kommer oss til gode.

Gud for alting til ære / oc vor neste til et got exempel / eller det kand vere her emod / paa det ad naar høsten kommer ad vy da kunde med den arme Gudfrøgtige och taalmodige Lazaro ind høste noget got / Och vndgaa den grumme / forferdelige och Vmflettelige helffuedis pøl /vdi husken den Vgudelige / Vbarmhertige/ Vmilde och Vchristelige

Rige

Rige mand / med al hiertens banghed / Conscientzens plage / oc legomens store vsigelige pine / maa boe oc vere / Ja bliffue euindelige oc bliffuer aldrig nogen omskifftelsse her paa. Dette skulle vy wol betencke nu i naadens tid / om den Rige mand och om Lazaro. Først om den Rige mand / huorledis Gud haffde begaffuid hannem med Mad och øl / godz oc pending / hus och gaard / høstru och børn / thiernere oc vndersaatte / fred och rolighed / karskhed och sundhed. Ad hand skulle haffue verit from oc god her aff / hiolpet med sit godz oc pendinge til ad frofremme Gudz ære med / som var ad Gudz ordz tienere kunde haffue deris vnderholding / Kierckerne / Gudz hus och Tempel kunde haffue bleffuid bygget / och hollet ved magt Schollerne kunde med Scholedegnerne haffue haffd ophold / oc de andre fattige folck / hus arme / med andre gamle vdslebne folck / och de som nødis med arme Scholedegne ad dage deris føde for huer mandz dør / som Gud haffuer i lige maade begaffuid med dette timmelige gode. Men hand giorde det icke / hans Rigdom brugde hand til drockenskab och fraadzerie / saa hand kledde sig først offuer al maade / giorde gilde och gestebud huerdag / drack sig fuld / oc leffde som en andet Suin / hand kunde icke lide fattige folck Gudz lemmer / ad de skulle faa et stycke been aff hans tallercken / Men hans hunde kunde hand vel lide ad de finge de beste stycker paa faddet var / hand ville icke vnde dem iorden ad sidde paa / men sende sine drenge vd med en kiep eller Suebe at driffue dem bort som et andet Esele oc best / huilcked mand maa see paa den fattige Lazaro.

Huad hand haffde ad selge forpranget hand vd paa det aller dyreste / vor vretferdig baade i handel och vandel. Kircken skøtte hand intet om enthen ad søge eller haffue om hu hun kunde bliffue bygget / Men pøntzede der paa huorleis hand kunde fange det geislige Goetz fraa hende ad opholle sit hus med. Præsterne bespotte och forhenit hand / ville heller høre och føde hunde / end høre och føde en prestmaand. Hand alri g giorde sin bøn til Gud / som icke var vnder / thi om afftenen gick

det

hand fuld i seng/och soff strax / om morgenen brende hand aff det hand haff de drocket/och søgte strax hand vognet effter ølkannen / som och gierne alle giører/ som idelige dricke med denne Rigemand. Hand idelige sor och bandet var altid vredagtig/ ad tallede en et ord hannem emod/ var intet andet end hand i haar och kniff och liffuid. Hand lod sig heller nøge med sin egen quinde / men tog andre huor hand kunde. Hand wiste lack och lyde til huer mand. See dette vor hans øffuelser her i verden/ men hør huad hannem vederfor for denne hans vgudelige leffnit. Lucas hand beschriffuer / ad hand døde och bleff begraffuen i helffuede i vdi euige pine / fordømmelsse och plage. Huor hand føler den dag i dag er / sin begraffuelsse i helffuede / en retferdig formaledidelsse/ som laugen i hans velmagt bad ham tage sig vare for / en fuldkommen Gudz vrede / som ingen kand taalle / och maa dog vere hos den / En euige forskreckelse oc kand aldrig gledis.

Saa er denne Rigemand / och bliffuer men verden staar denne onde oc forgifftige verdens bellede/ vdi hues sin regnerer dagelige saadanne onde misgierninger som er mand foragter Gud oc sin Neste / onde løst och begeringer/ voragtelsse i synden / och ingen betenckelsse paa det euige liff och salighed.

Huorfor da vil det tage lige en saaden ond e de / som med den Rigemand / vden denne blinde verden vender sig om fraa det onde. Och til Gud / och giører got den stund Gud giffuer karskhed och sundhed/fred och rolighed. Om Lazaro siger Lucas / ad det skede / ad den arme Betler Lazarus døde /och bleff baaren aff de hellige Engle vdi Abrahams skød / det er i Himmerige.

Denne Lazarus var from och Gudfrøgtig / voctede sig for ad giøre ont / och dennem ham giørde ont elskede hand mere end hadet / hand giorde sin bøn altid til Gud / Gick gierne til kiercke / oc naar hand vndertiden fick nogen rig almisse /delte hand det gierne med de arme / hand leffde ret et Christelige och erligt leffnit/ huorfor bekom hand och en Christelige och gledelige død.

Saa

Saa er denne arme Lazarus den Christen kierckis rette Billede vdi hues hierte och sind/er en ret Gudz kundskab och bekendelsse / en ret Christelige tro / huilcken som forlader sig allene paa Christi fortiennisțe / død och pine/ ad vere en fuldkommen betalling for alle verdens synder. Oc haffuer en ret Christelige taalmodighed vnder kaarsset/til ad lide och fordrage huad Gud paalegger / disligist och forhaabning om det euige liff/ med en ret paakallelsse / och en rolig Samuittighed i Gud.

Huilcken endog / forhendis armod/ siunis slet foragt och forskot aff verden / haffuer hun dog sine fattige venner/den Rigemandz hunde / och de hellig Engle som giør hende til gode / huilcke ere fattige Christne foragtede och forsmaade med hende/ som leskᴇr hendis bedrøffuelsse / oc i saa maade hielpis och beskermis aff Gudz vnderlige forsiun.

Saa er dette nu vor siste Lerdom och formaning at vy vdi tide staar aff saadanne synder/som ere bedreffne aff den Rigemand / forhuilcke hand maatte springe vdi helffuede/och leffuer Christeligen/ erligen och tuchteligen med den fattige Lazaro. Thi vy vdretter indet andet med vor onde leffnit / end vy operrer Gud / til ad / i lige maade forskiude och fordomme ossi helffuede med den Rigemand.

Och ligeruis som dette gamle Aar ender sig i dennne Maanid/saa skulle oc vore gamle syndige gierninger ende sig med deñe Maanid/och med hende vdlocke alt det vy ved Gud kand fortørnis aff.

Disligist oc / lige som vy effter denne Maanid begynder et nyt Aar / saa skulle vy nu med det ny Aar begynde ny gode gierninger / och med dette gamle Aar laade alle vore gamle gierninger ende sig / ad vy kunde findes i deris tal som hen dø aff verden med Lazaro / och icke med den Rigemand

dette vnde oc giffue oss Gudfader Søn oc Helligaand huilcke vere euige ære/Loff oc tacksigelsse aff alle Mennisker fraa nu och til euig tid/ Amen.

Alle disse forschreffne Maaneder
giøre et helt Aar. Et Aar skifftis i
fire tijder vdj.

1. Vaaren.
2. Sommeren.
3. Høsten.
4. Vinteren. Om huilke ieg vil nu her effter noget talle. Oc først

Om Vaaren.

Vaaren begyndis den 10 Martij/ Naar Solen gaar ind i Vederen/ oc giør dagē med Natten lige lang/ oc kallis æquinoctium Vernum. Thi ligeruis som en Veder huiler sig lige meget paa huer side. Oc giør icke den en huiling lenger end den anden / som forfarenhed lærer/ Saa sigis oc Solen i Vederen att giøre dag oc Nat lige lange. Vaaren haffuer iij Maaneder vñder sig/ som ere.

Martius —— Tormaanid
Aprilis —— Faaremaanid
Majus —— Maymaanid.

I. Vdj Martio den 10 dag/ som før sigis/ gaar Solen i Vederen vdi et varmt oc tørt tegen/ oc er it got tegen som hører hen til ilden. Vdi Vederen er got at handle med store Herrer/ Er gaat at vande/ Er gaat at kiøbslaa/ Er gaat at arbede i Ilden. Merck disse Rim.

Du holt dig warm oc offte bade/
Men vin oc Venus giør dig skade.
Mars vstadig veir giør/
Der med stor kranckhed oss tilfør.

II. Vdj Aprili den 11 dag gaar Solen ind i Oxen/ vdj et kalt oc tørt tegen/ oc er et Ont tegen/ som hører hen til Jorden. Vdj Oxen er gaat at giffue sig i Ecteskab/ Er gaat at bygge hus/ Er

Er gaat at kiøbe oc selge/ Merck disse Rim. Om denne Maanid.

Du maa dig kaappe / din Aare slaa/
Din Bug purger/ Spaßere gaa.

III. Vdi Majo den 12. dag gaar Solen ind i Tuillingen/ vdj et varmt oc fuctig tegen/ Oc er et got tegen/ som hører hen til lufften. Vdj Tuillingen er gaat at vandre / Er gaat at kiøbslaa/ Er gaat at arbede i ilden/ Er gaat at sette børn til Schole/ Merck disse Rim om denne Maanid.

Du skalt her skye den hede Mad/
Leffuer Aare slaa/ oc tit dig bad/
Her Monne løst oc Selskab bade/
Nu giør dig Venus ingen skade.

Vaaren sigis paa latine / Ver eller Vigor / det er grønelse eller Verno jeg vdspringer. Thi paa denne tid i disse try forgangen Maaneder begynde trærne at vdspringe oc grønis/ oc Jorden bliffuer bequem til pløgning. Paa denne tid begynder alting at frygde oc glede sig helst/ efterdi den brusende vinter stiller sig/ veirit varmis/ Trærne knoppis/ Jorden grønis / Engene blomstris/ Himmelens Sol skiner varm oc klar/ Haffuid stillis/ Fulene bygge rede oc yngles/ Fiskerne i vandet med diuerne paa marken formere sig / Oc alting som i den kaale forganger vinter haffuer siuntis/ at vere saa got som død/ bliffuer nu leffuendis igen oc førnyes / Oc kallis denne tid Vaaren aff de gamle Risus Iouis, Det er Gudz latter/ thi paa denne tid siunis det/ at Gud leer aff os/ oc siunis at vere voris ven i det hand for vor skyld lader saa alting formere/ frygde oc glede sig. Oc er denne tid en ret exempel eller figure til voris opstandelse paa den yterste dag. Thi ad ligeruis som i den kaalde Vinter siunis alle trær oc alle vrter paa marken / lige som de vaare døde/ oc feller da løff oc blomster. Oc dog strax om vaaren/ naar den deilige/ varme oc klare Soel opstiger paa himmelen/ bliffue de leffuendis igen. Trærne fange knoppe/ oc vrterne paa marken fange aff Solens krafft/ blomster: Saa skal det vere med os paa den yterste dag/ At vy som hen

leggis i Jorden i graffuerne / lige som døde knubbe / oc siunis lige som vy aldrig skulle kunde fange liff igen / skulle dog aff CHRISTI krafft Naar hand igen kommer paa den dag i et øgeblick fange til liffs, igen / forklaris oc fornyes meget herligere end tilforne/som Paulus lærer os til de Corinther. Vy haffue oc et saadant exempel vdj Creaturene/ Som er i Suallen/huilcken om vinteren legger vdj Moser oc Morazer vnder vandet/ lige som hun var aldelis død/ oc fanger dog om vaaren aff Solens krafft til liffs igen/gaar op aff vandet oc iorden/oc flyger strax op vnder himmelen. Lige saa skulle vy som om vinteren ligger i wand vnder iorden strax om vaaren/ det er paa den rette gronelses oc blomsters dag/ som er paa den siste dag/ fange til liffs igen aff dem varme Sol Christo/gaar vd gennem iorden aff graffuerne/ och giffue os op vnder himmelen til vor kiære broder Christum/som med sin opstandelse haffuer forhuerffuet os en euige opstandelse med sig til euig tid.

Om Vaaren haffue vy dette effter følgendis at agte.

Først/haffuer vinterē vaaret meget tør med megen nordē vind/och Vaaren oc meget vaadachtig med regen/ Da vil der vancke om Sommeren kaalde siuger/øgneuerck/oc Buglob/ Besynderlig i dennem som ere meget veskefulde/ Naar det er en suar kaald oc tør vinter/ Da bliffue hine tøre veske/aff denne suare kuld/ skarpe/ oc tiurkis: Men bliffuer nu Vaaren vaadagtig med megen regen/ och her til med varm/da opblødis disse vesker/som kallis humores, och forøgis i Menniskens legome/bliffue offuerflødige och fører stor franched med sig/hues Sommeren icke bliffuer varm oc saa hed m; Solskin at hun disse vesker kand fortære. Da føger vist kaalde siuger effter.

For det andet//Bliffuer vinteren varm med megen Regen/ vaaren kaald oc tør foruden regn/ da vil der vancke megen skrøbelighed ibland folck/ Och besynderlig ibland fruchtsommelige Quindefolck/ hues legomme aff den varme vinter ere oc varme / huorfor den kuld som kommer om vaaren/kand snarlig tuinge sig ind i dennen ocsaa der fosterit/ huor aff det gaar mange ilde med. Derfor naar saadan

vinter

vinter er/skulle fructsommelige Quindfolck icke meget gaae vd om vaaren/ Men bliffue inde oc beuaffue sig vel med ild varme oc kleder i huset ing til denne vaar kuld er offuerstande.

For det tredie/ Da sporis meget blod oc megen vefke i Menniskens legome om vaarē/oc er vaaren tempererit i sin qualiteter/det er smock varm med nogen Regen/da er det den sundiste tid om Aaret/ Men er hun anderledis/da vil følge megen kranckhed i hende etc.

For det fierde/ Da er vandet om vaaren meget vsund/ Baade for den tiucke damp oc røg som opstiger aff iorden/i det at den tilge eller Jis som er i iorden nu aff Solens varme smelter sig/ Siden oc fordi at/paa denne tid da øngsler baade ormer oc Padder i vandet/ huor med de det forderffuer etc. Men hues du det vilt bruge/er raadelige at du det tilforne vel siuder/oc skummer.

Er Martius klar/
April regen har/
Maius kulde suar/
Betyder et got Aar.

Vløcksalige dage vdi disse iij Maaneder/som mand skal vogte sig for.

Vdi Martio er den 1. oc 4. dag.
Vdi Aprili er den 10. oc 19. dag.
Vdi Majo er den 3. oc 7. dag. Men de Syracusaner holte oc den 24. dag for en vløckelige dag/som disse efterfølgende vers lerer.

Martius prima necat, cuius de cuspide quarta est,
Aprilis decima est Vndemis à fine minat
Tertius in Majo lupus est, & Septimus anguis.

Om Sommeren.

Sommeren begyndis naar Solen gaar ind i krabben/ som sker then 12. Junij. Oc er da Solen paa det høieste/ oc begynder nu at bøye sig i a lidet oc lidet ned til os igen intil vdi enden i Jomfruen.

Oc

Oc effterdi Solen hun er i krabben/ da gaar hun tilbage i krabben til os igen oc icke/ frem thi ligeruis som krabbens gang er til i bage/ saa er oc Solens naar hun kommer i krabbens tegen. Sommeren sigis paa latine æstas aff æstu det er aff hede oc brynde thi den fører mer varme oc brynde mz sig / end vaaren eller vinteren / oc heder fordi som merer alting med sin varme. Sommeren haffuer oc iij Maaneder vnder sig / somere.

Iunius——Skersommer.
Iulius——Ormenaanid.
Augustus——Høstmaanid.

I. Vdi Iunio gaar Solen i krabben / oc er Solhuerff kallendis Solstitium æstiuum/ Och er den lengste/ dag och den steckiste nat. Dette tegen er et vaat oc kalt tegen. Vdj krabben er gaat at bade i vand/ Er got at tage ny kleder paa / Men tager mand sig andet ehuad det kand vere/ er inthet gaat etc. paa den 8. Iunij/ faller en dag ind som kallis Medardus. Oc meener en part / at lige saadant vederligt som det er paa denne dag med storm/ saa skal det bliffue siden her effter i fire vgger. Merck disse Rim/

Ed icke kalt / ey lad dig Blod/
Nu er ey varmt/ en Bad dig god.

Solstitium sigis lige som Solstaar/ thi det lader sig ansee lige som Solen stod stille/ Solhuerff sigis det/ fordi at Solen begynder at huerffue sig om til os igen/ oc gaar nu icke mere høgre op paa himmelen. Oc ere der tuende Solstitia eller Soelhuerff am Aaret/ den ene er i denne Maanid den 12 Junij om Sommeren/ oc kallis Solstitium æstiuum/ Naar det er den lengste dag/ oc den steckiste nat. Den anden er den 12 Decembris som kallis Solstitium Brumale eller Hyemale/ Vinter Solhuerff/ Oc er paa denne tid den korteste dag oc den lengste nat vdi Aaret.

Disse tuende Solstitia eller Solhuerff kommer gierne ved disse tuende dage/ som er ved Viti om sommeren i Iunio. Den anden ved Luciæ om vinteren i Decembri etc. Huilcked dette vers giffuer tilkende.

Venus

Vitus Lucia sunt duo Solstitia.

Paa Viti dag Luci oc saa/
Da monne tuo Solhuerffe staa.

II. Vdj Iulio gaar Solen den 13 dag ind i Løffuen vdj et varmt oc tørt tegen/oc er et ont tegen/som hører hen til ilden. Paa deñe tid gaar hunde dagene ind/ den 17 Iulij. oc endis den 20 Augusti. Vdj løffuen er gaat at bygge hus / Er gaat at fløtte i hus/ Er gaat at ligge grunduel/ Men her er ont at tage ny kleder paa. Vdj denne Maanid steckis dagen. Merck disse Rim.

Dig ey purger / dig ey lad slaa/
Ey bade her/ om tu formaa.
Ey vin her drick/ ey frucht du æd/
Salat oc øl brug i den sted.

En part meener at regner det paa vor Frue dag/som faller ind i denne maanid/da vil det regne i 40 dage effter huer andre etc.

III. Vdj Augusto gaar Solen ind i Jomfruen den 14 Augusti/ oc er et kalt oc tørt tegen/oc hører jorden til/ oc er et ont tegen. Vdj Jomfruen er gaat at affuene børn/ Er oc gaat at bygge. Er ont at giffte sig i Ecteskab. Oc er icke gaat at giffue sig til skibs.

Bruge sur Mad/ her oc sur vin/
Fauffn tag ey meget kone din.

En part meener / At S. Bartholomei dag er den første høste dag/ som faller ind paa den 24 Augusti. Oc hues denne er smock klar da skal der komme et got høst veir/ Men er den anderledis/saa skal oc den ganske høst bliffue. Paa denne dag er gaat at lade sig Aare slaa/med try andre tider om Aaret/ huilket disse thuo effter følgendis vers giffue tilkende.

Martini, Blaßij, Philippi, Bartholomej
His festis minuas vt longo tempore viuas.

Paa Sancte Berthelmej dag
Ved Mortensmes oc Blasi lag/

 Oc

Oc Philipdi / du lad dig blod
Aff meget ont du fanger bod.

Bliffuer icke Sommeren ved sin rette temperament / da foraarsager hun kaalde och hede siuger.

Sommeren er den beste tid om Aarit.

Sommerer giør at Blomsterne vdspringe / och fructen paa jorden Moenis/thi hun med sin warme forarbeder veske i fructerne/ huilcken veske hun med sin hede kaager at den kand groe oc komme til sin rette modenhed / oc vext.

Sommeren føder oc forøger Bierne / och dennem med sine blomster oppeholder och vederqueger / med alle andre Creaturer.

Sommeren giffuer duz aff sig om Natten til as vande / fornit/ vrterne och gressit med om dagen naar het er.

Sommeren kommer Fulene til at siunge/ quiddre och fryde sig/ Ja baade dennem oc alle andre Creaturer.

Sommeren kommer alle Creaturer til at forskaffe sig om Sommeren huad de skulle tære och føde sig med om vinteren / som mand haffuer exempel i den minste Creatur Myren / huor hun om Sommeren arbeder baade dag och Nat / samler och drager tilsamen / sparer ingen tid / møde eller vmage/ for det hun skal føde sig med om Vinteren. Oc er denne Myre alle lade folck ret / et exempel / at offuer giffue ladhed oc doffuenhed/ oc giffue sig til arbed huor i sin sted / at forskaffe sig med sin duelighed och flittighed om Sommeren / det som de kunde nere och opholle sig med deris høstru och børn / naar den kaale Vinter kommer / som vil spøre effter huad manden haffuer indskaffet om Sommeren / i kammer och keller/ vdi maltbingen och viste herberget/ Merck disse Rim.

Du lade gack til Myre touff
Oc lær huad du haffuer behouff.
Til mad til øl/ klæder och saa/
Arbed som de / da kand du faa/
Baade din Mad klæder och sko
Om du / heri / est ellers tro.

Blyck.

Vløckſalige dage vdi diſſe try Maaneder.

Vdi Junio er den 10. och 14. dag.
Vdi Julio er den 13. och 23. dag.
Vdi Auguſto er den 1. och 2. dag.

Som diſſe vers Lerer.

Iunius in Decimo, quindeno à fine minatur,
Tredecimus Julij decimo innuit ante calendas
Prima necat fortem, perditq́; ſecunda cohortem.

Then 2. dag effter Kalendas och Nonas. Item Idus meente de Rommere at vere vløckſalige dage / thi de fornomme meſt vløcke paa deris krigs her i diſſe dage/ huorfor Auguſtus icke gierne effter deris Marckis dag/tog ſig noget ſynderligt for at giøre/och icke heller ville hand reiſſe paa den dag effter deris Marckis dag.

Om Høſten.

Høſten begyndis then 14. Septembris / Naar Solen gaar ind i Vecten/paa huilcken tid dag oc nat ere lige lange/ och ſigis æquinoctium Autumnale / och det meene de gamle her aff. Thi ligeruis ſom mand veger en ting lige med vredſkaaller at der er icke mere i en ſkaal end en anden: Saa ſigis Solen naar hun gaar i Vecten/ at giøre dagen lige ſtor oc lang med natten.

Høſten ſigis paa Latine Autumnus aff augendo aff forøgelſſe/ at i det der nu kommer fructen aff aggerne oc aff trærne/forøger det oc opfyller huſene mz hø oc korn/ huorfor hun ſigis/oc høſt aff hø ſted thi huor mand kommer/finder mand hø for ſig.

Høſten haffuer oc vnder ſig iij Maaneder ſom ere.

September——Fiſkemaanid.
October——Sædemaanid.
Nouember——Slagtemaanid.

I. Vdi Septembri gaar Solen den 14 dag Septemb: i Vecten i'et varmt oc vaat tegen/ oc er et got tegen/som hører til lufften.

Vdi Vecten er gaat at vandre/Er gaat at skere haar aff/Er gaat at giffue sig i Ecteskab/ Er gaat at tage ny kleder paa / Merck disse Rim om denne Maanid.

Alle slags Mad her nu du brug
Thi det er gaat/purguere din bug.
Venus oc vin forbiudis ey
Dog maade holt paa denne vey.

S. Lamberti dag kommer den 17 Septembris / oc mod denne tid om Aaret er æquinoctium autumnale/som sker tuende gange om Aaret vdi Martio ved Gregorij tid / oc nu i Septembri ved Lamberti tid / som dette vers vduiser.

Lambert Gregorij nox est æquata diei.
Lambert oc Gregorij tid/
Er dag oc Nat da lige vid.

II. Vdi Octobri gaar Solen den 14 octobris vdi Scorpionen vdi et kalt oc vodagtigt tegen/ oc er et ont tegen/hørendis til vandet.

Vdi Scorpio er gaat at purger/ oc intet andet skal mand begynde/etc. Merck disse Rim.

Nu kaappe i Bad/lad Aaren slaa/
Lad Miød oc vin paa bordet staa.
Alle slags Mad du æde maa/
Alle slags fruct som du kand faa.
Brug ey Seilads/ey vandre her/
Thi det et ont merck vel myn lær.

III. Vdj Nouembri den 12 dag gaar Solen ind i Skytten/vdj et varmt oc tørt tegen/oc er et got tegen som hører til ilden.

Vdj Skytten er gaat at giffue sig i Ecteskab / er gaat at kiøbe oc selge/ er gaat at tage ny kleder paa/ oc at arbede i Ilden.

Effter Martini skemper vinteren icke/ men kommer som en megtige kemper med frost/kuld oc snee etc. Mercke disse Rim.

Du

Dir maa her dricke Miød oc vin
Men icke røre Quinde din.
Du holt dig varm oc bade fast/
Din Aarelad/Arbed med hast.

Alle Helligens dag faller altid ind paa den første Nouembris dag/paa huilckin du skalt mercke dette effter folgendis.

Paa alle Helligens dag skalt du gaar i en skouff som Bøg i vexer/ Och hug en spon eller flis aff en Bøg/Er den tør/da vil der komme en kaald vinter/ dette er tagen aff Bonde Practica etc.

Høsten / vnder huilckin hører disse forneffnde iij Maaneder/ September, October, Nouember, pleger altid at vere emod Vaaren med vederliget/ Oc fører stor skrøbelighed eblant folck/Huorfor hun er meget skadeligere end nogen anden tid paa Aaret / Och det for disse tuende sager skyld.

Den første fordi høsten er icke lenge ved et sind / men som hun er varm/saa er hun kald/som hun er stille/ saa er hun blaasende/ Som hun holler op / Saa regner hun.

Den anden er fordi at høsten driffuer tilbage igen ind i kroppen/ huad Sommeren haffuer vddraget / megen veske oc fuctighed / Oc efftérdi at de fuctighed oc vesker humores kallendis / som samles i liffuid paa Menniskén/icke kand for høsten vnderlige/vederlig oc megen kuld vdkomme aff kroppen/Beslutte de sig inde vdi Magen/ligger der oc raadner. Huor aff foraarsagis tredie dags kaalde siuger / Oc holler høsten ingen forffue/ etc.

Andbørstig folck er hun meget skadelig thi hun med sin kuld tuinger sig ind i lungen/oc andre med bryst verck / saa mange der offuer sette liffuid til.

Faller løffuit om høsten hastig aff trærne/ da vil komme tillig Sommer in Martio/Men falle de langsom / da vil komme en seen Sommer/Saa sige oc Astrologi om Siufstiernen/at hues det regner med det samme Siufstiernen vndergaar/da vil der worde en langsom Aar/men regner det noget effter Siufstiernen er vndergaaet/da vil Sommeren komme tillig.

Falder der først snee vdi Septembri om Aaret/ eller ocktry dage for Martini som falder ind paa den 11 dag i denne Maanid /oc er hun blød eller kram/oc sner paa vfrosset iord/ da bliffuer Vintersæden ad skade/thi sneen da fortæris snart oc edder om kring sig. Men haffuer det frosset tilforne oc siden sneer paa frossen iord/da giør det ingen skade Vintersæden/ thi den ligger da smock varm vnder samme frossen iord oc snee. Item Regner det paa denne tid//oc fryser strax offuen paa /da skader det meget sæden/oc wil bliffue ond malle tid/ Taget aff Bønder Regel etc.

De gamle haffue meget agted paa Martini dag/som kommer pa den 11 Nouembris at hues det er meget taaget eller vaad veirligt paa S. Mortens dag/da vil der komme en vstadig vinter der effter/ men skiner Solen paa S. Mortens dag/da wil der komme en haard vinter. Som lerde folck kunde forfare aff disse vers.

Dum sacra Martini recolo, Mox Solis in ortu
Plejades in gelidas præcipitantur aquas.
Jlla dies toto fuerit si nubila cœlo
Jnconstans frigus, turbida fiet hyems.
Sin vero Phœbus pelluxerit athere claro,
Jntensum frigus, Sicca sequetur hyems.

De gamle sige oc at hues S. Mortens dag kommer paa en Fredag/da skal forit det Aar/ forsla lidet.

Paa den 30 Nouembris er S. Andreæ dag/ paa huilckin en part pleger at mercke dette.

De pleger at tage et glas fuld med vand paa deñe dag ad afften/ oc sette det vnder oben himmel. Løber det offuer om morgenen/ da kommer der en vaad Aar/ Men holler vandet sig alleniste inden bredden i glosset/da skal komme en tørckefuld Aar. Dog ieg siger icke dette forvist/ men huo som vil/ kand dette forsøge med ringe bekostning etc.

Vlyckfalige dage vdi disse iij Maaneder.

Vdj Septembri er den 3. oc 10. dag. Vdi Octobri er den 3. oc 10. dag
Vdi Nouembri er den 3. oc 5. dag. Som disse versvduisser.

Ternus Septembris, & denus fert mala membris,
Tertius & denus virtutibus est alienus,
Quinta Nouembris acus vix tertius mansit in vrna.

Om Vinteren.

I. Vinteren begyndis naar Solen gaar ind i Steenbocken som sker den 12 Decembris/paa huilcken tid wy haffue Solhuerff som kallis Solstitium hybernum Vinter Solhuerff. Oc er nu den steckiste dag oc den lengste nat. Oc begynder nu Solē i det hun haffuer huerffuid sig om til os igen/at giøre lange dage oc steckere Natten her effter.

Vinteren sigis paa latine Hyems aff Regen/ thj paa denne tid vil det gierne/regne oc paa danske sigis den vinter lige som Vinterer/ det er den som terer øl oc fætalle/ och alt huad kand forhuerffues om Someren. Item vinter at der er mere vind i hende end om Someren/ lige som mand ville sige vind er/eller vinder mest nu i Regner oc frys.

Vinteren haffuer oc try Maaneder vnder sig/ som ere

December — Julemaanid.
Ianuarius — Glugmaanid.
Februarius — Blidemaanid.

I Vdi Decembri den 12 dag gaar Solen i Steinbocken / vdi et kalt oc tørt tegen/er et ont tegen/oc hører til iorden.

Paa Barnabæ gaar Solen hen/ Paa Luci kommer hun igen.

Vdi Steinbocken er got at vandre/er gaat at drage ny kleder paa/er gaat affuenne børn. Merck disse Rim/

Naar dagen nu lengis med hast/ Da kommer kald her løben fast.
Men bliffuer Jul til Somer dag/ Da bliffuer Paask/til vinters klag.

Vdi denne Maanid skal mand icke dricke for meget kalt/icke heller gaae vd om natten/Mand maa mere æde end dricke. Om Solhuerff tid skal mand ingen lægedom bruge/icke heller lade slaa sig blod i denne Mannid/vden nøden kreffuer/eller det er hoffuid Aaren. Merck disse Rim om denne Maanid.

Du

Du holt dick varm/brug icke here
Veneris spil/ieg vil dig lære.

II. Vdj Ianuario den 10. dag gaar Solen ind i Vandmanden vdi et varmt oc vaad tegen/ oc er et gaat tegen. Vdi Vandmanden er gaat at bygge hus/ oc fløtte i hus/er gaat at giffue sig i Ecteskab/Men vdi Vandmand ere beensaar onde at læge/Merck disse Rim om denne Maanid.

Ey Aare laden bruge her/
Ey legedom du dig anker.
Bade her selden/lidit æd
Brug Anis/Inguer i den stæd.

Ex commento Rusticorum.

Den 20. Ianuarij paa S. Fabiani oc Sebastiani dag meene Bonder at der skal komme veske i trærne. Huad S. Pouils dag kommer / ved finder du for i antegnet och kommer offuer ens med disse vers.

Clara dies Pauli bona tempora denotat anni,
Si fuerint Venti, designat prælia genti,
Si fuerint nebulæ, pereunt animalia quæq;
Si Nix & pluuia, designat tempora cara.

Det er

Skinner Solen paa S. Pouils dag/ som indfaller paa den 25. Ianuarij, da betyder det et gaat Aar/ Blaaser det/da bemercker det krig. Er det skyet oc taaget/ da bemerckert det fæ død. Er der Snee oc Regen / da bemercker det dyrtid.

III. Vdj Februario gaar Solen ind i Fisken paa den 9. dag/ vdi et kalt oc vaad tegen/ oc er et middelmaadig tegen. Vdj Fisken er gaat at kiøbe oc selge/er gaat at Bygge vand konst/er gaat at tage ny kleder paa. Er gaat at giffue sig i Ecteskab.

Den

Den 22 Februarij kommer S. Peders dag/oc meener en part/at hues det frys paa denne dag eller nat/da skal det fryse 40 dage oc netter her effter.

Paa den 24 dag Februarij er S. Matthiæ dag / oc meener en part oc det samme om denne dag. Men huad mand her om skal tro oc holle/kand forfarenhed lere dig.

Paa denne tid pleger de som haffue Podangel at haffue versst etc. Merck disse Rim om denne Maanid.

Vogt dig for kuld/Vilt/oc for Fisk
Krydder oc vin sæt paa din disk.
Dig nu purger/ dig lad/ oc bade/
Feber oc hust/da giør ey skade.

Vinteren emod andre tider om Aaret at regne/er meget kaald/vndertiden oc beblandet met nogen fuctighed/men dog mere med frost end med regen/huor aff vandet med veiret bortfrys/oc det fordj at Solen er langt borte fraa os. Vinteren er altid emod Sommeren med sin veirlig/thi at huad Sommeren vederqueger oc giør liffagtig det døder och dræber vinteren. Vinteren med sin store kuld giør folck meget lade oc douffne til at arbede/fordi vdi stor kuld krømpe senerne i folck/ oc kunde icke saa snart vdstrecke sig igen/vden de komme til deris naturlige varme igen. Vinteren kommer folck til at fortære mere mad end om Sommeren/ thi aff vinterers kuld oc frost tillucke sig legomens holler kallendis Pori/ holler den natur lig varme inde i liffuid/ at det ved dennem icke kand vdkomme/huor aff magen bliffuer hed/faager huad som kommer i hende oc derfor giør appetit oc begerlighed til mad mere vdi Vinteren end Sommeren / som forfarenhed giffuer daglig tilkende/at folck ede meget mere om Vinteren/naar kalt er/ end om Sommeren.

Vinteren fordi fortærer/alt huad Sommeren kand samle oc forhuerffue.

Vinteren er en ret vis exempel/bemalling eller figur til den yderste domme dag/at ligeruis som Vinteren forandris/ forkrenckis saa gaat

M altingist

atlingist oc slumis aldelis døe/saa skal oc paa denne dag alting/formedels Gudz krafft/forvandlis bliffue døde oc i et øgeblick bliffue leffuendis igen / ja himmel/jord oc alle creaturæ skulle forandris for synden skyld/at den i saa maade kand bort fryse/oc bort dø aff menniskens legomme/oc de siden lige som et træ om sommeren bliffue leffuendis/ oc nu vdspringe med ny græne knopper/ blomster oc fructer emod denne deilige oc varme Soel vor Herre Jesum Christum / som da skal forklare/rense/oc nygiøre vore legomme/at de skulle bliffue hans Beredede ærefuld legomme ligt vden al synd / oc siden ind gaa i en euige Sommers glede / som aldrig siden skal forandris/ med hannem indtil euige tid/huilcket vnde os Gud fader ved denne sin kiere Søn JEsum Christum vor Herre / Amen.

Vløcksalige dage i disse forgangne Maaneder.

Vdi Decembri er den 7. 10. oc 12. dag.
Vdi Ianuario er den 1. oc 7. dag.
Vdi Februario er den 4. oc 26. dag.

Som disse effter/følgendis vers lyder.

Dat duodena cohors, Septemq; decemq; Decembris.
Iani prima dies, & Septima iur : timetur
Ast Febru: quarta est præcedit tertia finem.

Der ere fire Elementer til som ere

1. Ild	Regerer	1.	Fraa Morgenen til om Middagen.
2. Veir		2.	Fraa Middag til Solens Nedgang.
3. Vand		3.	Fraa Middag [Solens] nedgang oc til Midnat.
4. Jord		4.	Fraa Midnat til Morgenen.

Om disse fire Elementer agte dette.

Tendis Maanen naar ilden regerer/da bliffuer denne Maanid varm oc tør.

Tendis Maanen naar veirit regerer/ da bliffuer denne Maanid blæsendis oc vaad.

Tendis

Tendis Maanen naar Vandet regerer/da bliffuer deñe Maanid vaad oc kald.

Tendis Maanen naar jord regerer / da bliffuer denne Maanid kaald ob tør.

Huorledis mand skal det ganske Aar omkring dømme om veirliget/baade aff de ting som ere paa himmelen/i Skyerne/Vandet/oc paa Jorden.

Ad vide aff de tingister paa himmelen sees naar Regen skal komme/ baade aff Sol/Maane oc Stierner.

Aff Solen.

1. Naar du seer Solens gister/enten naar hun gaar op eller ned/ad vdstecke sig gennem nogle tucke skyer/eller oc de slet skiulis aff nogle rødbrune skyr/ da er der Regen ad foruente om det er Sommeren.

2. Om du seer Solen igennem en tiuck oc mørck taage den helle dag/eller mesten parten aff hannem/er der Regn ad foruente.

3. Om mand seer am morgenen naar Solen gaar op/ er tiuck taage ad stige ret op i veiret fraa iorden eller fraa haffuid/oc heller sig lenge om toppene paa træerne oc det høgeste paa Bergene/ eller henger lenge offuer Moser/ker eller vandet/da er regen at foruente.

4. Om Solen stinger meget heder/om morgenen naar hun opgaar/eller om afftenen naar huu gaar ned/ end om middagen/er regn ad foruente.

5. Om du seer om afftenen effter Sol er klar ned gangen mørke skyer i vester/er regn ad foruente/Dislige oc om Solen om morgenen kommer op med røde oc mørckagtige skyer.

6. Om Solen naar hun gaar op eller ned siunis minder end hun pleger/Item naar hun i opgang oc nedgang siunis stører end hun pleger/ oc er mørck lufft oc syngen veir/er regen at forvente.

Aff Maanen.

1. Om Maanen lader sig til siune tredie dagen effter nyet er tend oc det er synden veir/ da vil det gierne regne paa den fierde dag der effter/ eller icke langd der effter.

2. Om hornene paa Maanen naar hun lader sig først til siune ere sorte oc tuckere end de pleger/ da er der en stor Regen oc storm forhanden.

3. Om mand seer Maanen paa den part som icke skiner ad vere bemengd m; ad skillige ferre/ røt oc grønt er støff regen/ stor veir eller storm ad foruente.

4. Om der lader sig til siune om Maanen mange oc adskillige ringe med allehand ferre / oc forandrer sig til sorte oc brune skyer/ er der et stor oc forferlig støff regn ad foruente.

5. Hues det Regner den neste Mandag effter Maanen er tend da wil det gierne nesten den gantske Maanet igennem regne.

6. Om Maanen vdi nyet er rød/ wil der vorde storm oc regn/ er hun bleg da gior hun det samme/ men er hun smock klar da bliffuer der et got tiurt veir aff.

Aff Stiernene.

1. Om mand seer omkring de største Stierner deris krenser ad bliffue mørcke oc brune/ eller stiernene ad sidde dybt ind i skyerne/ saa de neppe kand sees. Er regn eller snee o foruente/ effter Aarsens tid.

2. Om Siuffstiernen end gaar mørck vnder/ haffuer de i gamle dage holt det for et tegen til en vaad vinter/ Men gaar den klar vnder/ mente de ad der skulle bliffue en klar/ kold/ oc huas vinter.

Aff Skyerne eller lufften.

1. Om Skyerne driffue fraa synden i vester/ er regen ad foruente.

2. Om en stor taage breder si vd omkring Marcken oc trærne oc giffuer sig sagteligen op vnder lufften/ da kommer hun igen med

Regn.

Regn. Men forsuindis samme taage oc bliffuer bortte saa hun icke opstiger vnder himmelen da bemercker det klar veir.

3. Om det Liugner meget om morgenen/afftenen oc natten/ foruden Torden/ da mattu vist vente stor regn.

4. Om Regenbogen sees i østen oc Solen i vesten da bemercker det regn eller Torden.

5. Om vinden bles sagtelig synden/er vstad/ oc bles fraa en hiørne til anden/ er regn forhanden etc.

Aff Vandet.

1. Om der faller ingen dug paa iorden paa den tid / oc sted som den kuinde oc skulle falle / oc mand fornemmer ingen stor veir/som hende kunde forhinder/besynderlige paa den tid Maanen er fuld/da er regn paa ferde.

2. Om stillestadende vand i førske Søer eller damme bliffuer varme vden Solens skin/ oc er mere luncket end det pleger/da er der stor regn ad foruente.

3. Om mure/vegge/glas oc jern/Item Steine begynder i nogle dage ad vekes/oc dampis/foruden vitterlig Aarsage/ da er der en stor regn ad foruente.

4. Om haffuid skryder oc tijder saa mand hører det langd/endog himmelen er klar/ er regn eller storm forhanden.

5. Om Fisken vdi klar veir/springer op i vandet/oc leger er regn ad foruente.

6. Om Regnen begynder først sagtelig med smaa taarer oc bliffue siden stører/ bemercker ad der er enda mere regn forhanden/end som det haffde begynt ad regne med store drober.

Aff Jorden oc huad paa hende er.

1. Om høge berge oc store klinter siunis ad skiolle meget høgt i veiret/lige som skulle naae op vnder skyerne/ oc kand icke see toppen paa dennem/ er regen ad foruente.

2. Om høge klippe/Berge/Skouffue/Spirer oc Torne mister deris sedvanlige ferne oc foruandlis om til en anden/ om morgenen eller afftenen/eller gaae en saa got som aff siune/da er regn forhanden.
3. Om Salte træ veskes oc salt smeltis/er regn ad vente.
4. Om Ved som tør er wil icke brende naar mand legge det paa ilden/er oc et tegen til regn/disligiste er oc meent om kol.
5. Om Asken i Skorsteinen klempis aff sig selff tilsammle/lige som de kunde haffue vorit vaade/er tegen til regn eller storm.
Om det kurrer i bugen paa hundene/de æde gres/oc lapper stinge hart/oc quindfolck soffue hos rocken/er regn forhanden.
6. Om Luffuen oc Rogen aff ilden ville icke slaa vdi gennem Skorstenen vden Aarsage/ er tegen til regn.
7. Om ges/ ender eller andre vandfulle døpper sig oc læger i vandet/er tegen til regn.
8. Om andre Landfule som icke pleger ad vere i vandet høller sig til stranden/becker eller Aar ad ville toe sig/ da er regn forhanden.
9. Om Svalen flyr idelig hid oc did offuer fersk eller vand/ kær eller ner iorden saa hun vndertiden rører ved vandet eller iorden/er regn ad foruente.
10. Om du hører regn fullen/ som er Skaden / mere skrige oc sqalre end hun pleger/er regn ad foruente.
11. Om klocken naar hun slar eller ringis høris lenger bort end hun pleger/maa mand vere vis paa regn.
12. Om leir belter / Remmer oc tuinger bliffuer stercke re end de ere van ad vere/Item om dørre/Aske log oc budicke laaa ere krappere end de ere vand ad vere/ Item om huden paa Menniskens hender oc ansicht bliffuer tører oc strammere end end det pleger / oc det alljamen vden vitterlig aarsage/da er regn ad foruente.
13. Om mand seer stranfalle fly/ fraa stranden oc øerne/ huor de pleger ad vere/vdi haabe oc flocke tal/da er der stor storm oc regn ad foruente.

Huor-

Huorledis skal dømme oc tør veir aff de tin-gister som er paa hĩmelen oc Jorden.

Aff Solen.

1. Om Solen gaar smock klar op om morgenẽ/betyder det den dag oc nat ad bliffue smock klare.

Om Solen effter middag er klar oc gaar smock klar vnder/ oc effter Solen er vndergaat du da seer smocke/ tønde smaa røde skyr i væster paa himmelen / bemercker ad den efterfølgendis morgen dag oc nat skulle bliffue smock klare.

3. Om du seer Skyerne/om morgenen i øster naar Solen gaar op/forsuinde oc bliffue bortte aff Solens varme/ Sammeledis taagen oc bortuiger for Solen/Da bemercker det smock klar veir den dag.

Aff Maanen.

1. Om Maanen paa tredie dag eller fierde effter hun er tend/lader sig see smock klar oc Blanck/Da loffuer hun smock klar veir.

2. Om den Ring oc krantz som gaar om Maanen lader sig kom til siune med en ferre/oc sagteligen forsuinder/Da bemercker det varendis tør veir.

Aff Stiernene:

1. Naar Stiernene blincke smock liusse oc klare paa himmelen er vis tegen til tør veir oc Solskin.

2. Om den fractus paa himmelen som kallis S. Jacobs vey er klar/huid oc meget siunlig da giffuer hand klar veir tilkende.

Aff Skyerne.

1. Om Skyerne paa himmelen driffuis for veiret om morgenen eller afftenen fraa øster oc til vester/vil det betegne turt oc klar veir.

2. Om det om afftenen liuner nederste paa hĩmelen foruden Torden oc mørck veder bemercker det klart veder.

3. Om der faller en stor dug morgẽ eller afften vere sig paa huad tid det er om Aares/Da vil følge smock klar veir her effter. 4. Om

4. Om morgen stunden for Sol skinner er koldere end hun pleger ad vere om sommeren/da er der tør veir ad forvente.

Aff Jorden oc huad paa hende er.

1. Om mand kand see vel toppene paa trærne som staa i Skowene eller paa høge berge naar mand er langd der fraa.

2. Om Raffne gabe oc om morgenen sidder oc plocker sig emod Solen/er tegen til tørt veir.

3. Om kragen skriger meget om afftenẽ naar Sol gaar ned/oc det haffuer noget stormet/er tegen til got veir igen anden dagen.

4. Om mange Flagermus eller afftenbacke flyge om afftenen effter Solberrig/er tegen til got veir.

Huorledis mand skal vide naar der er Snee/ hagel oc rimfrøst forhanden kuld oc frøst.

1. Om du seer nogle rødbrune skyer/hues yderste oc tyndiste flager siunis hvide/ad holle sig ved iorden i thuo eller try dage/da bemercke de/om det er om Vinteren/ oc norden veir bles/en kald snee/men er det om Vaaren eller effter Høsten/da bemercker det hagel eller rimfrost.

2. Om det/ om Vinteren eller frost om Vaaren/er mørckt om dagen oc veiret er kald maa mand forvente/Snee/eller hagel.

3. Om Lufften oc veirit/om vinteren/naar stor frost er/ere meget tiucke oc mørcke i nogle dage omkring da kommer der vist en stor Snee. Men ere saadanne de først om Vaaren/oc sist om høsten bemercker de stor hagel.

4. Om de Circkeler eller krantze som gaar om Solen Maanen oc de største stierner siunis noget mørckagtige oc tiucke aff blesende veir. Betyder Snee om Vinteren.

5. Om Solen gaar rød oc klar ned om Vinteren vdi norden eller østen veir/bemercker det en skarp frost.

6. Om

6. Om Maanen oc Stiernerne blincke meget oc tindrer om Vinteren/bemercker det stor kuld oc frost.

7. Om det begynder ad fryse/ naar lenge haffuer blæset østen veir/da vil der komme Snee eller hagel effter.

8. Om mand seer ad det snee smaa snee lige som smaa gryn/ bemercker en languarendis stor frost/ Men faller sneen ned i store flager/da kommer der tøe eller mild veirligt.

9. Om første Vinter dag/som er Luciæ dag/ eller tuo dage effter hennem ere kalde meener Democritus/ad den Vinter skal bliffue lige som den dag enten hard haffuer vorid kald eller varm.

10. Om Egen berer megen frucht/ vil der komme en haard oc languarendis Vinter.

11. Om Ilden/Vinters tide/ brender klarer oc heder end den pleger/Oc gløerne skiner oc gloer mere end andre tider/Er der frost/da bemercker det hun vil bliffue varagtig/ men frys det icke/da bemercker det ad der wil snart komme frost.

Huorledis mand kand vide naar veir oc storm skal komme.

1. Om mand seer om afftenen/naar Sol er vndergaaet/ nogle røde skyr strecke sig lang vdi nord vd med iorden/ er et tegen ad inden faa dage/vil komme et stord sterck vveir.

2. Om himmelen er meget rød om morgenen/ før Sol gaar op/ bemercker storm oc vveir.

3. Om Skyerne i nord eller synder rødner om afftenen/naar Solen gaar ned/ eller om morgenen naar hun gaar op/ er tegen/ad veirit vil komme fraa de samme skyer.

4. Om Maanē siunis rød eller gul/ oc haffuer mange oc adskillige ringer eller krantzer omkring sig/ bemercker vveder oc stor storm

5. Om Maanen natte tide icke kand giffue nogen skygge fraa sig/ liden eller ingen naar enten trær/ Berrig eller folck er emod hende oc mand seer ingen skygge gaa der fraa/da bemercker det ad der er stor veir paa ferde.

6. Om du seer/natter tide/ Stiernerne skiude sig fraa en sted til en anden/da vil gierne veirit komme fraa den sted som de skøde sig til.

7. Om haffuid forandrer sig til en blaa ferre/vil der gierne komme synden veir/men bliffuer det sort / vil der komme norden veir.

8. Om du formercker ad bergene giffue ly aff sig/oc begynder ad skynde/eller siunis høgre oc størrer end de ere/ Item om du seer mange øer ligge der som dog kon en ø ligger/da bemercker det synden veir med regn.

9. Om Spurrer meget pipper/ oc med andre smaa fule quiddrer mere end de pleger/ oc hunde velter sig meget i sand oc iord/bemercker ad der er veir forhanden.

10. Om Ender baade tamme oc ville/slaar vd vingerne/oc meget peller sig oc med andre strand fulle holler sig til Vandet/ er der vueder oc storm forhanden.

11. Om ges flyr i Sønder/da kommer der norden veir/ men flyer the i nord/da maa mand foruente synden veir.

12. Om Marsuin leger i haffuid/ giffue sig op ned oc Springer i smock stille veir/da kommer der stor veir fraa den part som mand seer dennem først.

Huor mand skal vide naar det vil tordne.

1. Om nogle dage om Sommeren ere meget hedere end de pleger/ Item lige saa vaaren oc høsten/oc mand seer Regenbogen i vesten om morgenen/da maa mand foruente stord Torden oc liunild.

2. Der som mand seer Solen/om Sommeren høsten/ oc vaaren/ ad skiule sig om morgenen eller afftenen lige som vnder en heel oc tiuck sky/oc brender herder end hun pleger/ da maa mand foruente en stor Torden.

3. Om mand seer Stierneskud aff synden/norden/østen oc vesten/ oc skiude sig emod huerandre/oc en sort sky ad opstige i sønder/ da maa mand Foruente Torden oc liunild / eller oc en stor storm oc vueder.

Huor mand skal kende vfructsomlig Aar.

1. Om

1. Om Vaaren oc Sommerē bliffue meget vaade/ oc der kom̄er megen synden veir med taage oc rimfrost/ da bemercker det en vfruchsomelighz paa dette Aar.

2. Om der faller megen renactige dug oc taage/ besynderlige vdi Aprili oc Maio naar mand saaer/ da pleger det ad giører Træerne/ Sæden oc quegget skade.

3. Huilcked Aar ad der faacs icke mange hasselnødder/ meene de ad kornid skulle flux affslaa.

Huor mand skal kiende fructsomelig Aar.

1. Om der faller megen snee om Vinteren vdi til børlige tid/ vil det gierne betyde et got Aar.

2. Om effter Høsten bliffuer smock klar oc tør/ saa mand kand vel pløge oc saa/ oc kommer en temmelig varm vaar der effter/ er foruentendis et got fructsom̄elig Aar etc.

3. Om der bliffuer megen hasselnødder til/ da bemercker det en got sæd.

Huorledis mand kand kende aff Juledag huordan veirliget vil vere det ganske Aar omkring/ du skalt mercke huad dag hun faller paa vdi vggen.

Om hun faller paa Søndag.

Da bekom̄e wy en varm Vinter stor storm oc veir/ en varm vaar oc hed Som̄er/ men høsten vaad oc blesende/ er got korn Aar. Vdi dette Aar pleger gamle folck meget at døe.

Faller hun paa Mandag.

Da bliffuer Vinterē huercken varm eller kald/ Vaaren bliffuer god/ oc Som̄eren bliffuer blaasende/ oc Høsten bliffuer oc saa god/ vdi dette Aar dør mest Mandfolck oc quegit.

Faller hun paa Disdag.

Da bliffuer der en megen kold Vinter med fucht oc megen snee/ Vaarē bliffuer blaasende/ Som̄eren/ bliffuer vaad/ oc Høsten tem̄elig tør/ der bliffuer korn middelmaadig til/ Suin oc Faar pleger at døe i dette Aar/ oc Pestelenze vil gierne grassere eblant alle.

Faller

Faller hun paa en Onsdag.

Da bliffuer Vinteren skarp oc häärd. Vaaren bliffuer beblandet med ond vlir/oc sterck / Sõmeren oc høsten bliffue gode. Vdi dette Aar pleger ongefolck oc smaa børn ad døe.

Faller den paa en Torsdag.

Da bliffuer Vinteren regenagtige / vaaren bliffuer blaasende/ Sõmeren god/men høsten bliffuer beblandet med kuld oc regen/ dog bliffuer der/mz Gudz hielp/god korn sæd/oc anden frucht noc til. Vdi dette Aar/er befrøgtendis ad mand skal icke spørge en stor herris død/ med mange andre deris.

Faller hun paa en Fredag.

Da bliffuer der en stadig Vinter aff/ Vaaren bliffuer god/ men Sommeren vstadig/ Høsten bliffuer oc saa. Vdi dette Aar pleger ad vancke børne siuger.

Faller hun paa en Løffuerdag.

Da bliffuer Vinteren taaget oc meget kald / vstadig med megen Snee/ Vaaren bliffuer blaasende/ Sommerẽ god/ oc høsten tør/ oc er befrøctendis en dyrtid/ Skibmend lide nød/ man spør Jllebrand/ oc krig/ vdi dette Aar vil vancke megen franckhed oc siugdom Træerne wisne oc gamle folck pleger at døe.

Mand pleger oc ad tage mercke aff Ege eble om veirliget.

Finder mand om Aaret i Egeble om S. Michels dag.

En orm eller Madick bemercker et got Aar. En Ederskap da skulle det bemercke Pestilentze. En Flue da skulle det bemercke krig oc orloff.

Ad vide om der er ny eller næde.

Naar du seer Maanen ad vende saa ☽ sine hiørner i øster/ da er det ny/ men vender hun saa ☾ sine hiørner emod vester da er det Næde.

Vdi huer Maanid.

Skaltu agted naar det er ny maane/ lige som Tegenen oc Planeterne ere aff naturen til som regere i den maanet/ saa vil oc gierne den Maaned bliffue Baade varm/ kald oc fuchtig effter Aarsens tid.

Item/

Skin Maanen smuck huid oc klar naar hun er tend/ da bemercker

det

det smuck veir. Skin hun rød/da wil der bliffue storm veir aff/ men skin hun bleg da wil der bliffue regen aff.

Sammeledis.

Naar Maanen er ny oc haffuer tend sig/ skal du mercke ad hues det regner den neste Mandag der effter/ da vil det gierne regne den ganske maanet igiennem.

Om Juledag.

Kommer Juledag naar nyet tendis/ da bliffuer det et got Aar/ Men kommer hun emod neien mener en part ad det skal bliffue et hart Aar.

Om S. Jacobs dag.

Bliffuer det smock klar veir iij dage for S. Jacobs dag/da bliffuer det et got aar/ men regner det/da bliffuer det middelmaadigt.

De gamle Sige.

Ad fraa morgenen oc til middag paa S. Jacobs dag skal betyde al den tid fraa denne dag oc til Jull/men fraa middag oc til afftenen/ betyder den tid effter Jull. Huorfor gaffue de agt paa huad veirligt her var paa denne dag. Skinner Solen paa denne dag/da meene de ad det skulle icke betyde got/ men regnede det/da skulle det betyde got/ men dette kand forfarenhed lære dig.

Maria besøgelses dag eller Mariæ Bergegang.

Regner det paa denne dag sigis/ad det skal regne der effter i 40 dage.

S. Hans dag.

Regner det meget paa denne dag da bliffuer der faa hasselnøder til.

Nyaarsdag.

Meener en part ad hues himmelen er meget rød om morgenen paa denne dag skal betyde krig oc stor vueier.

Helligtrekonger dag.

Ere nogle i denne meening ad hues det frys hellige trekonger nat/ Da skal det frysse der effter vdi xij vgger. Men det staar til ad forfare etc.

Er Martius klar. April Regen har.
Maius kulde suar. Betyder er got Aar.

Efftherdi der icke i detts Calendario kunde antegnis hver Søndag om Aaret som det kand i deg Almanacker, mand Aarligen lader vdgaa/ haffuer ieg dog her antignet Huor Søndag och høge Fester paa det ganske Aar och huad Euangelium som faller paa dennem.

Første Sondag i Aduent.

JEsus red ind i Jerus. Matth. 21

Anden Sondag i aduent.

Der skulle ske tegen i Sol och Maane/ Lucæ 21.

Tridie Sondag i aduent.

Johanni lod Christus sige. Matth. 11.

Fierde Sondag i Aduent.

Jøderne sende bud til Johannem Johan. 1.

Jule dag 1.

Om Christi fødzel / Lucæ 2.

Anden Jule dag.

Matth 23. Jeg sender til eder Propheter.

Tredie Jule dag.

Joh. 21. Oc der hand det sagte.

Søndag effter Jul.

Och hans Fader och Moder. Lucæ 2.

Nye Aars dag.

Om Christi omskerelse / Lucæ 2.

Den Søndag imellum Ny Aars dag och hellig tre Konger dag.

Der Herodis var død/ Matth. 2.

Hellig tre Konger dag Epiphaniæ.

De Vise komme aff østen/ Matth. 2.

Første Søndag effter Epiph.

Der Jesus var 12. Aar. gamel/ Lucæ 2.

Anden Sondag effter Eph.

Jesus rende vand om til viin Johan. 2.

Tredie Sond. effter Eph.

Den Spedalsche rensis Matth. 8.

Fierde Sønd. effter Eph.

Jesus gick i Schibet / Matth. 8.

Femte Sond. Epiph.

Himmerigs rige lignis ved it Menniske / Matth. 13.

Sker det saa ad der faller den 6. Søndag emellum Epiphaniæ och Septuagesima da dager mand det Euangel. som faller paa 27. Søndag effter Trinitatis.

Septuagesima.

Om dē husfad. och arbeder/ Mat. 20

Sexagesima.

Allene lockis den fierde sæd Luc. 8.

Quinquagesima.

Esto mihi eller.

Fastelaffns Sønda.

Om Christi daab/ Matth. 3.

Inuocauit første Søndag i Faste eller Quadrag.

Jesus fristis aff Dieffuelen Mat 4.

Reminisc. anden sond i faste.

Om den Cananeiske quinde Mat. 15.

Den tredie Sond. i faste.
Jesus vddreff Dieffuelen/Luc. 11.
Lætare Midfaste sond[illegible]
Jesus spisede 5000. Mend. Joh. 6.
Judica.
Jøderne ville stene Jes. Joh. 8.
Palme Søndag.
Jesus red ind i Jerusal. Mat. 21.
Skiertorsdag.
Der stunden kom: Lucæ 22.
Paaske da.
1. Om Christi opstand. Marc. 16.
2. Euangelium / Lucæ 24.
3. Euangelium / Lucæ 24.
Quasim. første sond. effter Paske.
Jesus kom ind ad locte / Joh. 20.
Misericordia anden Sondag.
Jeg er en god hyrde / Joh. 10.
Jubilate tredie Søndag.
Om en lidenstund see / Joh. 16.
Cantate fierde Søndag.
Christ. loffuer oss trøst. Joh. 16.
Vocem Jucund. 5. Søndag.
Huad i bede faderen om / Joh. 16.
Christi Himmelf. dag.
Euangelium Marc. 16.
Exaudi.
Naar trøsteren kommer / Joh. 15.
Pindzdag.
1. Huo som elsske mig hãd / Joh. 14
2. Euangelium / Joh. 3.
3. Euangelium / Joh. 10.
Trinitatis Søndag.
Om Nicodemo / Joh. 3.
1. Om de Rigemand / Lucæ 16.
2. Om det store Maltid / Lucæ 15.
3. Om det forlaarne faar / Lucæ 16.
4 Verer Barmhiertige / Lucæ 6.
5. Jes. lærer folckz aff Skib. Luc. 5.
6. Vden eders Retferd, Matth. 5.
7. Jes. spised 4000. Mend Mar. 8
8. Vocter eder for f. Proph. Matth. 7.
9. Om den vtro Hushold. Luc. 16.
10. Jesus gred offer [illegible] Luc. 19.
11. Om den toldere oc Phar. Luc. 18.
12. Jesus giorde en doff / Marc. 7.
13. Du skalt elske Gud offuer / Luc. 10
14. Jesus rensed x. spidal. Luc. 17.
15. Ingen kand tiene thuo herrer / Matth. 6.
16. Jes. opreis. en Encks søn L. 7.
17. Jes. helbredet en Vatters. L. 14.
18. Jesus ad spør Pharis. Mat. 22.
19. Om den verckbrodne / Matth. 9.
20. Om brøllups kleder / Mat. 22.
21. Jesus helbred en kondelig son / Joh. 4.
22. Om den vtro Hußh. Matth. 18.
23. Giffuer Gud huad / Matth. 22.
24. Om den øffuersttis daat. Mat. 9
25. Om den gruelig forst. Mat. 24.
26. Euangelium / Matth. 11.
27. Euangelium / Matth. 17.
Paa de besynderligiste hellig dage.
Mariæ rencelsis dag. E. Luc. 2.
Mar. Bebud. dag. Euan. Luc. 1.
S. hans Baptistæ dag.
Euangelium / Luc. 1.
Mar. besøgels. dag. Euan. L. 1.
S. Michels dag.
Euangelium / Matth. 18.
Alle helgens dage.
Euangelium Matth. 5.

Lucius ad Cicer. lib. 7. fam.

Eruditus, oportet semper aliquid ex se promat, quos alios delectat.
Item, Homine imperito numquam quicquam iniustius, qui, nisi quod ipse facit, nihil rectum putat.

In Zoilon

Vllia quid carpis mea zoile, scripta cachinno?
Zoile? cum tantum, [illegible] magna soles?
R[illegible]uncta soles morsu rabiosus edaci,
Cum tua non eadem pinxerit illa manus.

Til Bagwaskeren.

Huo som haffuer det for sæd
Andens meger at straffe/
Hand fanger spot/ oc bliffuer læd
Huer mand som hand maa klaffe.
Maa vel skee om det saa vaar
At hand skulle for søge/
Dette arbed som det staar
Minder eller forøge/
Da maa skee en anden Mond
Ville sig her oplade/
Oc sige i samme stund
Wach? i en herrlig maade/
Haffuer du for taget dig
Andris scrifft at baguaske/
Bedre var du skammit dig
End aff intet saa braske/
Thi naar mand vil til sig see
Oc greibe i egen posse/
Da faar mand sin Visdom see
Huor aff mand skal sig roſſe.
Intet os her fødis med
Aff verdsens praal oc velde/
Ey Visdoms skarpsindighed
Som kand for Herren gelde/
Men det giffuis os her med
Fra Gud aff Himmerige/
At en huer med Ydmyghed
[illegible] alting skulle vige/
Icke nogen vi der med
Skulle her saa foragte/
Men tacke Gud i den sted
Som os gaffuen til ragte/
Naar du lader huer for sig
Bliffue den som de ere
Da lest du oc god for dig
Ey kallis klaffer mere/
Naar du oc om andris skrifft
Dømmer som ret kand vere/
Da har du den rette drifft
Ey kallis klaffer mere.
Ey skal du der affuens ved
Om du alting ey giører/
Men peise den/ i den sted
Som pennen der til rører.
Oc lader sig bruge her
Til ære/ gaffn oc beste
Herren Gud vor frelser kier
Der til oc saa vor Neste.
Naar du alting raader saa
Som skrifften maa dig lære/
Da kommer du vel at staa
Ey kallis klaffer mere/
Herr til vnde dig vor Gud
Sin Hellig Andis Naade/
Mig oc saa i samme Bud
Styre altid oc raade Amen.